

รายงานผลการศึกษา

การศึกษาวิจัยปัญหานี้สินข้าราชการครู

2544

เสนอ

สำนักงานกองทุนและสวัสดิการทางการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู

กระทรวงศึกษาธิการ

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สำราวน ใจเจริญ

คณะสังคมประยุกต์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

รายงานผลการศึกษา
การศึกษาวิจัยปัญหานี้สินข้าราชการครู
2544

เสนอ

สำนักงานกองทุนและสวัสดิการทางการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู
กระทรวงศึกษาธิการ

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สำราวดี จงเจริญ
คณะกรรมการประยุกต์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

บทคัดย่อ

ปัญหานี้สินของข้าราชการครู ถือเป็นอุปสรรคสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้ประสิทธิภาพการทำงาน และความศรัทธาในอาชีพครุลดลงอย่างมาก และเป็นอุปสรรคต่อการปฏิรูปการศึกษา ของชาติในปัจจุบัน เพื่อการแก้ไขหรือบรรเทาปัญหานี้สินของข้าราชการครู สำนักงานกองทุนและสวัสดิการทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู กระทรวงศึกษาธิการ จึงมอบหมายให้สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ทำการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ 6 ข้อ คือ 1) เพื่อประมาณมูลค่าหนี้ จำแนกตามแหล่งหนี้และกลุ่มของครูที่เป็นหนี้ เช่น ระดับเงินเดือน และช่วงอายุ เป็นต้น 2) เพื่อศึกษาวิจัยหาสาเหตุต่อการเป็นหนี้ของครู 3) เพื่อศึกษาอัตราการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของมูลค่าหนี้ของครูแต่ละกลุ่ม 4) เพื่อศึกษาระดับหนี้ของครูที่จะพิงเมืองในระยะยาว 5) เพื่อศึกษาแนวทางและมาตรการที่สามารถนำมาใช้ในการบรรเทาปัญหานี้สินของครู และ 6) เพื่อนำเสนอและเสนอแนะมาตรการในการป้องกันการเพิ่มหรือก่อหนี้สินของครูในระยะยาว

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ ข้าราชการครูในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการที่มีหนี้สินที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ โดยเลือกสุ่มข้าราชการครูเพื่อมาเป็นตัวอย่างทั้งสิ้น 800 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบ 2 ชั้น (Two-stage Sampling) แล้วใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์แบบเจาะลึก นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์

ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ข้าราชการครูที่มีหนี้สินในปี 2544 ทั่วประเทศถือครองหนี้อยู่ประมาณ 200,000 ล้านบาท ซึ่งโดยเฉลี่ยข้าราชการครูแต่ละคนจะมีหนี้คนละประมาณ 500,000 บาท โดยที่ข้าราชการครูที่มีระดับเงินเดือน 15,000 – 20,000 บาท และอายุระหว่าง 41 – 50 ปี จะมีครองหนี้สูงสุด สำหรับแหล่งเงินกู้นั้น สมกรณ์ ออมทรัพย์ครู เป็นแหล่งเงินกู้ที่ข้าราชการครูนิยมสูงสุด รองลงมาได้แก่ ธนาคารอาคารสงเคราะห์ และข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สปช.) เป็นข้าราชการครูที่มีหนี้สูงสุด รองลงมาได้แก่ ข้าราชการครูจากกรมสามัญศึกษา สาเหตุสำคัญที่ทำให้ข้าราชการครูเป็นหนี้มี 3 ประการ คือ (1) เพื่อจัดหาที่อยู่อาศัย (2) เพื่อใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และ (3) เพื่อใช้จ่ายในการศึกษาบุตร

โดยภาพรวมแล้วตั้งแต่ปี 2542 ถึงปี 2544 มูลค่าหนี้ของข้าราชการครูทุกสังกัดเพิ่มขึ้นเกือบเท่าตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าราชการครูจาก สปช. แต่ข้าราชการครูจากกรมอาชีวศึกษา และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล มีมูลค่าหนี้ลดลง สำหรับระดับหนี้ที่ข้าราชการครูพึงมีในระยะยาว ได้ประมาณกับภาวะการเป็นหนี้โดยเฉลี่ยต่อคน การเป็นหนี้ที่ไม่กระทบประสมประสิทธิภาพการทำงาน และหนี้สูงสุดที่ข้าราชการครูต้องการถือครอง พอกสรุปได้ว่า ในระยะยาวข้าราชการครูจะมีหนี้อยู่ประมาณคนละ 30 – 40 เท่าของเงินเดือน หรือสามารถประมาณเป็นตัวเลขได้ประมาณคนละ 500,000 บาท

สำหรับแนวทางหรือมาตรการในการบรรเทาภาระหนี้สินของครู นอกจากตัวครูเองจะต้องแก้ปัญหาที่ตัวครูเอง โดยการควบคุมรายจ่ายของตนเองแล้ว รัฐบาลต้องให้ความช่วยเหลืออีกทางหนึ่งด้วย โดยการนำแหล่งเงินกู้ดูกเบี้ยต่ำและผ่อนระยะยาว การเพิ่มเงินเดือนและสวัสดิการต่าง ๆ ให้ เป็นต้น ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหานี้สินครูแบบเบ็ดเตล็ดคงทำได้ยาก ในระยะยาวรัฐบาลช่วยแก้ไขได้ โดยการจำกัดจำนวนครู และเร่งควบคุมคุณภาพของครู และส่งเสริมให้บุคคลที่มีคุณภาพสูงเข้ามาประกอบอาชีพนี้ พร้อมเพิ่มค่าตอบแทนให้มากเป็นเท่าตัว เพื่อการแข่งขันกันในเชิงคุณภาพต่อไป

คำนำ

การศึกษานับว่าเป็นเครื่องมือสำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศชาติให้ไปสู่สังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ที่เรียกว่า สังคมในยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) การสร้างหรือพัฒนาคุณภาพของคนให้มีขีดความสามารถสูง สามารถนำประเทศไปสู่ความก้าวหน้าและมั่นคงทัดเทียมนานาอารยประเทศ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้ “ครู” ที่มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม สามารถทำหน้าที่ครูได้อย่างมีศักดิ์ศรีและมีเกียรติ แต่ในสภาพปัจจุบัน ภาพลักษณ์และความต้องการเหล่านี้ ดูเหมือนเป็นแต่เพียงความฝัน ผนวกกับความเลื่อมใสครั้งหนึ่งที่มีต่อวิชาชีพนี้ เสมือนว่ากำลังจะเลื่อนหายไปจากความรู้สึกนึงกิดของสังคมไทยทุกที่ ๆ เพราะสถานภาพของครูที่ประสบและได้ยินได้ฟัง มักส่อไปในทางลบมากกว่า ปัญหานี้สินของข้าราชการครูที่มีท่วมล้นถือว่าเป็นปัญหาสำคัญ ประการหนึ่งที่มีอิทธิพล ทำให้เป็นอุปสรรคสำคัญอย่างยิ่งในปัจจุบันที่ทำให้ประสิทธิภาพการทำงานและความครั้งหน้าในความเป็นครูลดลงอย่างมาก เพื่อแก้ไขหรือบรรเทาปัญหานี้สินของ ข้าราชการครู ดังกล่าว สำนักงานกองทุนและสวัสดิการทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู (ก.ค.) กระทรวงศึกษาธิการ จึงมอบหมายให้สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ทำการศึกษาวิจัยปัญหา นี้สินครู โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินปริมาณมูลค่าหนี้ของข้าราชการครู ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นสาเหตุที่ทำให้ข้าราชการครูเป็นหนี้ เพื่อให้เป็นแนวทางและมาตรการที่สามารถนำมาใช้ในการบรรเทาหรือแก้ปัญหานี้สินของครูทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ต่อไป

โครงการนี้ได้รับความร่วมมืออย่างดีเยี่ยมจากเจ้าน้าที่ของสำนักงานกองทุนและสวัสดิการทางการศึกษา สำนักงาน ก.ค. โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ท่านรองเลขาธิการ ก.ค. เฉลิมศักดิ์ นามเชียงได้ และ ท่าน ผอ.ศรีพงษ์ กิจเกื้อกูล ผู้อำนวยการ สำนักงานกองทุนและสวัสดิการทางการศึกษา ที่ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นในการทำวิจัย พร้อมทั้งความสะดวกต่าง ๆ ผู้วิจัยขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.เอนก หิรัญรักษ์ จากสถาบันประกันภัยไทย (อดีตอาจารย์ประจำคณะศึกษา-ประยุกต์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์) ที่ช่วยเหลือให้คำแนะนำ ติชม และชี้เสนอแนะต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ในการทำวิจัยครั้งนี้ จนทำให้งานวิจัยเสร็จสิ้นล้วนไปด้วยดี และขอขอบคุณ คุณอัจฉรา

สรวารสี และคุณเฉลิมชัย พันทวีศักดิ์ ที่ช่วยติดต่อประสานงานอย่างใกล้ชิดกับผู้ศึกษา พร้อมทั้งให้ความช่วยเหลือในทุก ๆ เรื่องอย่างดีเยี่ยม

ขอขอบคุณอาจารย์ของสถาบันการศึกษาในส่วนภูมิภาคและศิษย์เก่าของคณะสหศิริ-ประยุกต์ที่ทำงานอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ขอขอบคุณ ข้าราชการและเจ้าหน้าที่คณะสหศิริประยุกต์ที่ให้ความช่วยเหลือทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณนรรพร พุฒเจริญ ผู้รับผิดชอบในด้านก่อพิมพ์และจัดทำรายงาน และท้ายที่สุดผู้ศึกษา ขอขอบคุณศูนย์บริการวิชาการ สถาบันมัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการทำสัญญาจ้างในครั้งนี้สำเร็จลงด้วยดี

สารบัญ

หน้า

บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 เหตุผลและความจำเป็นของการศึกษา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	2
1.3 ขอบเขตของการศึกษา.....	3
1.4 คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา.....	3
บทที่ 2 แนวความคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
2.1 รูปแบบการกู้ของคนไทยมีวัฒนาการมาอย่างไร.....	5
2.2 ลักษณะความสำคัญของการกู้แบ่งฐาน.....	12
2.3 ความหมายของภาวะหนี้สิน.....	21
2.4 การก่อให้เกิดหนี้ อันเนื่องมาจากความทันสมัย (Modernization Theory)	21
2.5 ค่านิยมที่ทำให้เกิดภาวะหนี้.....	23
2.6 แผนแผนการใช้จ่ายในแนวคิด และทฤษฎีทางมนุษยวิทยาเศรษฐกิจ.....	26
2.7 ผลกระทบของการเป็นหนี้.....	27
2.8 ทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	29
บทที่ 3 ระเบียบวิธีการศึกษา.....	41
3.1 วิธีการที่ใช้ศึกษา.....	41
3.2 ประชากรที่ทำการศึกษา	41
3.3 วิธีการสุมตัวอย่าง	42
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	44
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	45
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล	45

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล46
4.1 คุณลักษณะของตัวอย่าง.....	46
4.2 สภาพเศรษฐกิจของตัวอย่าง.....	53
4.3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ปัญหาหนี้สินของข้าราชการครู.....	94
4.4 ผลวิเคราะห์ข้อมูลจากการอภิปรายกลุ่ม	110
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	113
5.1 จุดมุ่งหมายของการศึกษา.....	113
5.2 วิธีการศึกษาและการเลือกตัวอย่าง.....	113
5.3 สรุปผลและอภิปรายผล.....	114
5.4 ข้อเสนอแนะ.....	120
บรรณานุกรม.....	122
ภาคผนวก.....	127
- ตารางสรุปข้อมูลการเป็นหนี้ของข้าราชการครู สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ตุลาคม 2542.....	128
- แบบสอบถาม.....	129

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 3.1	จำนวนข้าราชการครูและข้าราชการครูที่เป็นหนี้ จำแนกตามภาระต่าง ๆ ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ.....	42
ตารางที่ 3.2	จำนวนตัวอย่างจำแนกตามสังกัดและจังหวัดตัวอย่าง.....	44
ตารางที่ 4.1	จำนวนตัวอย่างจำแนกตามอายุและเพศ.....	46
ตารางที่ 4.2	จำนวนตัวอย่างจำแนกตามตำแหน่งงานและระดับ (๒).....	47
ตารางที่ 4.3	จำนวนตัวอย่างจำแนกตามระดับเงินเดือน.....	48
ตารางที่ 4.4	จำนวนตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษา.....	48
ตารางที่ 4.5	จำนวนตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพสมรส.....	49
ตารางที่ 4.6	อาชีพของคู่สมรสของตัวอย่าง.....	49
ตารางที่ 4.7	จำนวนบุตรในครอบครัวของตัวอย่าง.....	50
ตารางที่ 4.8	จำนวนบุตรที่ต้องรับผิดชอบในครอบครัวของตัวอย่าง.....	50
ตารางที่ 4.9	จำนวนบุคคลอื่นที่นอกเหนือจากบุตรที่ตัวอย่างต้องรับผิดชอบ.....	51
ตารางที่ 4.10	บุคคลอื่นที่ตัวอย่างต้องรับผิดชอบและอาศัยอยู่ในครอบครัวของตัวอย่าง.....	51
ตารางที่ 4.11	การเข้าอบรม สัมมนา หรือถูกงานของตัวอย่าง.....	52
ตารางที่ 4.12	การมีรายได้พิเศษของตัวอย่างจำแนกตามเงินเดือน.....	53
ตารางที่ 4.13	ลักษณะของงานพิเศษของตัวอย่าง.....	54
ตารางที่ 4.14	รายได้พิเศษต่อเดือนของตัวอย่าง.....	54
ตารางที่ 4.15	รายได้ต่อเดือนของคู่สมรสของตัวอย่าง.....	55
ตารางที่ 4.16	รายจ่ายต่อเดือนของครอบครัวของตัวอย่าง ซึ่งไม่วรุ่มค่าใช้จ่าย ในการผ่อนชำระหนี้.....	56
ตารางที่ 4.17	ลักษณะของรายจ่ายของครอบครัวตัวอย่าง.....	56
ตารางที่ 4.18	จำนวนครอบครัวตัวอย่าง/ตัวอย่างที่เป็นหนี้ จำแนกตามมูลค่าหนี้ที่ค้างชำระ.....	57
ตารางที่ 4.19	มูลค่าหนี้ของตัวอย่าง จำแนกตามแหล่งเงินกู้.....	58
ตารางที่ 4.20	มูลค่าหนี้ของตัวอย่าง จำแนกตามสังกัดและแหล่งเงินกู้.....	59

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 4.21	มูลค่าหนี้ของตัวอย่าง จำแนกตามช่วงของระดับเงินเดือนของตัวอย่าง.....	61
ตารางที่ 4.22	มูลค่าหนี้ของตัวอย่าง จำแนกตามช่วงอายุของตัวอย่าง.....	62
ตารางที่ 4.23	ระยะเวลาที่ต้องผ่อนชำระหนี้ของตัวอย่างที่เป็นหนี้สหกรณ์ออมทรัพย์ครู.....	63
ตารางที่ 4.24	อัตราดอกเบี้ยของตัวอย่างที่เป็นหนี้สหกรณ์ออมทรัพย์ครู.....	64
ตารางที่ 4.25	จำนวนเงินที่ผ่อนชำระหนี้ต่อเดือนของตัวอย่างที่เป็นหนี้สหกรณ์ออมทรัพย์ครู.....	64
ตารางที่ 4.26	ระยะเวลาที่ต้องผ่อนชำระหนี้ของตัวอย่างที่เป็นหนี้ธนาคารกรุงไทย.....	65
ตารางที่ 4.27	อัตราดอกเบี้ยของตัวอย่างที่เป็นหนี้ธนาคารกรุงไทย.....	66
ตารางที่ 4.28	จำนวนเงินที่ผ่อนชำระหนี้ต่อเดือนของตัวอย่างที่เป็นหนี้ธนาคารกรุงไทย.....	66
ตารางที่ 4.29	ระยะเวลาที่ต้องผ่อนชำระหนี้ของตัวอย่างที่เป็นหนี้ธนาคารออมสิน เงื่อนไขปกติ.....	67
ตารางที่ 4.30	อัตราดอกเบี้ยของตัวอย่างที่เป็นหนี้ธนาคารออมสิน เงื่อนไขปกติ.....	67
ตารางที่ 4.31	จำนวนเงินที่ต้องผ่อนชำระหนี้ต่อเดือนของตัวอย่างที่เป็นหนี้ธนาคารออมสิน เงื่อนไขปกติ.....	68
ตารางที่ 4.32	ระยะเวลาที่ต้องผ่อนชำระหนี้ของตัวอย่างที่เป็นหนี้ธนาคารออมสิน ภายใต้โครงการพัฒนาชีวิตครู.....	69
ตารางที่ 4.33	อัตราดอกเบี้ยของตัวอย่างที่เป็นหนี้ธนาคารออมสิน ภายใต้โครงการพัฒนาชีวิตครู.....	69
ตารางที่ 4.34	จำนวนเงินที่ต้องผ่อนชำระหนี้ต่อเดือนของตัวอย่างที่เป็นหนี้ธนาคารออมสิน ภายใต้โครงการพัฒนาชีวิตครู.....	70
ตารางที่ 4.35	ระยะเวลาที่ต้องผ่อนชำระหนี้ต่อเดือนของตัวอย่างที่เป็นหนี้ ธนาคารอาคารสงเคราะห์.....	71
ตารางที่ 4.36	อัตราดอกเบี้ยของตัวอย่างที่เป็นหนี้ธนาคารอาคารสงเคราะห์.....	71

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 4.37	จำนวนเงินที่ต้องผ่อนชำระหนี้ต่อเดือนของตัวอย่างที่เป็นหนี้ ธนาคารพาณิชย์คงเหลือ.....	72
ตารางที่ 4.38	ระยะเวลาที่ต้องผ่อนชำระหนี้ของตัวอย่างที่เป็นหนี้ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ภายใต้โครงการเงินทุนหมุนเวียน.....	73
ตารางที่ 4.39	อัตราดอกเบี้ยของตัวอย่างที่เป็นหนี้ ธ.ก.ส. ภายใต้โครงการเงินทุนหมุนเวียน.....	73
ตารางที่ 4.40	จำนวนเงินที่ต้องผ่อนชำระหนี้ต่อเดือนของตัวอย่างที่เป็นหนี้ ธ.ก.ส. ภายใต้โครงการเงินทุนหมุนเวียน.....	74
ตารางที่ 4.41	ระยะเวลาที่ต้องผ่อนชำระหนี้ของตัวอย่างที่เป็นหนี้ธนาคารและ สถาบันการเงินอื่น ๆ.....	75
ตารางที่ 4.42	อัตราดอกเบี้ยของตัวอย่างที่เป็นหนี้ธนาคารและสถาบันการเงินอื่น ๆ.....	75
ตารางที่ 4.43	จำนวนเงินที่ต้องผ่อนชำระหนี้ต่อเดือนของตัวอย่างที่เป็นหนี้ธนาคาร และสถาบันการเงินอื่น ๆ.....	76
ตารางที่ 4.44	ระยะเวลาที่ต้องผ่อนชำระหนี้ของตัวอย่างที่เป็นหนี้สวัสดิการครู.....	77
ตารางที่ 4.45	อัตราดอกเบี้ยของตัวอย่างที่เป็นหนี้สวัสดิการครู.....	77
ตารางที่ 4.46	จำนวนเงินที่ต้องผ่อนชำระหนี้ต่อเดือนของตัวอย่างที่เป็นหนี้สวัสดิการครู.....	78
ตารางที่ 4.47	ระยะเวลาที่ต้องผ่อนชำระหนี้ของตัวอย่างที่เล่นแบร์.....	79
ตารางที่ 4.48	อัตราดอกเบี้ยของตัวอย่างที่เล่นแบร์.....	79
ตารางที่ 4.49	จำนวนเงินที่ต้องผ่อนชำระหนี้ต่อเดือนของตัวอย่างที่เล่นแบร์.....	80
ตารางที่ 4.50	ระยะเวลาที่ต้องผ่อนชำระหนี้ของตัวอย่างที่เป็นหนี้เอกชน/บุคคลทั่วไป.....	81
ตารางที่ 4.51	อัตราดอกเบี้ยของตัวอย่างที่เป็นหนี้เอกชน/บุคคลทั่วไป.....	81
ตารางที่ 4.52	จำนวนเงินที่ต้องผ่อนชำระหนี้ต่อเดือนของตัวอย่างที่เป็นหนี้ เอกชน/บุคคลทั่วไป.....	82

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 4.53	ค่าประมาณปริมาณมูลค่าหนี้ในปัจจุบันของข้าราชการครู จำแนกตามสังกัดต่าง ๆ ในกระทรวงศึกษาธิการ.....	83
ตารางที่ 4.54	ค่าประมาณปริมาณมูลค่าหนี้ของข้าราชการครู จำแนกตามแหล่งเงินกู้.....	84
ตารางที่ 4.55	ภาวะหนี้ของตัวอย่าง.....	85
ตารางที่ 4.56	จำนวนเงินเดือนที่ควรจะเหลือหลังยกหักเงินเดือนเพื่อผ่อนชำระหนี้ เพื่อใช้จ่ายในการดำเนินชีพประจำวันของตัวอย่างที่เป็นหนี้วิกฤต.....	86
ตารางที่ 4.57	จำนวนเงินเดือนที่เหลืออีก ฯ นอกเหนือจากที่กำหนด สำหรับผู้จัดเป็นหนี้วิกฤต.....	86
ตารางที่ 4.58	จำนวนเงินเดือนที่เหลือติดลบหลังจากยกหักเพื่อการชำระหนี้ของตัวอย่าง ที่เป็นหนี้วิกฤต.....	87
ตารางที่ 4.59	สาเหตุที่ทำให้ข้าราชการครูเป็นหนี้หรือภัยมเงิน.....	88
ตารางที่ 4.60	ลำดับของความจำเป็นที่สำคัญที่ทำให้ข้าราชการครูเป็นหนี้.....	89
ตารางที่ 4.61	ระดับปัญหาค่าใช้จ่ายในครอบครัวของตัวอย่าง.....	90
ตารางที่ 4.62	การแบ่งปันปัญหาของตัวอย่างเมื่อครอบครัวของตัวอย่างประสบปัญหา ค่าใช้จ่ายในครอบครัวมากหรือมากที่สุด.....	91
ตารางที่ 4.63	การกู้ไม่ภัยมือ เมื่อตัวอย่างผ่อนชำระเงินภัยหมดแล้ว/ไกลั่นหมด.....	92
ตารางที่ 4.64	เหตุผลของตัวอย่างที่ผ่อนชำระหนี้หมดแล้วหรือไกลั่นหมด ไม่ต้องการกู้เงินอีก.....	92
ตารางที่ 4.65	เหตุผลของตัวอย่างที่ผ่อนชำระหนี้หมดแล้วหรือไกลั่นหมด ต้องการกู้เงินอีก.....	92
ตารางที่ 4.66	เวลาที่คาดว่าจะกู้อีกของตัวอย่างที่ชำระเงินภัยหมดแล้วหรือไกลั่นหมด.....	93
ตารางที่ 4.67	วัตถุประสงค์ของการกู้ของตัวอย่าง ในกรณีที่ตัวอย่างต้องการกู้ทันที หลังจากหมดหนี้.....	93
ตารางที่ 4.68	ระดับของผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการทำงานของตัวอย่าง เมื่อครอบครัวประสบภาวะหนี้สิน.....	94

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 4.69	จำนวนมูลค่าน้ำที่ต้องย่างคิดว่าสามารถผ่อนชำระได้ โดยไม่กระทบต่อ ประสิทธิภาพการทำงานของตัวอย่าง.....	95
ตารางที่ 4.70	จำนวนเงินต่อเดือนที่ต้องย่างคิดว่าจะสามารถผ่อนชำระได้ โดยไม่กระทบต่อประสิทธิภาพการทำงาน.....	96
ตารางที่ 4.71	ความคิดเห็นของตัวอย่างเกี่ยวกับรัฐควรจะมีแนวทางหรือมาตรการ ที่จะสามารถช่วยบรรเทา/แก้ปัญหานี้สิ่นครู่ได.....	98
ตารางที่ 4.72	วิธีการที่ตัวอย่างคิดว่า รัฐจะสามารถช่วยแก้ปัญหานี้สิ่นครู่ได.....	98
ตารางที่ 4.73	เหตุผลของตัวอย่างที่คิดว่ารัฐไม่มีมาตรการใด ๆ สามารถบรรเทาหรือ แก้ปัญหานี้สิ่นครู่ได.....	99
ตารางที่ 4.74	ทราบ/ไม่ทราบ โครงการเงินทุนหมุนเวียนที่รัฐร่วมกับ อ.ก.ส. จัดทำขึ้น เพื่อช่วยแก้ปัญหานี้สิ่นครู่ โดยให้กู้คนละ 200,000 บาท ในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ ๖ ต่อปี.....	100
ตารางที่ 4.75	เงินกู้ที่ควรจะเป็นของโครงการเงินทุนหมุนเวียน สำหรับตัวอย่างที่ทราบ โครงการนี้และคิดว่างเงินกู้ไม่เหมาะสม.....	100
ตารางที่ 4.76	อัตราดอกเบี้ยที่ควรจะเป็นของโครงการเงินทุนหมุนเวียน สำหรับตัวอย่าง ที่ทราบโครงการนี้และคิดว่าอัตราดอกเบี้ยไม่เหมาะสม.....	101
ตารางที่ 4.77	เงินกู้ที่ควรจะเป็นของโครงการเงินทุนหมุนเวียน สำหรับตัวอย่างที่ไม่ทราบ โครงการนี้และคิดว่างเงินกู้ไม่เหมาะสม.....	102
ตารางที่ 4.78	อัตราดอกเบี้ยที่ควรจะเป็นของโครงการเงินทุนหมุนเวียน สำหรับตัวอย่าง ที่ไม่ทราบโครงการนี้และคิดว่าอัตราดอกเบี้ยไม่เหมาะสม.....	103
ตารางที่ 4.79	ทราบ/ไม่ทราบ โครงการพัฒนาชีวิตครู.....	104
ตารางที่ 4.80	ระดับของการแก้ปัญหานี้สิ่นครู่ของรัฐบาล โดยผ่านโครงการเงินทุนหมุนเวียน และโครงการพัฒนาชีวิตครู.....	105

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 4.81	มาตราการหรือบทลงโทษที่ตัวอย่างคิดว่ารัฐควรจะนำมาใช้ เพื่อป้องกัน การก่อหนี้หรือเพิ่มนุลค่าหนี้ของข้าราชการครู.....	105
ตารางที่ 4.82	หนี้สูงสุดที่ตัวอย่างต้องการจะภัยได้เงื่อนไขและความจำเป็นต่าง ๆ ของตัวอย่าง.....	107
ตารางที่ 4.83	ความคิดเห็นอื่น ๆ ของตัวอย่างในการแก้ปัญหาหนี้สินครู.....	108
ตารางที่ 5.1	ประมาณมูลค่าหนี้ในปี 2544 จำแนกตามแหล่งเงินกู้ ผินเดือน และ อายุของตัวอย่าง.....	117

บทที่ 1

บทนำ

1.1 เหตุผลและความจำเป็นของการศึกษา

เมื่อครั้งอดีต อาชีพครูถือได้ว่าเป็นอาชีพที่มีเกียรติได้รับการยกย่องนับถือจากบุคคลทั่วไป แต่ในปัจจุบัน ภาพลักษณ์และความเข้าใจเหล่านี้ได้เปลี่ยนไป ผนวกกับความเลื่อมใสศรัทธาที่มีต่อวิชาชีพนี้ ดูเหมือนว่ากำลังจะเลื่อนหายไปจากความรู้สึกนึกคิดของคนทั่วไป สาเหตุหนึ่งอาจมีสาเหตุจากภาวะเศรษฐกิจที่ทำให้ผู้มีอาชีพครูต้องมีภาระหนี้สินท่วมล้น ซึ่งจากข้อมูลของสำนักงานกองทุนและสวัสดิการทางการศึกษา สำนักงาน ก.ค. เมื่อตุลาคม 2542 ระบุว่า จำนวนครูที่เป็นหนี้มีทั้งสิ้น 378,058 คน จากจำนวนข้าราชการครูทั่วประเทศ 498,740 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 75.80 ของข้าราชการครูทั่วประเทศ มีมูลค่าหนี้ที่เป็นตัวเงินรวมทั้งสิ้นประมาณ 138,000 ล้านบาท โดยจำแนกเป็นหนี้ในระบบ (สหกรณ์ออมทรัพย์, ธนาคารหรือสถาบันการเงินต่าง ๆ) ประมาณร้อยละ 95 และเป็นหนี้นอกระบบอีกประมาณร้อยละ 5 ซึ่งการคาดการณ์เบื้องต้น พบว่า ข้าราชการครู (เฉพาะที่เป็นหนี้) แต่ละคนจะมีหนี้สะสมเฉลี่ยอยู่ประมาณ 360,000 บาท

หนี้ทั้งหลายเหล่านี้ อาจเป็นหนี้ที่เกิดจากความจำเป็นและ/หรือเป็นหนี้ที่เกิดจากค่านิยม ความทุ่มเพือย และการดำเนินชีวิตให้เป็นไปตามสมัยนิยมที่เปลี่ยนแปลง เป็นที่แย่งชิงว่า การบริหารจัดการนี้เหล่านี้ ให้มีความคงสภาพหรืออยู่ในอำนาจความควบคุมของผู้ถือครองหนี้นั้น เป็นปัญหาที่อาจบั่นทอนหรือมีผลต่อประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานของครู ดังนั้น การที่จะมีองค์กร หรือหน่วยงานใดให้ความสนใจต่อการแก้ไขหรือป้องกันการเกิดปัญหานี้สิ่งของครู ย่อมจะเป็นองค์ประกอบต่อการยกระดับคุณภาพของครู และการยอมรับของสังคมไทยอย่างแน่นอน

หนึ่งสินของครู อาจพิจารณาเป็นปัจจัยต่างที่มีผลโดยตรงต่อคุณภาพและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูประจำการในทุกระดับ เมื่อพระราชนิยามต่อการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ได้ประกาศใช้เมื่อเดือนสิงหาคม 2542 ที่ผ่านมา และตามนัยของ พ.ร.บ. ดังกล่าว การปฏิบัติตามกฎหมายจะมีผลบังคับอย่างเต็มรูปแบบในเดือนสิงหาคม 2545 นอกจากนี้ไปจากการปรับปรุงระบบการศึกษาของชาติในส่วนรวมแล้ว การยกระดับคุณภาพของครุทางด้านวิชาการ คุณธรรม และจริยธรรม ก็เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกเช่นกัน ดังนั้น การที่ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะดำเนินการที่ในการจัดกิจกรรมใด ๆ ที่มีผลต่อการลดหรือบรรเทาหนึ่งสินของครู ก็จะเป็นผลโดยตรงต่อการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของครู นอกจากนั้น การจัดแผนงานใด ๆ ที่อาจเป็นผลต่อการป้องกันการเกิดหนึ่งสินที่ไม่จำเป็นของครูในระยะยาวก็จะถือได้ว่ามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาไทยที่สำคัญเช่นกัน

ความจำเป็นที่หน่วยงานรับผิดชอบด้านหนึ่งสินครุต้องทราบ เพื่อนำมาจัดวางแผนเชิงกลยุทธ์ที่จะคลี่คลายหรือบรรเทาหนึ่งสินของครุทั่วประเทศ ได้แก่ ปริมาณและแหล่งของหนึ่งสิน ปัจจัยที่เป็นเหตุให้เกิดหนึ่งสิน รายได้อื่น ๆ ที่ออกเนื่องจากเงินเดือนประจำ ตลอดจนระดับหนึ่งสินของครุที่จะมีผลต่อประสิทธิผลการทำงานของครุ และสาระที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ที่ผู้วางแผนโครงการจำเป็นต้องนำมาใช้ประโยชน์ เป็นต้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษาวิจัยปัญหานี้สินของข้าราชการครุโภคภาระนี้ มุ่งที่จะศึกษาประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหนึ่งสินของครุ ดังต่อไปนี้

- เพื่อประมาณมูลค่าหนึ่งสิน จำแนกตามแหล่งหนึ่งสิน และกลุ่มของครุที่เป็นหนึ่งสิน เช่น ระดับเงินเดือน และช่วงอายุ เป็นต้น
- เพื่อศึกษาวิจัยที่มีผลต่อการเป็นหนึ่งสินของครุ
- เพื่อศึกษาอัตราการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของมูลค่าหนึ่งสินของครุในแต่ละกลุ่ม
- เพื่อศึกษาระดับหนึ่งสินของครุที่จะเพิ่มมือญในระยะยาว

- 5 เพื่อศึกษาแนวทางและมาตรการที่สามารถนำมาใช้ในการบรรเทาปัญหานี้สินของครู
6. เพื่อนำเสนอและเสนอแนะมาตรการในการป้องกันการเพิ่มหรือก่อหนี้สินของครูในระยะยาว

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

การดำเนินงานเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ข้างต้นทั้ง 6 ข้อ มุ่งที่จะให้ได้คำตอบที่สะท้อนถึงประชากรครูทั่วประเทศ โดยจำกัดอยู่เฉพาะข้าราชการครูที่สังกัดในหน่วยงานของกระทรวงศึกษาธิการเท่านั้น ซึ่งได้แก่ ข้าราชการครูในสังกัดของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สปช.) กรมสามัญศึกษา กรมอาชีวศึกษา กรมพลศึกษา กรมศิลปากร สำนักงานสภาพัฒนาบ้านชาวภูเขา สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล กรมการศึกษาอุตสาหกรรม เรียน และสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เท่านั้น

1.4 คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา

ข้าราชการครูในสังกัดของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สปช.) หมายถึง ครูที่ทำหน้าที่สอนหรือบริหารโรงเรียนในสถานศึกษาของรัฐในระดับประถมศึกษา หรือบุคลากรในหน่วยการศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และสำนักงานการประถมศึกษาอําเภอ

ข้าราชการครูในสังกัดกรมสามัญศึกษา หมายถึง ครู/อาจารย์ที่ทำหน้าที่สอนหรือบริหารโรงเรียนในสถานศึกษาของรัฐในระดับมัธยมศึกษา หรือบุคลากรในสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัด

ข้าราชการครูในสังกัดกรมอาชีวศึกษา หมายถึง ครู/อาจารย์ที่ทำหน้าที่สอนหรือบริหารในสถานศึกษาของกรมอาชีวศึกษา ซึ่งได้แก่ วิทยาลัยเทคนิค, วิทยาลัยอาชีวศึกษา, วิทยาลัยพาณิชยการ, วิทยาลัยศิลปหัตถกรรม, วิทยาลัยเกษตร, วิทยาลัยสารพัดช่าง ฯลฯ

ข้าราชการครูในสังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล หมายถึง ครู/อาจารย์ที่ทำหน้าที่สอนในสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล หรือบุคคลที่ทำหน้าที่บริหารของสถาบัน

ข้าราชการครูในสังกัดกรมการศึกษากอโรงเรียน หมายถึง ครู/อาจารย์ที่ทำหน้าที่สอนหรืออบรมวิหารในสถานศึกษาต่อไปนี้ ศูนย์การศึกษากอโรงเรียนภาค ศูนย์การศึกษากอโรงเรียนจังหวัด และศูนย์การศึกษากอโรงเรียนอำเภอ

ข้าราชการครูในสังกัดกรมพลศึกษา หมายถึง ครู/อาจารย์ที่ทำหน้าที่สอนหรืออบรมวิหารในโรงเรียนกีฬา หรือวิทยาลัยพลศึกษา

ข้าราชการครูในสังกัดกรมศิลปากร หมายถึง ครู/อาจารย์ที่ทำหน้าที่สอนหรืออบรมวิหาร วิทยาลัยนาฏศิลป์ วิทยาลัยช่างศิลป์

ข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานสภากาดบ้านราชภัฏ ได้แก่ ครู/อาจารย์ที่ทำหน้าที่สอนหรืออบรมวิหารโรงเรียนสาธิตของสถาบันราชภัฏ หรือสถาบันราชภัฏ

ข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ หมายถึง ครู/อาจารย์ หรือบุคลากรในสำนักพัฒนาผู้บริหารการศึกษา (วัดเรือง, จังหวัดนครปฐม) สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด (ศึกษาธิการจังหวัด, ผู้ช่วยศึกษาธิการจังหวัด) และสำนักงานศึกษาธิการอำเภอ (ศึกษาธิการอำเภอ, ผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอ)

บทที่ 2

แนวความคิดทางวัฒนธรรม เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในที่นี้จะกล่าวถึงเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดไทยที่มีรูปแบบและความเป็นมา โดยแยกล่างเป็นหัวข้อสำคัญดังนี้

- รูปแบบการถ่ายทอดคนไทยมีวัฒนาการมาอย่างไร
- ลักษณะความสำคัญของการถ่ายทอดรูปแบบ
- ความหมายของภาษาหนึ่งสิน
- การก่อให้เกิดหนี้อันเนื่องมาจากความทันสมัย (Modernization Theory)
- แบบแผนการใช้จ่ายในแนวคิด และทางวัฒนธรรมนุชยวิทยาเศรษฐกิจ
- ผลกระทบของการเป็นหนี้
- ทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง

2.1 รูปแบบการถ่ายทอดคนไทยมีวัฒนาการมาอย่างไร

ก่อนการทำสนธิสัญญาوار์บ์ใน พ.ศ. 2398 จนถึงปัจจุบัน ระบบเศรษฐกิจไทยเป็นระบบเศรษฐกิจพอยต์เชพ นั่นคือ การผลิตเพื่ออยู่เพื่อกินเอง ไม่ได้ผลิตเพื่อการแลกเปลี่ยนเป็นสำคัญ ปัจจัยการผลิตส่วนใหญ่เป็นปัจจัยที่เกษตรกรรมอยู่เอง ปัจจัยที่สำคัญ คือ ที่ดิน และ แรงงาน ความจำเป็นที่ต้องภูมิประเทศในการผลิตยังมีน้อยมาก การถ่ายทอดในญี่ปุ่นและการถ่ายทอดข้าว ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อก่อตั้งกรุงรัตนโกสินทร์ การซ้ำระดับเงินต้นและดอกเบี้ยกันยอมใช้ข้าว เพราะเงินยังเป็นสิ่งที่หายาก การถ่ายทอดในญี่ปุ่นการถ่ายทอดจากญาติและเพื่อนโดยไม่เสียดอกเบี้ย (Zimmerman, 1931 : 195 ข้างใน สุทธิสม ดังก่อ)

ประมวลกฎหมายในรัชกาลที่ 3 มีข้อบัญญัติว่าการถ่ายทอดในรัชกาลที่ 3 บิดา - มารดา พ่อตา - แม่ยาย บุตร ฯลฯ ผู้ให้ถ่ายทอดได้แต่ต้นเงินเท่านั้น ต่อมาในรัชกาลที่ 4 ได้ยกเลิกมาตรการดังกล่าวเนื่องจากสาเหตุที่สายล้มพันธุ์ในทางครอบครัวไม่สืบแทนแทนเช่นในสมัยโบราณ ข้อบัญญัติ

เดิมจึงพันสมัย และกล้ายเป็นความหนักใจแก่ญาติผู้มีมีที่จะช่วยเหลือญาติที่ยากจน (ร. ลงการ์ด, 2526 หน้า 288 อ้างใน สุทธิสม ดังก่อ) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวแสดงว่าการค้ากับต่างประเทศเริ่มมีผลต่ออุปสงค์ในเงินกู้

นอกจากนั้น ใน พ.ศ. 2411 ยังมีการออกกฎหมายสำคัญอีกฉบับหนึ่ง คือ พระราชบัญญัติเรื่องกู้เงินและขายตัว ลงวันศุกร์ เดือนสิงหาคม 2 ค่ำ จุลศักราช 1230 วัดถุประสงค์สำคัญ ได้แก่ การกำหนดอัตราขั้นสูงของดอกเบี้ยไว้ทั้งละ 1 บาทต่อเดือน ผู้บัญญัติกฎหมายได้ให้เหตุผลของการออกกฎหมายดังกล่าวว่า “เนื่องจากเศรษฐกิจดีขึ้น และมีชาวต่างประเทศมาประกอบการพาณิชย์มากขึ้น พลเมืองของประเทศไทยจึงทำมาหากินสะดวกง่ายดายกว่าเดิม ทั้งปรากฏว่า ผู้คนหามีมากขึ้น กว่าแต่ก่อน การกู้เงินจึงกระทำได้ในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำกว่าสมัยก่อน” ร.4 (ร. ลงการ์ด, 2526 หน้า 189)

หลักฐานทางกฎหมายเหล่านี้แสดงว่า การเปิดประดูการค้าเริ่มมีผลกระทบต่อทั้งอุปสงค์และอุปทานของเงินกู้ ทำให้รูปแบบการกู้ยืมต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

การเปลี่ยนแปลงสำคัญประการที่สอง คือ การเลิกภาษในปี 2448 และการที่ระบบกรรมสิทธิ์แบบรัฐเป็นเจ้าของที่ดินเริ่มคลายความเข้มงวดลงตั้งแต่ พ.ศ. 2403 เมื่อมีการตราพระราชบัญญัติว่า หากรัฐต้องการที่ดินที่มีผู้ครอบครองก็จะมีการจ่ายเงินทดแทน จนกระทั่งมีการออกใจนดแสดงกรรมสิทธิ์ในตอนปลายรัชกาลที่ 5 (จักรพิพิธ นาถสุภา, 2527 หน้า 30 อ้างใน สุทธิสม ดังก่อ) การเปลี่ยนแปลงนี้ยังผลให้มีการออกกฎหมายการใช้ที่ดินเป็นหลักประกันการขายสูญขายเมีย หรือขายตัวเอง เพื่อใช้หนี้ในปี 2435 จักรพิพิธ นาถสุภา (2527 หน้า 36 อ้างใน สุทธิสม ดังก่อ) เคยเขียนไว้ว่า

“...สังฆราษฎร์แลกันซึ่งเครื่องประมานว่ามีทักษะประมาณ 1/4 ของพลเมืองไทยในราชสมัยรัชกาลที่ 4 ท้าสแล้วนี้เกิดจากการติดหนี้ หลังจากน้ำลุ่มติดต่อกัน หรือเกิดจากการพนัน มีคำพูดของชาวบ้านว่า “เป็นหนี้, เป็นข้า” เพราะโดยธรรมดากลัวผู้กู้มักไม่มีทางส่งดอกเบี้ย พากษาจะขายวัสดุภัณฑ์แล้วขายลูก ขายเมีย แล้วก็ขายตัวเอง ล้วนที่ติดเป็นของหลวงซื้อขายไม่ได้ ท้าสำเนินนี้มักปรากฏใกล้เมืองโดยเฉพาะในภาคกลาง ส่วนท้าสที่ปรากฏในภาคอื่นมักเป็นเช่นๆ”

เดวิด จอห์นสตัน กล่าวว่า ก่อนการเลิกทำฟัน ผู้ให้กู้นิยมการบังคับให้ลูกหนี้เป็นท่าส เพื่อ ขาดให้หนี้เงินดันและดอกเบี้ยมากกว่าการยืดที่ดิน เพราะระหว่างนั้นมีปัญหาการขาดแคลนแรงงาน (Johnston, 1975 : 223 อ้างใน สุทธิสม ดังก่อ)

การขุดคลองรังสิตและคลองเชื่อมแม่น้ำต่าง ๆ ระหว่างปี 2404 – 2433 และการออกกฎหมายกรุงศรีอยุธยาในที่ดิน ทำให้ที่ดินในภาคกลางเริ่มมีราคาสูงขึ้น และเป็นสินทรัพย์ที่ให้ผลกำไรมาก ที่ดินจึงกลายเป็นหลักทรัพย์ในการค้าประกันเงินกู้ดังตัวชี้วัดที่ 5 เป็นต้นมา ดังหลักฐานต่อไปนี้

“...อาจกล่าวโดยไม่ผิดว่า ในปัจจุบันนี้ราชภราวนา เมื่อกล่าวทั่ว ๆ ไปก็เป็นพวกที่เป็น ลูกหนี้เอกสารมากที่เดียว และผลของการเป็นหนี้ทำให้เกิดความเสียหายมาก เพราะ ชาวนาไม่หมดแต่สิทธิในความเป็นเจ้าของนา ย่อมหมดทั้งความคิดที่จะเริ่มทำการใหม่ และหมดทั้งความมานะที่จะบำรุงฐานะของตนเองให้ดีขึ้นต่อไป” (หอดหมายเหตุ แห่งชาติ เอกสาร รหท. 1.1/2 จดหมายเหตุของสภาพแพร่พาณิชย์) คัดลอกจาก ศิริรักษ์ ศิริรวมย์ (2528) หน้า 106 อ้างใน สุทธิสม ดังก่อ

หลังจากการเปิดประดุจการค้ากับต่างประเทศ ความต้องการสินเชื่อเพื่อการลงทุนทำนา ก็เพิ่มขึ้น (Zimmerman, 1931 : 196) เขายادว่า การกู้แบบตอกข้าวเขียวคงเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในแบบ รังสิต ซึ่งเป็นแหล่งปลูกข้าวสำคัญ ดังหลักฐานต่อไปนี้

“...ทราบเกล้าแผ่นดินว่า ต้องเสียดอกเบี้ยอย่างแรงเหลือเกิน ต้นเงิน 80 บาท ดอกเบี้ยที่ เสียแต่ก่อนเป็นข้าวเปลือกถึง 60 สต. สตละ 28 ทะนานบ้าง 60 ทะนานบ้าง ในเวลาอี้ ต้องเสียดอกเบี้ยกัน 40 สต...”

(ห.จ.ช. เอกสารวัวกาลที่ 5 กส. 3.1/9 ความคิดเรื่องการอุดหนุนชาวนา)

อ้างใน ศิริรักษ์ ศิริรวมย์ (2529 หน้า 104 อ้างใน สุทธิสม ดังก่อ)

การตอกข้าวเขียว คือ การที่ผู้ให้กู้เงินกู้แก่ผู้กู้สัญญาจะชำระเงินดันและดอกเบี้ยเป็น ข้าวเปลือก หลังจากเก็บเกี่ยวข้าวได้ หรือชำระเงินดันเป็นเงิน แต่ชำระดอกเบี้ยเป็นข้าว หรือชำระ ดอกเบี้ยเป็นเงิน แต่คืนเงินดันเป็นข้าวเปลือก

การให้กู้เป็นข้าวเปลือก และให้ผู้กู้ชำระเงินดันและ/ดอกเบี้ยเป็นข้าวโพด มิใช่การตอก ข้าวเขียว เพราะการให้กู้ลักษณะนี้มาก่อนที่ชาวนาภาคกลางจะเริ่มผลิตเพื่อการค้า

นอกจากการตอกข้าวເຂົ້າວແລ້ວ ຍັງພບທັກສຽນອີກວ່າ ຜາວນາສາມາດຫຼືອຂອງເຊື່ອຈາກພົວຄ້າໃນຮາຄາແພັງກວ່າປັດ ໂດຍໜາວນາສັນຍາຈະສົ່ງໃຫ້ເປັນຂ້າວໃນເວລາທີ່ໄດ້ຜລຜລິດ (ສິວັກຍົງ ສິວາມຍົງ, 2528 ນ້າ 104)

ເຮັດວຽກນີ້ພບທັກສຽນວ່າກ່ອນນີ້ 2499 ການຕົກຂ້າວເຂົ້າວເປັນທີ່ນີ້ຍັງກັນນາກນ້ອຍເພີ່ມໄດ້ແມ່ມີທັກສຽນວ່າໃນນີ້ 2499 - 2500 ມີໜາວນາໃນການກຳລັງທີ່ກູ້ປະເທດຕົກຂ້າວເຂົ້າວປະມານຮ້ອຍລະ 32-37 ຂອງໜາວນາກູ້ຖ້າທີ່ມີສັດສວນນີ້ດັດລົງອ່າງຮາດເຮົາເລື່ອເພີ່ມຮ້ອຍລະ 14 ໃນນີ້ 2511 - 2512 ແລະເນື່ອແຕງອ່ອນ ມັນໃນຕຸນ ສຶກສາເຮືອກກູ້ຂອງໜຸ່ນໜ້ານ 6 ແທ່ງໃນຈັງຫວັດສຸພຣະນຸງ ມຸ່ນໜ້ານແລ່ນີ້ປຸລູກຂ້າວເພື່ອການຄ້າເປັນອາຫັນພະລັກ ປ່າຍກວ່າການໃຫ້ກູ້ແບບຕົກຂ້າວເຂົ້າວເກືອນຮົມໄປຢ່າງລື້ນເຮີງ ລັ້ງນີ້ 2515 (Tangon J Munijaiton, 1985 : 35) ອ່າງໄກ້ດາມ ການສຶກສາເຮືອກສິນເສື່ອຫນບທໃນຈັງຫວັດນຄຣາສົມາ ໃນນີ້ 2528 ພບວ່າ ຈາກສັນຍາກູ້ຈຳນວນ 974 ສັນຍາ ມີສັນຍາການກູ້ປະເທດຕົກຂ້າວເຂົ້າວ ທີ່ນີ້ 133 ສັນຍາ ຮີ່ອຮ້ອຍລະ 13.7 ສັນຍາກູ້ແບບຕົກຂ້າວເຂົ້າວເປັນສົວໃຫ້ປ່າຍກວ່າໃໝ່ນີ້ໃນໜຸ່ນໜ້ານທີ່ຍາກຈຳກາຮົມນາຄມຕິດຕໍ່ອຳນັກງານລົ່າງລົ່າງການ ຂໍອມຸລນີ້ສອດຄລື້ອງກັບຄວາມເໜີນຂອງ ຈັດກົມພົມ ນາດສຸກາ ທີ່ວ່າ ລັ້ງສົນອີສັນຍາບາວິ່ງ ມຸ່ນໜ້ານບາງແທ່ງໃນກາຕະວັນອອກເຂີຍເໜືອຍັງດໍາວັງສົກພາກພລິດເພື່ອກາຍັງເປົ້າ (ຈັດກົມພົມ ນາດສຸກາ, 2527 ນ້າ 4) ຄວາມລົ່າງການໃນກາຮົມນາຄມເປັນເຫດໃຫ້ການຄ້າໃນໜຸ່ນໜ້ານແລ່ນີ້ ຍັງນີ້ມີການແໜ່ງຂັ້ນກັນອ່າງຄືກົດກັກ

ນອກຈາກການຕົກຂ້າວເຂົ້າວແລ້ວ ເຮັດວຽກກູ້ປະເທດນີ້ ຈະ ລັ້ງການເປີດປະຕູການຄ້າການກູ້ປະເທດນີ້ຄື່ອງ ກາຮື້ອຂ້າຍຂອງເຊື່ອຈາກພົວຄ້າໃນຮາຄາແພັງກວ່າປັດ ໂດຍໜາວນາສັນຍາຈະສົ່ງໃຫ້ເປັນຂ້າວໃນເວລາທີ່ໄດ້ຜລຜລິດ (ສິວັກຍົງ ສິວາມຍົງ, 2528 ນ້າ 104) ການກູ້ປະເທດທີ່ສອງຄື່ອງ ຮະບນຊູກໄວ່ ຮີ່ອຊູກນາ

ກາຮື້ອຂ້າຍເຊື່ອຫຼືກາຮົມເຊື່ອ ດາວວ່າຈະນຳມາຈາກກາກູ້ຢືນຂ້າວເພື່ອໃຫ້ບຣິໂນກໃນນີ້ທີ່ເກີດປັງຫາຂ້າວຍາກນາກແພັງ ເນື່ອຮະບນເທິຣູກົດຄ່ອຍ ຈະ ເປັນຈະກະທບການພລິດເພື່ອຍັງເປົ້າ ໄປເປັນການພລິດເພື່ອການຄ້າດາມທັກຄວາມໜ້າງຍຸເພະຍ່າງ ຜາວນ້ານໃນການກຳລັງທັນມາປຸລູກຂ້າວເພີ່ງ ຂໍຍ່າງເດືອນ ເພື່ອຂ້າຍແລກກັນສິນຄ້າອຸປະໂນກໃນການນີ້ ຈະນັ້ນໃນຮະຫວ່າງຖຸກາພະປຸລູກ ຜາວນາແລ່ນີ້ ຈຶ່ງຈະເປັນດ້ອນເຮັນເຊື່ອສິນຄ້າອຸປະໂນກແລະບຣິໂນກຈາກພົວຄ້າ ໂດຍມີຂ້ອງຜູກພັນວ່າຈະນຳຜລຜລິດໄປຢາຍເພື່ອ ຂໍຈະນຳນີ້ລັ້ງຈາກການເກັບເກີຍ

การภัยอีกประเททหนึ่งคือ ระบบลูกไร์ ซึ่งก็คือ การที่เกษตรกรอาศัยเงินค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคจากพ่อค้าตลาดดูถูกผลิต เมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยวพ่อค้าจะเข้ามาารวบรวมผลผลิตจากไร่เรา หรือในบางกรณีเกษตรกรจะต้องนำผลผลิตทั้งหมดไปขายให้แก่พ่อค้าในภาคตลาดเพื่อนักหนี้เงินกู้ตัดอดปี มีหลักฐานว่าระบบลูกไร์เกิดขึ้นแล้วตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เดวิด จอห์นสันรายงานว่ากรมหมื่นราชิปประพันธ์พงศ์ ได้ใช้เงินได้ทาง แล้วให้เงินลงทุนแก่บุคคลดังกล่าวเพื่อเข้าทำงานในที่ดินของกรมหมื่นราชิปประพันธ์พงศ์ เมื่อก็เก็บเกี่ยวผลผลิตได้แล้วบุคคลเหล่านี้ต้องนำผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ครั้งหนึ่ง นวกกับผลผลิตอีกจำนวนหนึ่งมาชำระหนี้ นอกจากนั้น กรมหมื่นราชิปประพันธ์พงศ์ ยังให้ทางของต้นบางคนเข้าทำงานในที่นาของตนและหักหนี้เป็นค่าได้ตัวท่า (Johnston, 1975 : 244)

คำอธิบายของชิมเบอร์แมน แสดงว่ามีระบบลูกไร์เกิดขึ้นแล้วในปี 2473 กล่าวคือ ผู้ให้กู้จะให้เงินกู้ ให้เชื้ออาหารและเสื้อผ้าแก่ชาวนา และเข้ามารับซื้อข้าวเปลือกและเรียกเก็บหนี้ในเวลาที่ชาวนากำลังขาดช้า โดยมีราคาและคุณภาพข้าวทันที เกษตรกรจึงไม่รู้ว่าตนขายข้าวได้เท่าไร ต้องชำระหนี้เท่าไร และไม่ทราบว่าตนจ่ายเงินค่าสิ่งของที่เชื้อไปรวมกันเป็นมูลค่าเท่าใด (Zimmerman, 1931 : 199)

แต่จากการศึกษางานวิจัยต่าง ๆ ไม่พบว่ามีการใช้ระบบลูกไร์กับชาวนาอย่างกว้างขวางยกเว้นการเงื่อนไขให้ชานาไปขายให้เจ้าหนี้ ดังจะกล่าวถึงภายหลัง จากการสำรวจจังหวัดต่าง ๆ รวม 6 จังหวัดในภาคกลาง ภาคเหนือตอนล่าง ภาคเหนือตอนบน และภาคอีสาน ผู้เขียนพบว่ามีการให้กู้แก่ชาวนาในลักษณะลูกไร์เฉพาะทางเนื่องจากภูมิศาสตร์ทางด้านเศรษฐกิจ จังหวัดลพบุรี ซึ่งอยู่ติดกับจังหวัดเพชรบูรณ์

อย่างไรก็ตาม กลับพบว่าระบบลูกไร์เป็นที่นิยมในเขตที่มีการเพาะปลูกพืชไร่และผักโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ระบบลูกไร์ของพ่อค้าถัวเหลือง ในอำเภอสวรรคโลก ระบบลูกไร์ของพ่อค้าข้าวโพดและฝ้ายในอำเภอปราษัย จังหวัดลพบุรี และจังหวัดอุบลราชธานี และระบบลูกไร์ลูกถัวลันเตาในอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ นอกจากนั้น ยังปรากฏว่าในเขตป่าสงวนพ่อค้าผู้มีอิทธิพลได้ให้ระบบลูกไร์ลงทุนให้เกษตรกรบุกรุกเขตป่าสงวนเพื่อปลูกข้าวโพด เช่น บริเวณจังหวัดเพชรบูรณ์ และป่าจันบุรี (เจมส์กอร์ ปืนทอง และประยงค์ แนวยาวยก, 2530 ถ้ำใน สุทธิสม ตั้งก้อง)

คาดว่า ระบบลูกไร์เพิ่งจะเริ่มก่อตัวอย่างกว้างขวางพร้อม ๆ กับการขยายตัวของการปลูกข้าวโพดในบางจังหวัดของภาคกลาง และจังหวัดนครราชสีมา ก่อนปี 2500 ในนานนักการขยายตัวของข้าวโพดอย่างรวดเร็วในระหว่างทศวรรษ 2500 ทำให้ซิลcockถึงกับชื่นชมนามข้าวโพดว่าเป็น "พืชชนเหลือร้าย" (Silcock, 1970 : 83 จังใน สุทธิสม ดังกล่าว)

แม้จะไม่พบรอบบลูกไร์ลูกนาในพื้นที่การทำนามากนัก แต่เราพบว่าผู้ให้ภูมิโดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ด้านใต้ข้าว นิยมที่จะกำหนดเงื่อนไขให้ผู้หุ้นต้องนำข้าวเปลือกมาขายให้เจ้าหนี้ รายได้ส่วนหนึ่งจากการขายพืชผลจะนำไปหักเป็นค่าสำหรับหนี้

อุทิศ นาคสวัสดิ์ รายงานว่า ในปี 2500 - 2501 ร้อยละ 17 ของชาวนาที่ภูมิเมืองมีผู้หุ้นที่ต้องนำข้าวทั้งหมดหรือบางส่วนไปขายให้เจ้าหนี้ และร้อยละ 73.6 ของผู้หุ้นที่ต้องขายข้าวให้เจ้าหนี้สามารถขายข้าวได้ในราคายอด มีลูกหนี้เพียงร้อยละ 7.6 ที่ต้องขายข้าวในราคาย่อมกว่าราคายอด (อุทิศ นาคสวัสดิ์, 2501 หน้า 76 และ 79 จังใน สุทธิสม ดังกล่าว) แต่ในปี 2505 พันธุ์มันติดเชยมณฑล และสาย รายงานว่า มีผู้ภูมิในภาคกลางเพียงร้อยละ 7 ที่ต้องนำข้าวไปขายให้เจ้าหนี้ (Thisyamondol, et.al., 1965 : 42) และรายงานในปี 2501 - 2511 อุทิศ ถึงกับกล่าวว่า "การภูมิสวนมากไม่มีเงื่อนไขเป็นการตอกข้าวเหมือนก่อนคือ ชาวนาอาจขายข้าวของตนให้ใครก็ได้ ขอแค่ให้เขาเงินมาชำระคืนก็แล้วกัน" (อุทิศ นาคสวัสดิ์, 2513 หน้า 76 จังใน สุทธิสม ดังกล่าว)

อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจากโครงการวิจัยเรื่องความแตกต่างของอัตราดอกเบี้ย ระหว่างภาคในปี 2530 ของ นิพนธ์พ่วงศกร และประยงค์ เนตรารักษ์ พบว่า ผู้ภูมิจำนวนมากในหมู่บ้านทำงานในภาคกลางและภาคเหนือตอนล่าง ยังมีข้อมูลพันที่ต้องนำข้าวไปขายให้เจ้าหนี้ สำหรับในภาคอื่นไม่ปรากฏว่าชาวนาต้องขายข้าวให้เจ้าหนี้ เพราะหมู่บ้านที่สำรวจส่วนใหญ่ปลูกข้าวบริโภคเป็นหลัก ข้อมูลจาก 52 หมู่บ้านในจังหวัดนครราชสีมา ในปี 2526 ยืนยันว่า ในหมู่บ้านที่มีผลผลิตข้าวเหลือพอขายให้พ่อค้า ปรากฏว่าผู้ให้ภูมิเป็นพ่อค้ามีภาระหนี้ให้ผู้หุ้นนำข้าวมาขายให้ตนหลังการเก็บเกี่ยว สัญญาประเภทนี้มีประมาณร้อยละ 7.8 ของสัญญาภูมิทั้งหมด นอกจากนั้น ยังมีผู้ภูมิอีกร้อยละ 7 ที่นำผลผลิตไปขายให้เจ้าหนี้ทั้ง ๆ ที่ไม่มีเงื่อนไขการขาย (นิพนธ์ พ่วงศกร, 2530 จังใน สุทธิสม ดังกล่าว)

สำหรับแหล่งเงินกู้นั้น ก่อนการเปิดประตูการค้าการภูมิเกือบทั้งหมดจะมาจากญาติและเพื่อนในหมู่บ้านเดียวกัน แต่นั้นลังจากสนธิสัญญาไว้จริงแล้ว ผู้ให้ภูมิที่มีบานาห์สำคัญเพิ่มขึ้น ได้แก่ พ่อค้าข้าว เศรษฐีในกรุงเทพฯ เจ้าของที่ดินและบรรดาคนดี ผู้ให้ภูมิที่มีความสำคัญลดลงตามลำดับคือ

ญาติและเพื่อน คหบดีและเจ้าของนา ส่วนผู้ให้กู้อื่น ๆ แม้จะมีบทบาทมากขึ้น แต่หลังจากที่สถาบันการเงินเริ่มนิ่งเข้ามามีบทบาทในการให้กู้หลังปี 2509 และ ปรากฏว่าวงเงินกู้จากพ่อค้าต่าง ๆ เริ่มมีสัดส่วนที่ลดลงตามลำดับ ในปัจจุบันแหล่งเงินกู้จากญาติในภาคกลางได้ลดความสำคัญลงไปมาก แต่ยังคงมีความสำคัญมาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

รัฐบาลเริ่มให้ความสนใจที่จะจัดตั้งสหกรณ์ขึ้น เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ชาวนาที่มีหนี้สินและสูญเสียที่ดิน อันเนื่องมาจากปัญหาฝนแล้งติดต่อกันในตอนต้นรัชกาลที่ 6 แต่รัฐบาลยังไม่ได้ดำเนินการในเรื่องนี้ (Zimmerman, 1931 : 209) : ศิวรักษ์ ศิวรามย์, 2528 หน้า 93 และ วันรักษา มิ่งมณีนาคิน, 2530 หน้า 2) รัฐบาลได้จัดตั้งสหกรณ์ขึ้นครั้งแรกเพื่อแก้ไขปัญหาชาวนาด้วยความทุนของชาวนาในปี 2458 แต่บุลเดตุที่แท้จริงเกิดจากปัญหาด้านการค้าข้าวและการธนาคารในขณะนั้น หลังจากนั้นมา กิจการสหกรณ์ก็ค่อย ๆ ขยายตัวขึ้นมา แต่อย่างไรก็ตาม สหกรณ์ก็ยังไม่สามารถมีบทบาทสำคัญในด้านการให้สินเชื่อการเกษตรกรได้ จนกระทั่งมีการจัดตั้งธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ในปี 2509 แต่ ธ.ก.ส. เริ่มมีบทบาทสำคัญในการขยายสินเชื่อการเกษตรตั้งแต่ปี 2518 เมื่อรัฐบาลเริ่มดำเนินนโยบายสินเชื่อเกษตรชี้งกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ ต้องนำเงินฝากส่วนหนึ่งมาปล่อยเป็นสินเชื่อเกษตรให้แก่เกษตรกร (วันรักษา มิ่งมณีนาคิน, 2530)

ถึงแม้ว่าในปัจจุบันสินเชื่อการเกษตรจากธนาคารพาณิชย์และ ธ.ก.ส. จะขยายตัวขึ้นมาก จนทำให้สัดส่วนการกู้ของเกษตรกรจากสถาบันการเงินเพิ่มขึ้น จากร้อยละ 5 - 6 ของสินเชื่อเกษตรในระหว่างปี 2500 - 2505 มาเป็นร้อยละ 40 - 50 ในปัจจุบัน (นิพนธ์ พวพงศกร, 2530) แต่สินเชื่อจากสถาบันการเงินยังไม่สามารถเข้าทดแทนสินเชื่อระบบได้อย่างสมบูรณ์ (นิพนธ์ พวพงศกร, 2530 หน้า 38 - 51) นอกจากนั้นในบางท้องที่ โดยเฉพาะที่เพาะปลูกข้าวระดับพอยังซึ่งปรากฏว่าเกษตรกรจะได้รับสินเชื่อจากสถาบันการเงินในสัดส่วนที่ต่ำมาก

2.2 ลักษณะความสำคัญของการกู้บังชูปแบบ

ลักษณะสำคัญของการกู้บังชูปแบบ ได้แก่ การกู้จากญาติพี่น้อง การตกข้าวເຂົ້າ
การกู้ประนาທີ່ຕ້ອງກໍານົດໃຫ້ຜູ້ກຸ້ນໍາພລິມາຫຍ່ໄທເຈົ້າໜີກາຮກູ້ປູ້ແລະຮະບນຊຸກໄວ່

2.2.1 การกู้จากญาติพี่น้องແລະເພື່ອນ

ចົມແອ່ນແນນ ຮາຍງານວ່າ ໃນປີ 2474 ກາຮກູ້ເຈີນຈໍານວນເລັກນ້ອຍໃນກາຄກລາງ ຍັງເປັນກາຮ
ກູ້ຈາກຍາຕີແລະເພື່ອນ ສ່ວນໃນກາຄອື່ນ ຖ້າກາຮກູ້ສ່ວນໃໝ່ເປັນກາຮກູ້ຈາກຍາຕີ (Zimmerman, 1931 : 206)
ໃນຮາຍງານປີ 2500 - 2511 ອຸທຶນ ນາຄສວສດ໌ ຮາຍງານວ່າກາຮກູ້ຈາກຍາຕີແລະເພື່ອນຍັງຄົງເປັນແລ້ວເຈິນກູ້
ທີ່ສໍາຄັນທີ່ສຸດ ກລ່າວຕີ່ ດ້ວຍຄົດຈາກຈໍານວນສ່ນຍາກູ້ປາກກູ້ວ່າໃນປີ 2500 - 2501 ຮ້ອຍລະ 40 ຂອງກາຮກູ້
ທັງໝົດເປັນກາຮກູ້ຈາກຍາຕີແລະເພື່ອນ ແຕ່ສ່ດສ່ວນກາຮກູ້ຈາກຍາຕີແລະເພື່ອນລດຄອງຢ່າງຮວດເຮົາເລື້ອເພີ່ຍງ
ຮ້ອຍລະ 21.6 ໃນປີ 2510 - 2511 ໂດຍທີ່ຮ້ອຍລະ 21.6 ຂອງວັນເງິນກູ້ເປັນກາຮກູ້ຈາກຍາຕີແລະເພື່ອນ ກາຮກູ້
ຍັງມີໜາດວັງເງິນກູ້ເຂົ້າລື່ຍ່ດ້ວຍຜູ້ກູ້ 1 ຄນ ສູງກວ່າວັງເງິນກູ້ຈາກແລ້ວເງິນກູ້ອື່ນ ທີ່

ກາຮສໍາງຈຳໃນຈັງຫວັດນຽມຮ້າສີມາໃນປີ 2528 ພບວ່າ ຍາຕີແລະເພື່ອນຍັງຄົງເປັນແລ້ວ
ເງິນກູ້ທີ່ມີກາຮສໍາຄັນທີ່ສຸດ ກລ່າວຕີ່ ຮ້ອຍລະ 48.6 ຂອງສ່ນຍາກູ້ ແລະຮ້ອຍລະ 51.5 ຂອງວັນເງິນກູ້ ກວມ
ເປັນກາຮກູ້ຈາກຍາຕີແລະເພື່ອນ ປາພຕັກລ່າວແຕກຕ່າງໂດຍສັນເໜີຈາກກາຄກລາງ ສິ່ງມີກາຮົມເພື່ອກາຮກູ້
ເປັນຫລັກ ແຕ່ອ່ອນ ມັນໃຈຕົນ ພບວ່າ ກາຮກູ້ຈາກຍາຕີມີເພີ່ຍໍຮ້ອຍລະ 4.8 ຂອງວັນເງິນກູ້ທັງໝົດໃນໜຸ່ມບ້ານ
ຂອງສຸພວຣນບູລີ

ຂ້ອມຸນື້ນແສດງໃຫ້ເຫັນຫຼັດເຈັນວ່າ ເນື້ອມີກາຮົມເພື່ອກາຮກູ້ຈາກຍາຕີ ກາຮພິ່ງພາຍາຕີແລະ
ເພື່ອນຈະມີກາຮສໍາຄັນນ້ອຍລົງມາກ

ລักษณะสำคัญของการກູ້ຈາກຍາຕີແລະເພື່ອນ ໄດ້ແກ່

(ກ) ສ່ນຍາກູ້ສ່ວນນາກໄມ້ຄົດຄອກເບີ່ຍ ບໍລິຫານກູ້ທີ່ໄປ
ນິພນົ້ວ່າ ພວພັກສາ (2530 ພວພັກສາ 106) ຮາຍງານວ່າ ຮ້ອຍລະ 85 ຂອງສ່ນຍາກູ້ທີ່ໄມ້ຄົດຄອກເບີ່ຍເປັນກາຮກູ້
ຈາກຍາຕີແລະເພື່ອນ

(ຂ) ວັນເງິນກູ້ເຂົ້າລື່ຍ່ຂອງສ່ນຍາກູ້ຈາກຍາຕີແລະເພື່ອນມັກສູງກວ່າວັງເງິນກູ້ຈາກແລ້ວເຈິນ
ທັງໝົດ ພວພັກສາ (2513 ພວພັກສາ 35 ແລະ 74) ແລະ ພວພັກສາ (2530 ພວພັກສາ 128) ໄດ້ວາເລີຍຢືນຢັນຂ້ອສຽນປັບປຸງດັ່ງນີ້

ในปี 2510 - 2511 ชาวนาภาคกลางกู้เงินจากเพื่อนและญาติเฉลี่ย 1,055 บาท ต่อผู้กู้ 1 คน ขณะที่เงินกู้จากคนบดิเฉลี่ย 890 บาท จากพ่อค้าข้าวเฉลี่ย 779 บาท จากพ่อค้าอื่น ๆ เฉลี่ย 467 บาท จากเจ้าของที่ดินเฉลี่ย 257 บาท และจากโงสีเฉลี่ย 159 บาท ส่วนในปี 2528 สมญาภูมิของเกษตรกรในจังหวัดนครราชสีมาจากการผู้ให้กู้ประเภทต่าง ๆ มีวงเงินกู้เฉลี่ยต่อสัญญาดังนี้ สมญาภูมิจากธุรกิจเงินทุนเฉลี่ย 7,790 บาท จากผู้มีรายได้ประจำเฉลี่ย 8,505 บาท จากญาติและเพื่อนเฉลี่ย 7,396 บาท จากพ่อค้า จากเกษตรกร 6,280 บาท

(ค) ระยะเวลาภัยเฉลี่ยของการกู้จากญาติ "ไม่ต่างจากการกู้จากแหล่งอื่น ๆ แต่การกู้จากญาติจะมีลักษณะพิเศษ คือ สมญาภูมิส่วนมากจะเป็นสมญาที่มีอายุเกินสองปี หรือมีฉบับนักเป็นสมญาจะระยะสั้นไม่เกิน 3 เดือน (นิพนธ์ พัพงศ์กร, 2530 หน้า 107)

(ง) สมญาส่วนใหญ่จะไม่มีการค้ำประกัน และเป็นเพียงสมญาปากเปล่า

ในหมู่บ้านที่มีระบบการผลิตแบบพอเดี่ยงตนเอง เกษตรกรส่วนใหญ่ยังยากจน วิถีการผลิตยังต้องพึ่งดินฟ้าอากาศ ความไม่แน่นอนในชีวิตของชาวชนบททำให้ขาดดองแสงอาทิตย์แก่ปัญหาร่วมกัน การให้ญาติและเพื่อนบ้านกู้ยืมในยามเดือดร้อน เป็นการแลกเปลี่ยนกับความช่วยเหลือในอนาคต การพึ่งพาภัณฑ์จะเป็นการพึ่งพาในหมู่คนจนกันเอง (นลินี ตันธูวนิตร์, 2529 หน้า 72 ข้างใน สุทธิสม ตั้งก้อง) นอกจากการช่วยเหลือกันในครูปของการให้เงินช่วยเหลือแลกเปลี่ยนกันโดยไม่คิดดอกเบี้ย บางครั้งผู้กู้อาจตอบแทนให้ผู้กู้ด้วยการไปทำงานช่วยเหลือผู้ให้กู้

2.2.2 การตกข้าวเชี่ยว

ลักษณะสำคัญของการตกข้าวเชี่ยว คือ อัตราดอกเบี้ยเฉลี่ยสูงกว่าสมญาภูมิแบบอื่น ๆ ตัวอย่าง เช่น การกู้เงิน 100 บาท จะเสียดอกเบี้ยประมาณ 1 - 3 ถัง ถ้าระยะเวลาภัยเงิน 9 เดือน จะเสียดอกเบี้ย 3 ถัง แต่ถ้าน้อยกว่า 6 เดือน จะเสียดอกเบี้ยเพียง 1 ถัง อัตราดอกเบี้ยต่อวันหนักด้วยวงเงินกู้ในจังหวัดนครราชสีมา เฉลี่ยร้อยละ 8.3 ต่อเดือน ซึ่งสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยของสมญาภูมิที่ต้องชำระหนี้เป็นเงินสด (ร้อยละ 4.5)

เหตุผลที่การตอกข้าวมือตราชอกเบี้ยสูง ได้แก่

(ก) ผู้ถือประเภทตกข้าวเชี่ยวมีฐานะยากจนกว่าผู้ถือประเภทอื่น ๆ รายได้เฉลี่ยของผู้ถือประเภทตกข้าวเชี่ยวเท่ากับปีละ 44,067 บาท ความยากจนของผู้ถือทำให้ความสามารถในการซื้อรำหนี้ต่ำ ความเสี่ยงจากการให้กู้สูง

(ข) การเก็บหนี้เป็นข้าวเปลือกโดยการเดินทางเข้าไปตวงข้าวที่ลานนาด้วยข้าวของผู้ถือทำให้ผู้ให้กู้มีค่าใช้จ่ายในการบริหารหนี้สูงขึ้น

(ค) การเรียกรหัสหนี้เป็นข้าวเปลือก มีความเสี่ยงแพร่ ป่วนไปตามปริมาณข้าวที่ผลิตได้ ในอดีตเมื่อการท่านนายังพึงดินฟ้าอากาศเป็นสำคัญ ความเสี่ยงจากการให้กู้จึงอยู่ในระดับสูง

(ง) เหตุผลที่สำคัญที่สุดคือ การที่ผู้ให้กู้จะลุ้นอย่าง โดยการซ่วยแบ่งภาระความเสี่ยงจากปัญหาดินฟ้าอากาศ เมื่อผู้ถือประเภทบัญชาในการผลิตจนไม่สามารถชำระหนี้ได้ ผู้ให้กู้บางรายจะคิดดอกเบี้ยทบทึบเข้ากับเงินดัน แต่คงคิดดอกเบี้ยในปีต่อไปจากเงินดันจำนวนเดิม ผู้ให้กู้บางรายยอมยกให้ลูกหนี้ไปชำระคืนในฤดูเก็บเกี่ยวต่อไปด้วยเงินดันและดอกเบี้ยจำนวนเดิม แต่ก็มีผู้ให้กู้บางรายที่คาดดอกเบี้ยทบทึบ และคิดดอกเบี้ยในปีใหม่จากเงินดันก้อนใหม่ (อุทิศ นาครสวัสดิ์, 2513 หน้า 71)

การที่ผู้ถือมีการถือประเภทตกข้าวเชี่ยวทั้งที่เสียดออกเบี้ยแพงก็ เพราะ

(ก) ความอะลุ่มคลุ่มของผู้ให้กู้ดังกล่าวข้างต้น

(ข) การถือข้าวบริโภคมากกว่าในช่วงก่อนการเก็บเกี่ยวเมื่อข้าวมีราคาสูงสุด แต่การชำระหนี้ทำกันหลังการเก็บเกี่ยว ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ข้าวเปลือกมีราคาต่ำสุด

(ค) ผู้ถือสามารถประยัดค่าไสหุ้ยไม่ต้องขายข้าว เพื่อนำเงินไปชำระหนี้อีกทอดหนึ่ง เมื่อนำข้าวไปชำระหนี้ พ่อค้าจะซ่วยจ่ายค่าขนส่งให้ หรือมีน้ำมันพ่อค้าก็จะเดินทางเข้าไปตวงข้าวที่หน้าลานนาด้วยตนเอง เหตุผลข้อนี้คงจะมีความสำคัญยิ่งในอดีต ขณะที่สภาพการคุณนาคมกับโลกภายนอกไม่สงบ กการค้ายังเป็นระบบแลกซื้อขายกับสิงห์ของ การแลกเปลี่ยนด้วยข้าวจะช่วยลดค่าไสหุ้ยให้แก่คู่ค้าได้ เนื่องจากข้าวเป็นอาหารหลักในหมู่บ้าน การใช้ข้าวเป็นสื่อแลกเปลี่ยนย่อมประยัดค่าไสหุ้ย

ในด้านผู้ให้กู้ การตอกข้าวเชี่ยวให้กำไรมากออกเบี้ยสูง การเก็บหนี้เป็นข้าวเปลือกช่วยประหดค่าขัน升ได้ เพราะสามารถขันข้าวออกมาพร้อมกับข้าวเปลือกที่รับซื้อในหมู่บ้านได้ ในท้องถิ่นที่ตลาดค้าข้าวยังมีคู่แข่งน้อย การเก็บหนี้เป็นข้าวทำได้ง่าย ผู้ให้กู้เพียงไปคุมการนวดข้าวที่ลานก็สามารถตวงข้าวได้ ต้นทุนการทางหนี้จึงต่ำ นอกจากนั้นหากระบบเศรษฐกิจประสบปัญหาเงินเพื่อประจำ การเก็บหนี้เป็นข้าวย่อมให้ประโยชน์แก่เจ้าหนี้

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันพ่อค้าส่วนใหญ่ไม่นิยมการตอกข้าวอีกแล้ว เนื่องจากเหตุผลต่อไปนี้

(ก) ในปัจจุบันการค้าข้าวมีการแข่งกันมากขึ้น ถ้าเจ้าหนี้เข้าไปตวงข้าวไม่ทัน ผู้กู้อาจขายข้าวไปก่อน เจ้าหนี้อาจไม่ได้รับดอกเบี้ย (และในบางกรณีเงินต้น) คืน นอกจากนี้ถ้าไม่สามารถเรียบหนี้คืนได้ในปีแรก โอกาสที่จะเกิดหนี้สูญจะสูงขึ้น เพราะข้อมูลเก่าเกี่ยวกับความสามารถของผู้กู้จะใช้ไม่ได้

(ข) พ่อค้าที่อยู่นอกหมู่บ้านจะไม่นิยมการตอกข้าวเชี่ยว เพราะมีต้นทุนการลงคืนหนี้สูงกว่าพ่อค้าในหมู่บ้าน

(ค) เมื่อการคุมนาคมระหว่างหมู่บ้านกับอำเภอจะสะดวกขึ้น การขนส่งมีต้นทุนต่ำลง และการค้าข้าวมีการแข่งขันมากขึ้น ผู้กู้สามารถขายข้าวให้พ่อค้าทั้งในและนอกหมู่บ้านได้ในราคาน้ำดี สวยงามขึ้น การชำระหนี้เป็นข้าวเปลือกจึงไม่สามารถช่วยประหดค่าขัน升ช่วยตัวเองได้ดังอดีต นอกจากนั้นสำหรับผู้ให้กู้ การเก็บหนี้เป็นข้าวย่อมมีค่าใช้จ่ายสูงกว่าการเก็บหนี้เป็นเงินสด เพราะผู้ให้กู้ต้องเสียทั้งค่าขนส่งและค่าเวลา ในยุคที่การค้าข้าวมีการแข่งขันกันมาก ค่าใช้จ่ายดังกล่าวเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการแข่งขัน

(ง) ประการสุดท้าย ในปัจจุบันเกษตรกรรมได้มีรายได้จากการปลูกข้าวเท่านั้น แต่ยังมีรายได้จากการรับจ้างทั้งงานเกษตรและนอกเกษตร ความสามารถในการชำระหนี้เป็นเงินมีมากขึ้น ผู้ให้กู้ไม่จำเป็นต้องเรียกหนี้คืนเป็นข้าวเช่นกัน

2.2.3 การกำหนดให้ผู้กู้นำผลผลิตมาขายให้เจ้าหนี้

การสำรวจในจังหวัดนราธิวาสima พบร่วมกับ ร้อยละ 7.4 ของสัญญาภัยเงื่อนไขกำหนดให้ผู้กู้ต้องนำผลผลิตมาขายให้เจ้าหนี้ เจ้าหนี้เหล่านี้ ได้แก่ พ่อค้าข้าว พ่อค้าปอ และพ่อค้าข้าวโพด แต่พ่อค้ามันสำปะหลังไม่นิยมวิธีนี้ เพ 因为มันสำปะหลังมีได้มีกำหนดการเก็บเกี่ยวแน่นอน ชาวไร่สามารถ

ตอนหัวมันออกขายได้ตั้งแต่วันมีอายุตั้งแต่ 8 – 15 เดือน การบังคับให้สาวไวน้ำผลผลิตมาขายจึงไม่ได้ผล

การกำหนดให้ผู้หญิงนำผลผลิตทั้งหมดมาขายให้เจ้าหนี้ในราคากลาง จึงเป็นวิธีที่นิยมกันมานาน อุทิศ นาครสวัสดิ์ เชื่อว่า เมื่อนำไปดังกล่าวไม่ได้เกิดจากภารที่พ่อค้ามีอำนาจผูกขาดตลาดข้าว เพราะในปี 2510 – 2511 นั้น ตลาดข้าวในภาคกลางมีการแปรเปลี่ยนกันอย่างคึกคักแล้ว การบังคับให้ผู้หญิงนำผลผลิตมาขายให้เจ้าหนี้เงินไม่ใช่เกิดจากเหตุผลที่ว่า พ่อค้าต้องการตราเศษข้าวเปลือกเพื่อแสวงหากำไรเพิ่มขึ้นจากข้าวนา

เหตุผลที่ทำให้พ่อค้าอย่างได้ผลผลิตของผู้หญิงตั้งต่อไปนี้ ประการแรก ในภาวะที่ตลาดข้าวในห้องถินมีการแปรเปลี่ยนสูง พ่อค้าย่อมต้องการแหล่งรับซื้อข้าวที่มากพอ ประการที่สอง การกำหนดให้ผู้หญิงนำผลผลิตมาขายย่อมทำให้ต้นทุนการบังคับสูงถูกลดต่ำลง เพราะเจ้าหนี้สามารถหักเงินหนี้สินจากรายได้ของผู้หญิงได้ทันที ประการที่สาม เจ้าหนี้จะได้ข้อมูลเกี่ยวกับกำลังความสามารถในการผลิตของลูกหนี้จากการบังคับให้เขานำผลผลิตทั้งหมดมาขาย ข้อมูลนี้มีความสำคัญต่อการพิจารณางานเงินกู้ และความสามารถในการชำระหนี้ของผู้หญิง ประการสุดท้าย การกำหนดให้ลูกหนี้นำผลผลิตทั้งหมดมาขายให้ต้นเป็นการป้องกันทางอ้อม มิให้ลูกหนี้ไปติดต่อสร้างความสัมพันธ์ทางการค้ากับพ่อค้ารายอื่น ทำให้เจ้าหนี้ไม่มีปัญหาจากการที่ลูกหนี้กู้เงินจากพ่อค้าหลายรายพร้อม ๆ กัน แห่งกันเป็นการลดความเสี่ยงของเจ้าหนี้เอง (เคมศักดิ์ บันทอง และประยงค์ เนตรรักษ์, 2530) .

ผู้หญิงก็ยินดีนำสินค้าไปขายให้เจ้าหนี้ เพราะตนเองได้รับราคากลางไม่ถูกโงน้ำหนัก และบางครั้งอาจเจรจาขอต่อรองราคากับเจ้าหนี้ได้เป็นพิเศษอีกด้วย นอกจากนั้น การรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับเจ้าหนี้ยังมีประโยชน์ด้านอื่น ๆ อีก เช่น เกษตรกรยังสามารถพึ่งพาพ่อค้าได้ในยามฉุกเฉิน หากต้องพึ่งเงินกู้จากแหล่งอื่น อาจต้องเสียดอกเบี้ยแพง หรือในยามที่ผลผลิตล้นตลาด พ่อค้าที่ไม่ได้ต้องการซื้อพืชผล ลูกหนี้ก็ยังสามารถขายพืชผลให้เจ้าหนี้ได้

อย่างไรก็ตาม เราพบว่า ในเขตชลประทานการให้กู้ในลักษณะนี้ลดลงมาก การกู้เงินจากพ่อค้าข้าวมีน้อยมาก การกู้ส่วนใหญ่เป็นการกู้จากสถาบันการเงิน ล้วนแหล่งเงินกู้น้อยกว่าจะเป็นการกู้ในยามฉุกเฉิน โดยการกู้จากผู้ให้กู้ในหมู่บ้าน ซึ่งมักจะไม่ใช่พ่อค้าข้าวเปลือก แต่เป็นผู้ให้กู้อาชีพ หรือเจ้าของที่ดินในหมู่บ้าน

การที่บ้านของพ่อค้าข้าวเปลือกในฐานะผู้ให้ภูมิความสำคัญลงเมื่อเทียบกับผู้ให้ภูมิปัจจุบัน เกิดจากเหตุผลที่ว่าผลผลิตจากนาปรังมีความชื้นสูง ชาวนาและพ่อค้าต่างต้องรับขายข้าวก่อนที่คุณภาพข้าวจะลดลง ประกอบกับการค้าข้าวมีคู่แข่งขึ้นมากขึ้น การค้าข้าวต้องการความชำนาญและความสามารถมากขึ้น พ่อค้าข้าวเปลือกในภาคกลางจึงไม่สามารถดำเนินธุรกิจการปล่อยเงินกู้ควบคู่กับการค้าข้าวได้ นอกจากนั้น การที่ความเสี่ยงจากการทำนาลดลงเนื่องจากการมีระบบชลประทานและการใช้เทคโนโลยีใหม่ เช่น การไห้ยาฆ่าแมลงและเครื่องจักร ความเสี่ยงจากการที่ผู้กู้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ลดลง ประกอบกับการที่ช่วงเวลาเพาะปลูกจนถึงเก็บเกี่ยวในพื้นที่ที่ทำนาสองครั้งสั้นลง ระยะเวลาคู่กันสั้นลง ดังนั้น ความจำเป็นที่จะต้องเก็บหนี้เป็นข้าวหรือบังคับให้ผู้กู้นำข้าวมาขายจึงค่อย ๆ หมดไป เพราะความเสี่ยงจากนี้สูญและความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติของผู้ภูมิลงมาก

2.2.4 การกู้โดยใช้ระบบลูกໄร์

การกู้เงินโดยใช้ระบบลูกໄร์ หมายถึง การกู้เงินที่อิงกับระบบอุปถัมภ์ เป็นการกู้เงินในตลาดเงินคงระบบ ผู้ให้กู้จะเป็นผู้ให้การอุปถัมภ์การทำกินของผู้กู้ และผู้กู้เป็นผู้ได้รับการอุปถัมภ์ และต้องตอบแทนผู้อุปถัมภ์โดยนำผลผลิตทั้งหมดไปขายให้ ผู้ให้กู้จะมีอำนาจหรืออิทธิพลที่จะทำให้ผู้กู้ไม่เบี่ยงหนี้ โดยมักจะมีลูกน้องช่วยดูแลผลประโยชน์ให้ ส่วนผู้กู้จะมีความรู้สึกผูกพันด้านบุญคุณส่วนหนึ่ง ทั้งนี้ เพราะการกู้เงินในระบบนี้จะไม่ใช่การกู้เงินธรรมดาน่าหันนั้น แต่เป็นการพึงพิงกันหลาย ๆ ด้าน ผู้กู้อาจกู้เงินเพื่อจ่ายผลผลิต สิ่งของบริโภคและค่าจ้างໄได้ นอกจากผู้ให้กู้ให้กู้เงินเป็นค่ารักษายาบาลในยามเจ็บป่วยแล้ว ยังอาจซื้อยาน้ำคนป่วยสูงพยาบาลด้วย นอกจากนั้น ผู้กู้อาจได้รับความคุ้มครองด้านอื่น ๆ จากผู้ให้กู้ ในกรณีเงินกู้นั้น ผู้กู้จะต้องขายผลผลิตให้ผู้ให้กู้ โดยผู้ให้กู้มักจะนำภาระน้ำหนักมาจัดให้ในกรณีข้าวโพดและถั่ว และหากตัดอ้อยให้ในกรณีอ้อย การกู้เงินโดยใช้ระบบลูกໄร์นี้ เรากับในเขตที่มีการเพาะปลูกพืชไร่ต่าง ๆ โดยเฉพาะข้าวโพดและอ้อย แต่ไม่พบในเขตเพาะปลูกมันสำปะหลัง ด้วยเหตุผลที่จะได้อธิบายในภายหลัง

การกู้เงินโดยระบบลูกໄร์นี้พบมากในกรณีพืชไร่ แต่ไม่เป็นที่นิยมในกรณีข้าว จึงเป็นเรื่องน่าคิดว่าระบบนี้อาจจะสัมพันธ์กับสภาพการผลิตและการตลาดของพืชไร่ก็ได้ ในการวิเคราะห์ในส่วนนี้ เราจะวิเคราะห์ทั้งด้านเงื่อนไขของผู้กู้และผู้ให้กู้ในลักษณะที่สัมพันธ์กับลักษณะของพืชที่ปลูก

ด้านผู้ถูก ชาวไร่มีความจำเป็นต้องภูมิใจในด้วยเหตุผลดังนี้

(1) การเพาะปลูกพืชไร่นั้น เริ่มขยายตัวหรือพัฒนาลงจากการขยายพื้นที่ปลูกข้าว การปลูกพืชไร่ทำในที่ดอนหรือที่ป่า เกษตรกรที่เพาะปลูกพืชไร่ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่เคยทำนามาก่อน เมื่อแยกครอบครัวใหม่ หรือที่นาถูกเจ้าหนี้ยึดไป หรือขายที่นาให้น้ำไม่สามารถหาที่นาทำกินได้ เพราะฐานะยากจน จึงอยพึ่งพาที่ไร่ทำกิน เกษตรกรบางส่วนทำนาอยู่ในที่แห้ง旱น้ำแล้วที่นาขาดเล็กจึงไปหาที่ไร่ทำกินเพิ่มเติม พากนี้จะไปฯ มากฯ ระหว่างนากับไร่ เกษตรกรพากที่ไปทำไร่ส่วนมากจะมีฐานะยากจน

(2) การเพาะปลูกพืชไร่ต้องลงทุนเป็นตัวเงินมากเมื่อเทียบกับข้าว เพราะต้องอุดยาใส่ปุ๋ย ซื้อเมล็ดพันธุ์ ทางด้านการไฟฟ้านิดเดียวต้องได้รายรดแทรกเดอร์ขนาดใหญ่ เพราะที่ไร่เป็นที่ดินแข็งไม่เหมือนที่นาซึ่งมีน้ำหล่อทำให้ดินนิ่ม การได้ด้วยแรงงานสัตว์จึงทำได้ยากและช้า เมื่อจากเกษตรกรยากจนไม่มีเงินซื้อรถแทรกเดอร์จึงต้องจ้างไถ โดยส่วนมากจะให้นายทุนมาได้ให้ก่อน การจ้างแรงงานก็มีมากกว่าข้าว เพราะต้องจ้างแรงงานกำจัดวัชพืชที่เรียกว่าไดรุ่น วัชพืชจะขึ้นมากในช่วงที่พืชไร่ยังต้นเล็กอยู่ถ้าไม่กำจัดออกไป นอกจากจะแย่งปุ๋ยแล้ว ยังอาจคลุมพืชที่ปลูก ทำให้โตช้าหรือไม่โตเลยก็ได้ ส่วนกรณีข้าวนั้นจะมีวัชพืชขวางชนิดเท่านั้นที่ขึ้นในน้ำ และถ้าไม่ได้ปุ๋ยเคมีในข้าว วัชพืชก็จะเพียงแย่งปุ๋ยธรรมชาติไปเท่านั้น จะเห็นได้ว่า การเพาะปลูกพืชไร่ต้องลงทุนที่เป็นเงินสดมาก

(3) พืชไร่มักจะเกิดปัญหาเรื่องโรคและแมลงมากกว่าข้าว และมักจะเกิดขึ้นในลักษณะที่คาดการณ์ไม่ได้ และรอบที่จะกำจัดหรือแก้ไขไม่ได้ ในสภาพเช่นนี้เกษตรกรควรจะมีเงินสดในเมื่อ หรือทรัพย์สินที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ทันที แต่เมื่อจากเกษตรกรรมฐานะยากจน จึงต้องหาทางอื่นซึ่งพบว่า การภูมิใจในระบบลูกไร่มีความคล่องตัวในการได้เงินกู้ค่อนข้างมาก

ด้านผู้ให้กู้ ผู้ให้กู้มีความเสี่ยงและมีค่าใช้จ่ายในการปล่อยเงินกู้ ซึ่งอาจยกเว้นได้ดังนี้

(1) การปลูกพืชไร่มีความเสี่ยงมาก ทั้งด้านผลผลิตและราคาเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับข้าว ด้านผลผลิตนั้นเสี่ยง เพราะขึ้นอยู่กับดินฟ้าอากาศ ซึ่งมีความไม่แน่นอน ฝนตกมาก ตกน้อย ตกเร็ว ตกช้า หรือตกทึ่งช่วง ล้วนกระทบต่อผลผลิตทั้งสิ้น นอกจากนี้ ยังมักจะถูกกระทบจากโรคและแมลงระบาด ความเสี่ยงด้านการผลิตจึงสูงกว่าการปลูกข้าว ด้านราคานั้นพืชไร่ส่วนใหญ่เจา

ส่องอกไปขายต่างประเทศ ราคาจะเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะตลาดโลก ซึ่งมีความไม่แน่นอนค่อนข้างมาก เนื่องจากเกษตรกรรมมีรายได้หลักจากการขายพืชไร่เท่านั้น เมื่อรายได้เนี้ยมีความไม่แน่นอนสูง จนที่จะนำไปใช้หนี้จึงมีความไม่แน่นอนสูงไปด้วย

(2) เกษตรกรที่มาทำไร่จะมีทรัพย์สินที่สำคัญอย่างเดียวคือ ที่ดิน แต่ที่ดินซึ่งเป็นที่ไร่ เป็นที่ที่ได้รับการบุกเบิกและพัฒนาข้ากว่าที่น่า ที่ดินส่วนใหญ่เป็นเขตป่าสงวนที่หมวดสภาพป่า และที่ดินส่วนใหญ่ไม่มีเอกสารสิทธิ์หรือมีเพียงใบเสียภาษี หรือใบจองเท่านั้น จากการศึกษาของ ยงยุทธ แฉล้มวงศ์ และเกอร์ชอน เฟเดอร์ (Chalamwong and Feder, 1985 อ้างใน สุทธิสม ดังก่อ) โดยศึกษาในเขตชาวเขาชัยนาടดา จังหวัดลพบุรี ซึ่งเกษตรกรที่ศึกษาทั้งหมดเพาะปลูกพืชไร่ จำพวกโภชัย จังหวัดครรภ์สีมา เกษตรกรปลูกข้าวและพืชไร่ และอำเภอบ้านไผ่ และอำเภอชุมน จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเกษตรกรส่วนมากปลูกพืชไร่ มีปลูกข้าวบ้างเล็กน้อย พบว่า เกษตรกรที่ศึกษาในเขตป่าสงวนจำนวน 1,179 ครอบครัว ไม่มีเอกสารสิทธิ์เลย ส่วนการศึกษาเกษตรกรนอกเขตป่าสงวนจำนวน 830 ครอบครัว ประมาณร้อยละ 87 มี นส.3 และ นส.3ก เป็นเอกสารสิทธิ์ที่เหลือ (ร้อยละ 13) ไม่มีเอกสารสิทธิ์ที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์นี้จะนำไปจำนองหรือจำนองเพื่อภัยเงินไม่ได้ในขณะเดียวกันซึ่งขายก็ทำได้ยาก และราคาก่อนข้างถูก

สำหรับหมู่บ้านในอำเภอชัยนาടดาและอำเภอสารคโลกเป็นหมู่บ้าน ซึ่งมี นส 3 และนส.3ก เป็นส่วนใหญ่ แต่ยังไงก็ตาม ในอดีตเมื่อเริ่มมีการจับจองที่ดินทำไร่ประมาณปี 2500 – 2510 ที่ดินเกือบทั้งหมดในอำเภอชัยนาടดาอย่างเป็นเขตป่าสงวนระบบลูกไก่ได้เริ่มก่อตัวตั้งแต่ยุคบุกเบิก

(3) ผู้มีฐานะดีที่จะให้ภัยเงินได้ในเขตทำไร่ส่วนใหญ่ จะเป็นพ่อค้าที่มีอาชีพรับซื้อพืชผลเกษตรและ/หรือขายปัจจัยการผลิต พ่อค้าเหล่านี้จะมีเชื้อสายเป็นคนจีน ซึ่งไม่มีความสนใจในการขึ้นโรงขึ้นศาล หรือมีคดีฟ้องร้อง การเกิดคดีฟ้องร้องนอกจากจะเสียเวลาและค่าใช้จ่ายมากแล้ว ยังส่งผลกระทบด้านเชื้อเสียงในการทำธุรกิจการค้าด้วย

จากเหตุผลข้างต้น ผู้ให้ภัยจะตัดสินใจให้ภัยต่อเมื่อตนสามารถควบคุมให้ผู้ภัยนำเงินภัยมาชำระคืนด้วยอิทธิ สามารถควบคุมผู้ภัยได้อย่างใกล้ชิดและรู้ความเป็นไปของผู้ภัยทุกอย่าง กุญแจสำคัญของระบบลูกไก่ คือ พ่อค้าสามารถควบคุมให้ลูกไก่รับผลผลิตทั้งหมดมาขายให้ตนได้โดยอิทธิพล และเหตุผลที่ว่าผู้ภัยต้องพึงเครื่องจะเท่าเมล็ดของเจ้านี้ สิ่งที่จะทำให้พ่อค้าขาดทุนคือ ดินฟ้าอากาศและลูกไก่กลับนำผลผลิตไปขายผู้อื่น ส่วนประเดิมเรื่องราคายังไร้ตอกต่านั้นไม่มี

ผลกระทบต่อพ่อค้ามagan ก เพราะพ่อค้าเหล่านี้สามารถคาดคะเนความเคลื่อนไหวของราคา และอาศัยการเก็บกักคุณเป็นเครื่องมือในการหากำไรได้ ระบบลูกไร่จึงเป็นระบบที่พ่อค้ามีส่วนช่วยรับภาระ ความเสี่ยงในการผลิตร่วมกับผู้ปลูก แต่เกษตรกรต้องรับภาระความเสี่ยงด้านราคាភผลิตเต็มที่ ในขณะที่ ราคาก็จะจัดการผลิตถูกกำหนดโดยตัวตั้งแต่เริ่มเข็นขึ้น รายละเอียดเรื่องนี้ให้ดูงานของ เจมส์กอร์ดี ปั่นทอง และประยงค์ เนตยารักษ์ (2530 หน้า 50 – 51)

สำหรับเหตุผลที่เราพบว่าไม่มีการถูกโดยระบบลูกไร่ในเขตพื้นที่เพาะปลูกมันสำปะหลัง เพราะมันสำปะหลังเป็นพืชที่มีความแตกต่างจากพืชไร่อื่น ๆ คือ สามารถเก็บเกี่ยวได้ตั้งแต่ มันสำปะหลังอายุได้ 6–8 เดือนขึ้นไปไม่มีลักษณะเป็นตุ่กตาภัล ผู้ปลูกมันสำปะหลังจะเก็บมันสำปะหลัง เมื่อใจจะเข้าอยู่กับช่วงเวลาที่มันสำปะหลังราคากด ซึ่งปกติราคากหัวมันสำปะหลังจะเข้าเริ่วลงเรื่อย ในสภาพเช่นนี้จึงเป็นการยาก และเสียค่าใช้จ่ายสูงในการติดตาม ตรวจสอบข้อมูลและบังคับให้ผู้ปลูก นำเงินมาชำระคืน ทางด้านต้นทุนการผลิตก็มีต้นทุนที่เป็นเงินสดน้อยลง และความเสี่ยงด้านผลผลิต น้อยลง เพราะมันสำปะหลังมีสารให้ยาในตัวทั้งในลำต้น ใบ รากและหัว โภคและแมลงจะไม่ค่อยรบกวน นอกจากนี้ ยังทนแล้ง การศึกษาของ เจมส์กอร์ดี ปั่นทอง และประยงค์ เนตยารักษ์ (2530 หน้า 53) ไม่พบว่ามีการถูกโดยใช้ระบบลูกไร่ แต่พบการซื้อขายเหมามันสำปะหลังล้วนหน้า

ทำไมการถูกโดยใช้ระบบลูกไร่จึงมีอยู่ในปัจจุบัน

ถ้าพิจารณาเงื่อนไขที่ทำให้มีการถูกโดยใช้ระบบลูกไร่ในปัจจุบัน จะพบว่าเงื่อนไขนี้ยังมีอยู่ คือ ความต้องการเงินลงทุนที่เป็นเงินสดมากขึ้นกว่าเดิมเสียอีก ในขณะที่เกษตรกรปลูกพืชไร่ ส่วนใหญ่ยังมีฐานะยากจน สภาพความเสี่ยงความไม่แน่นอนทั้งด้านปริมาณและราคายังคง ยังคง แม้มีอนเดินในขณะที่ที่ดินที่ชาวไร่ทำกินส่วนใหญ่ยังไม่มีเอกสารสิทธิ์ โดยเฉพาะในที่เขตป่าสงวน

สำหรับข้อเท็จจริงที่พบว่า เกษตรกรที่อยู่ในภาคเหนือตอนบนที่มีการถูกเงินอกรับ แต่ไม่ได้ใช้ระบบลูกไร่ เช่นเดียวกับท้องที่อื่น ๆ นั้น สามารถอธิบายได้ว่า เกษตรกรที่ปลูกพืชไร่ ในภาคเหนือตอนบนเป็นรายเล็ก ๆ มีที่ดินเพาะปลูก 5 – 10 ไร่ ส่วนหนึ่งปลูกพืชไร่ เช่น ถั่วเหลืองหลัง ตุ่กตาภานา นอกจากนี้ พอกที่ปลูกพืชไร่บางรายยังปลูกผักและผลไม้ด้วยการหมุนเวียนของเงินเข้า – ออก จำนวนมากกว่ากรณีพืชเพียงบีบะครั้ง ความต้องการถูกเงินอาจมีในบางกรณีที่เงินขาดมือ หรือกรณี จำเป็นซึ่งก็ไม่มากนัก จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องผูกพันเป็นระบบลูกไร่ ทางด้านผู้ให้กู้ เรายังพบว่า

พืชไรับริเวณนี้มีไม่มากนักและค่อนข้างกระจัดกระจาย สภาพเช่นนี้ไม่เอื้ออำนวยให้ทำการค้าพืชไร์ ขนาดใหญ่โดยใช้ระบบลูกไร์ เพราะค่าใช้จ่ายทั้งการปล่อยเงินกู้และการซื้อขายพืชไร์จะค่อนข้างสูง

สรุปการกู้ของไทย ตั้งแต่อดีตถึงการทำสนธิสัญญาไว้ในปี 2398 จนถึงต้นยุค รัตนโกสินทร์เป็นการกู้น้อยระบบ มีการกู้จากญาติพี่น้องและเพื่อน การตกเชีย การกำหนดให้ผู้กู้นำผลผลิตมาขายให้เจ้านี้ การกู้ปุย การกู้โดยใช้ระบบลูกไร์

2.3 ความหมายของภาวะหนี้สิน

เมื่อกล่าวถึงภาวะหนี้สิน มีผู้ให้คำจำกัดความไว้หลากหลาย เช่น จากพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525) พอจะสรุปได้ว่า หมายถึง เงินที่ผู้หนึ่ง ติดค้างอยู่จะต้องใช้ ให้แก่อีกผู้หนึ่ง ส่วนหนี้สิน หมายถึง นิติสัมพันธ์ระหว่างบุคคลตั้งแต่ 2 ฝ่ายขึ้นไป ซึ่งฝ่ายหนึ่งเรียกว่า เจ้านี้ มีสิทธิที่จะบังคับบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเรียกว่า ลูกหนี้ ให้กระทำการหรือ งดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง (Obligation) โดยปริยาย หมายถึง การที่จะต้องตอบแทนบุญคุณเขา

2.4 การก่อให้เกิดหนี้ อันเนื่องมาจากความทันสมัย (Modernization Theory)

ภาวะหนี้สินที่เกิดขึ้นมีค่าอย่างมาก สาเหตุการเกิดหลายແรมุน ทั้งด้านภัย ซึ่งหมายถึง ด้านโครงสร้างสังคมและนโยบายการบริหารพัฒนาประเทศเป็นการเน้นความทันสมัย จนถึงค่าอย่าง ขนาดเด็กลงถึงค่านิยมของบุคคล

คำว่า "ความเป็นสมัยใหม่" หรือ "ความทันสมัย" ได้มีผู้ให้คำจำกัดความไว้มากมาย ซึ่งแต่ละท่านจะมีมุมมองที่เน้นแตกต่างกัน

ยาเบอมัส (Habermas, 1981 : 4) ได้กล่าวว่า "ทันสมัย" (Medem มาจาก คำว่า "Modernus" ในภาษาละติน ซึ่งหมายถึงพวก "คริสตเดียน" พากใหม่ที่แยกตัวออกจากพวกโรมันคาಥอลิกในสมัยปลายคริสตศตวรรษที่ 5

อินเคลเลส และ สมิท (Inkeles และ Smith, 1974 : 14) ได้ให้ความหมาย "ความทันสมัย" ว่าเป็นรูปใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม โดยที่ให้เห็นสภาพของความทันสมัยนี้ อาจจะอยู่ในรูปแบบของบุคคล กลุ่มคน องค์กร ระบบการเมือง เศรษฐกิจ ครอบครัว โรงเรียน เสื้อผ้า – อาชีวณ์ แฟชั่น รวมไปถึงการแสดงออกทางกิจกรรมทางการค้าต่าง ๆ

กลุ่มบรรดานักวิชาการทั้งหลายที่ให้ความหมาย “ความเป็นสมัยใหม่” หรือ “ความทันสมัย” สามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้ คือ เน้นด้านเศรษฐกิจ เน้นด้านการเมือง และเน้นด้านสังคม

กลุ่มที่เน้น “ความทันสมัยในด้านเศรษฐกิจ” มีอยู่หน่วยคน เช่น สเมลเซอร์ (Smelser, 1960 : 29 – 48) นักสังคมวิทยาพัฒนาการชากอเมริกัน ได้พูดถึงความหมายของ “ความทันสมัย” ทางเศรษฐกิจว่า เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงในมิติด่อไปนี้ คือ

เกี่ยวกับเทคโนโลยีในการผลิต เปลี่ยนจากเทคนิคดั้งเดิมแบบง่าย ๆ ไปสู่การประยุกต์ ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เข้ามาช่วย

เกี่ยวกับการเกษตรกรรม เปลี่ยนจากการผลิตเพื่อบริโภคไปสู่การผลิตเพื่อการค้า ด้านอุตสาหกรรม เปลี่ยนจากการผลิตที่ใช้แรงงานคนและสัตว์ไปเป็นการใช้เครื่องจักร แรงงานมนุษย์ จะเป็นผู้ควบคุมเครื่องจักร โดยได้รับเงินค่าจ้างเป็นสิ่งตอบแทน

แรงงานจากท้องไก่ท้องนาในภาคเกษตรกรรม ได้ถูกดูดซับให้อพยพเข้าสู่ภาค อุตสาหกรรมในเมือง (พิชญ์ สมปอง, 2525)

สรุป ทฤษฎีความทันสมัย เป็นแนวคิดที่แพร่กระจายจากประเทศทุนนิยมตะวันตก ที่บรรดาประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายเล็งเห็นว่ามายการเปลี่ยนแปลงสู่ความทันสมัยไปที่การพัฒนา แบบทุนนิยมตะวันตก โดยเฉพาะสหราชอาณาจักรและเยอรมนีไปต่อวันต่อ ประจำษพยานที่เห็นขึ้นเรื่องนี้ จะเห็นได้จากรูปแบบโครงสร้างของสังคม ระบบการศึกษา สาธารณสุข ระบบการผลิต ระบบการเมือง การปกครอง วิถีชีวิต ความเป็นอยู่มาตรฐานการบริโภคตลอดจนเทคโนโลยีต่าง ๆ ของประเทศกำลัง พัฒนาส่วนใหญ่จะเลียนแบบสังคมตะวันตก

กระบวนการเปลี่ยนแปลงไปสู่ “ความทันสมัยหรือสมัยใหม่” เป็นกระบวนการ “การแปลงสภาพของระบบ” ไม่ว่าจะเป็นระบบการเมือง ระบบเศรษฐกิจ ระบบความเชื่อที่เปลี่ยนไป จากระบบ ประเพณีดั้งเดิมแบบเก่าไปสู่ระบบแบบพฤติกรรมแบบใหม่ ซึ่งกระบวนการเปลี่ยนจาก วัฒนธรรมการบริโภคแบบเก่าไปสู่แบบใหม่นี้จะยังผลให้เกิดปัญหานั่นค่านิยมบริโภค尼ยม ทำให้ ก่อภาวะหนี้สินขึ้นมา และก่อให้เกิดการดำเนินอยู่ของหนี้ ซึ่งนับวันหนึ่งจะพอกพูนขึ้นเรื่อย ๆ

พิชญ์ สมปอง (Sompong, 1993 : 262 – 266) ได้ศึกษาผลกระทบของธุรกิจการ เกษตรข้ามชาติด้วยการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในประเทศไทย โดยศึกษา เปรียบเทียบชาติที่สับปะรดในอาเภอบางคล้าที่ปูลูกสันปะรดพันธุ์พื้นเมือง และขายบริโภคผลสดใน

ตลาดภายในประเทศ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหนี้สินของชาว่าไร์สับປะรด พบร่วม ชาวไร์สับປะรดในอำเภอ
ปราณบุรีตอกย้ำในภาวะความเป็นหนี้สูงกว่าชาว่าไร์สับປะรดในอำเภอบางคล้า ตัวเลขหนึ่งที่พบในปี
1988 ปรากฏว่า ร้อยละ 2.0 ของชาว่าไร์สับປะรดในอำเภอบางคล้า มียอดหนี้ 1 ล้านบาท ในขณะที่
เกษตรกรที่ปลูกสับປะรดในอำเภอปราณบุรี ร้อยละ 31.0 มียอดหนี้สูงถึง 10 ล้านบาท ในปี 1998
เกษตรกรในอำเภอบางคล้า ร้อยละ 26.0 เท่านั้นที่สามารถกู้เงินได้จากธนาคารหรือสถาบันการเงิน
ร้อยละ 32.0 ที่กู้จากญาติพี่น้อง และแหล่งเงินกู้เอกชนในขณะที่เกษตรกรในอำเภอปราณบุรีร้อยละ
84.0 สามารถกู้เงินจากธนาคาร และมีเพียงร้อยละ 5.0 เท่านั้นที่กู้จากญาติพี่น้องและแหล่งเงินกู้
เอกชน

2.5 ค่านิยมที่ทำให้เกิดภาวะนี้

ค่านิยม (Values) นั้นก็เช่นเดียวกันกับบรรดา “นิยาม” ของคำในด้านสังคมศาสตร์ทั้งหลายที่มีจุดเน้นที่แตกต่างหลากหลายกันออกไป ความหมายของ “ค่านิยม” ก็ย่อมหลีกหนีไม่พ้นกับ เกณฑ์ยังนี้

โรบิน เอ็ม วิลเลียม เจ้าร์. (Robin M. William Jr. อ้างใน ปราโมทย์ นาครทรรพ, 2514 : 74) "ได้ให้นิยามของค่านิยมไว้อวย่างกว้างขวางที่สุดว่า ค่านิยมนั้นอาจหมายถึง ความสนใจ (Interests) ความพึงพอใจ (Pleasures) ความชอบ (Likes) ความนิยม (Preferences) หน้าที่ (Duties) พันธกรณี (Moral obligations) ความปรารถนา (Desires) ความอยาก (Wants) ความต้องการ (Needs) ความแห่งหน่าย (Aversions) และความดึงดูด (Attractions) หรือความรู้สึกอื่น ๆ ที่มนุษย์ เชื่อ และยึดถือไว้เป็นแนวทางสำหรับเลือก

อาณานิคม (2521 : 87) ให้ความหมายของคำนิยมว่า “เป็นสิ่งที่คนเลือก ยึดถือ หรือปฏิบัติระหว่างสิ่งของหลาย ๆ สิ่ง หรือในหลาย ๆ สถานการณ์”

ไพชรย์ เครื่องแก้ว (2515 : 88) พุดถึงนิยามของค่านิยมว่า “เป็นสิ่งที่คนสนใจ สิ่งที่คน pragmatism ได้ pragmatism เป็น หรือกลับกลายมาเป็นสิ่งที่คนดีอ้วกว่าต้องทำต้องปฏิบัติ เป็นสิ่งที่คน buoyancy กย่อง เป็นคนมีความสุขที่ได้เห็น ได้ฟัง ได้เป็นเจ้าของ”

ส่วน ณรงค์ ศรีสวัสดิ์ (2515 : 39) พูดถึงค่านิยมว่า เป็นความคิดในทางวัตถุ หรือทางพฤติกรรมของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่ดี เลว หรือเพียงภารกณ

สำหรับ ประธานที่ นาครทรรพ (2514 : 75) นิยามค่านิยมไว้ว่าเป็นแนวความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่พึงประสงค์ ซึ่งมีอิทธิพลในการเลือกประพฤติของมนุษย์

ธีระพง ชุวรรณโน (2533 : 381-2) ได้สรุปความหมายของคำนิยม โดยเน้นทางด้านจิตวิทยาตามแนวทางของนักวิชาการตะวันตกหลายคน เป็นต้นว่า อัลพอท เวอร์นอล ลินเช่ ชอร์วิลล์เดียมส์ และโรคีส (Allport, Vernon, Lindzey, Shorr, Williams และ Rokeach) เหาสรุปไว้เป็น 3 แนวทาง ดังนี้

1. ค่านิยม หมายถึง ความชอบ ชึ้นในการศึกษาแนวโน้มจะให้เกณฑ์ว่า “ชอบอะไรมากกว่าอะไร” ซึ่งค่านิยมความหมายนี้ “บุคคล” จะถือเป็นตัวชี้หลักคือ “ค่านิยม” ถูกกำหนดโดยมาจากภายในจิตใจของบุคคลนั้นเอง

2. ค่านิยม คือ การเน้นถึงความดี ความถูกต้อง หรือบางที่เรียกว่าอุดมคติทางจริยธรรม ค่านิยมในความหมายนี้จะเน้นถึงความดี ความถูกต้อง หรือบางที่เรียกว่าอุดมคติทางจริยธรรม ค่านิยมในความหมายนี้จะถูกกำหนดโดยสังคม ขึ้นเป็นอิทธิพลหรือปัจจัยจาก “ภายนอก” นั่นเอง

3. ค่านิยม เป็นเรื่องของ “การชอบอะไรมากกว่าอะไรและควรสอนอะไร” ค่านิยมในความหมายนี้ จะเป็นการผสมผสานทั้ง “ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก” ของบุคคลเข้าไปแล้วมือที่ผลต่อการตัดสินใจเลือก ซึ่งแนวทางผสมนี้ ฮีระพง อุวรรณโน ได้นิยามทัศนะของโรเคช (Rokeach) ศาสตราจารย์ทางสังคมวิทยาและจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยแห่งราชวิถี นั่นเอง

จากที่ศูนย์ความหมายของคำนิยมดังกล่าวข้างต้น จึงพอสรุปได้ว่า คำนิยมเป็น “คำ” ที่บุคคลนั้นได้ให้ “ค่า” ต่อสิ่งนั้น เนื่องจากการนั้น ทศะแนวคิดนั้น ๆ แล้วตัดสินใจเลือก นั่นก็คือ คำนิยม เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลในการกำหนดพฤติกรรมมนุษย์

ได้มีผู้ศึกษาวิจัยค่านิยมไว้มากmany (รายละเอียดอยู่ในภาคผนวกค) ทั้งในต่างประเทศและประเทศไทย ในที่นี้จะขอยกมาถ้วน Edwards ที่ผู้วิจัยให้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

จากการศึกษาไม่ว่าสังคมตะวันตก หรือสังคมตะวันออก สังคมชนบท ในเมืองจะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุหรือเยาวชนก็ตาม

โรคีช (Rokeach, 1973 อ้างใน อีธะพง อุวรรณโนน, 2532 : 286 – 288) ได้ศึกษาค่านิยม โดยให้มาตราวัดเป็น 2 กลุ่ม คือ ค่านิยมจุดหมายปลายทางและค่านิยมปฏิบัติ จัดขึ้นด้วยความสำคัญในฐานะเน้นหลักการนำชีวิตไปสู่จุดหมายปลายทาง ซึ่งเกี่ยวพันค่านิยม บริโภคนิยม ขันท่าให้เกิดภาวะหนี้สิน หากไม่มีความพร้อม โดยเฉพาะค่านิยม การมีชีวิตที่สุขสนาย ชอบความสนาย ไม่ชอบระเบียบแบบแผน หรือไม่มีพิธีกรรม ชอบความสุขชั่วหน้า ชอบความเป็นกันเอง ชอบชีวิตง่าย ๆ ไม่จริงจังต่อชีวิต บางที่ก็ถูกมองเป็นคนมักง่าย ซึ่งเกี่ยวกับความชอบความสนายนี้อาจเป็นได้เพราะไม่อยากลำบาก ไม่อยากเสียเวลา จึงชื่ออุปกรณ์อำนวยความสะดวกมาใช้เต็มบ้าน ทั้ง ๆ ที่ไม่มีเงินสดซื้อก็ยังไปซื้อผ่อน ซึ่งต้องจ่ายแพงกว่าราคากปกติหลายเท่า จึงทำให้เกิดภาวะหนี้ลินระยะยาว และพิอกพูนขึ้นเรื่อย ๆ

ส่วนค่านิยมรักในความเต็มพร้อมก็ เช่นเดียวกัน มักจะนิยมวัดดุ วัดดุนี้จะออกมากในรูปของวัดฤทธิ์มีราคา เช่น เพชรเม็ดโต ๆ รถคันยักษ์ ใหญ่ ๆ ราคารถแท็กซี่ สถาปัตยกรรมแปลง ๆ ไม่ค่อยเหมือนใคร เช่น เรือนไทย แบบสเปน แบบฝรั่งเศส ฯลฯ เพาะเป็นสิ่งที่กล่าวมาเป็นเครื่องบอกถึงฐานะของแต่ละคนว่ามั่งมีหรือยากจนเพียงไร จากค่านิยมดังกล่าวทำให้เกิดภาวะหนี้สินขึ้น

ที่กล่าวมานี้เพราะต้องการให้เป็นที่ยอมรับของสังคม เช่น การนิยมสินค้าต่างประเทศที่มีราคาแพง ๆ ทำให้คนทั่วไปยอมรับกล่าวขวัญเป็นผู้มีรสนิยมสูง ซึ่งการนิยมของนักท่องเที่ยวกันเราทำ “หนี้สิน” ให้กับตัวเองและประเทศชาติตัวอย่าง

ดิเรก ฤกษ์ธร่าย (2521 : 111) ได้ศึกษาค่านิยมของชาวตำบลบางแก้ว อำเภอรวมพัฒน์ จังหวัดนครสวรรค์ เปรียบเทียบค่านิยมของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อปี 2512 ผลปรากฏว่า ค่านิยมเด่น ๆ ของชาวตำบลบางแก้ว ที่ก่อให้เกิดภาวะหนี้สิน คือ ค่านิยมมีความมั่งคั่ง เช่น ได้ครอบครองทรัพย์สิน แต่การได้มาร์ช์ทรัพย์สินดังกล่าวตนนั้น เมื่อยังไม่พร้อมในเรื่องของเงินตรา ก็จะทำให้เกิดการก่อหนี้ขึ้นมาจากการความต้องการความมั่นคงนี้

ส่วนค่านิยมในเรื่องการมีอำนาจ อำนาจนี้ได้มีเฉพาะในหมู่ข้าราชการทหาร ตำรวจ ჯําหนุน แต่มีในบุคคลที่ไม่ใช่ข้าราชการ เช่น พ่อค้า คหบดี เป็นต้น ซึ่งมีอำนาจเพริ่ง เนื่องจากสังคมจะให้การยกย่องผู้มีอำนาจ โดยให้การเดาวายยกย่องและเกงกลงในบารมี ไม่ว่าจะทำไปด้วย

ใจจริง หรือแสดงรังกิตาม คนไม่มีอำนาจสังคมก็ไม่เกรงใจ อำนาจจึงเป็นสิ่งที่คนจำนวนไม่น้อย ไฟห้า และอยากมีอำนาจเหมือนคนอื่น จึงทำให้เกิดภาวะหนี้สินขึ้น เพื่อรักษาอำนาจได้

ค่านิยมมีความสอดคลายทางวัฒนธรรม นิยมวัฒนธรรมที่ทันสมัย ราคาแพงมากมาช่วยในเรื่องความสอดคลาย นิสัยชอบความสบายนี้ ทำให้ไม่อยากเสียเวลา จึงทำให้มีนิสัยพุ่มเพ้อຍ สรรวาตถุมาใช้สอย จึงเป็นบ่อเกิดของความยากแคร้น โดยเฉพาะผู้ที่ยากจน ส่วนผู้ที่มั่งมีหรือชั้นกลาง ความพุ่มเพ้อຍเท่ากับเป็นการใช้จ่ายเงินในทางที่ไม่เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคม หนี้สินกิตามด้วยมา

พิชญ์ สมปอง (2525) ได้กล่าวถึง ค่านิยมในการทำบุญ จะเห็นว่าการนับถือศาสนา เป็นสิ่งที่เราควรจะอย่างสูงสุด เพราะเป็นแหล่งที่ส่งสอนคนให้เป็นคนดี โดยเฉพาะศาสนาพุทธ เป็นศาสนาที่มีปรัชญาอย่างลึกซึ้งที่สอนคนให้มีเมตตา เอื้อเพื่อเพื่อแผ่ โอบอ้อมอารี ไม่เบียดเบี้ยนกัน เป็นการสินให้คนยีดมั่น และปฏิบัติในสิ่งที่ดีมีศีลธรรม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข ชาวไทยส่วนใหญ่ จะนับถือพุทธศาสนา คนจะนิยมทำบุญมาก การทำบุญบางครั้งไม่ได้ยีดมั่นเลื่อมใส แต่ทำบุญ เพราะต้องการเอาหน้า จึงทำให้ตนเองต้องก่อภาวะหนี้สินเพื่อนำเงินมาทำบุญ

ส่วนค่านิยมเรื่องความสนุกสนาน ไม่ว่าจะเป็นในสังคมเมืองหรือสังคมชนบท เราจะเห็น ความสนุกสนานแฝงมาในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ทั้งในยามว่างหรือยามทำงาน เช่น สงกรานต์ บรรพันธ์ใหม่ วันเกิด วันแต่งงาน วันเข้าบ้านใหม่ ฯลฯ

นอกจากนี้ สิ่งบันเทิงอื่น ๆ ก็ไม่ค่อยมีเหมือนในเมือง เช่น โรงภาพยนตร์ โรงละคร ตามบ่อนวด ในตึกลับ ภัตตาคาร ฯลฯ บุคคลจึงออกแบบในรูปแบบที่ได้ทั้งความเพลิดเพลินและกิจกรรมที่สืบสานให้เกิดเอกลักษณ์อย่างหนึ่ง คือ การทำงานเป็นเล่นทำเล่นเป็นงาน ความรักสนุกสนานถ้าให้ได้ถูกต้อง ถูกเวลา และสถานการณ์ จะเป็นของดีแต่คนไทยออกจะรักสนุกสนานมาก เกินไป จนกระทั่งบางครั้งทำให้ขาดความตั้งใจ และจริงจังต่อการปฏิบัติงาน และทำให้เกิดภาวะหนี้สิน

2.6 แบบแผนการใช้จ่ายในแนวคิด และทฤษฎีทางมนุษยวิทยาเศรษฐกิจ

การวิเคราะห์แบบแผนการใช้จ่ายเงิน ดูจากความจำเป็นต่อการอยู่รอดของชีวิต และความเหมาะสมของฐานะทางเศรษฐกิจหรือรายได้ หรือวิเคราะห์ถึงการใช้จ่ายเพื่อเป็นการเพิ่มผลผลิต หรือก่อให้เกิดการผลิต

därang ฐานดี (2524 : 24) ได้กล่าวถึงมนุษยวิทยาเศรษฐกิจ (Economic anthropology) ว่าเป็นการศึกษาวิธีการและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาภิจกรรมเชิงเศรษฐกิจของสังคมต่าง ๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเน้นศึกษาความสัมพันธ์ในแง่เศรษฐกิจทรัพย์สิน และแหล่งทรัพยากรต่าง ๆ การแลกเปลี่ยนและการใช้เงินตราสินเรื่อง และหนี้สินถือเป็นหน่วยสำคัญทางเศรษฐกิจที่จะส่งผลต่อการแสวงหากำไร การสะสมทุน ดอกเบี้ย และอัตราดอกเบี้ย การกำหนดเวลาใช้คืน ผลกระทบสังคมที่เกิดขึ้นระหว่างคนและกลุ่มคน ว่าสร้างระบบความสัมพันธ์กันอย่างไร การให้กู้ยืมและหนี้สินจะผลิตระบบความสัมพันธ์ทางสังคมแบบ “ผู้อุดหนุน” ผู้รับอุดหนุน” (Patron client relationship) เกิดระบบเอื้ออาทรหรือความสัมพันธ์ส่วนตัว

สินเชื่อก่อให้เกิดผลต่อเนื่องทางสังคมในระยะยาวหลายประการ เป็นดังนี้

1. สินเชื่อเป็นเครื่องให้กู้และผู้ให้กู้ช่วยเหลือกันในยามขัดสน
2. สร้างความผูกพัน ใจรักภักดี ระหว่างกลุ่มผู้ให้กู้ บางครั้งสืบทอดไปจนถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน
3. อาจเกิดมีการสมรสกันระหว่างกลุ่มทั้งสองได้ (därang ฐานดี, 2524 : 99)

แนวคิด ความแยกแยก Alienation (เดริน บุณณหิตานนท์, 2531 : 142) เป็นแนวคิดที่จะเสนอแนะว่า บุคคลที่มีความคับข้องใจจากงานอาชีพมากที่สุด มีความโน้มเอียงที่จะเล่นการพนันมากกว่าพากอื่น ความคับข้องใจเป็นผลมาจากการความรู้สึกว่าตนเองไร้อำนาจ และไม่มีความอิสระในการกระทำหน้าที่การทำงานที่ตนรับผิดชอบอยู่ การพนันเปิดโอกาสให้ผู้เล่น รู้สึกว่าตนเองสามารถที่จะพึงตนเองได้ และยังสามารถตัดสินใจและควบคุมการกระทำการของตนเองได้อีกด้วย

2.7 ผลกระทบของการเป็นหนี้

การไม่ชอบธรรมเบียนแบบแผน หรือไม่มีพิธีตรอง ชอบความสุขทั่วหน้า ชอบความสบาย ชอบโก้เกินฐานะไม่รู้จักประมาณตน โดยไม่คิดว่าตนมีความสามารถพูดจะรับคำใช้จ่ายนั้นได้หรือไม่ บางครั้งจะเป็นการใช้จ่ายเงินในทางที่ไม่เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคม จึงทำให้เกิดผลกระทบ เช่น

2.7.1 ผลกระทบต่อสุขภาพกาย

อิสระ แพนลินฟ้า (2535) ได้ทำการศึกษาเรื่องผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากการเคลื่อนย้ายแรงงาน : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านนาสีนวล ตำบลนาสีนวล อำเภอพยัคฆ์ภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่เห็นเด่นชัดช่วยให้มีรายได้ในการทำงานในเมืองเพิ่ม ซึ่งทำให้ฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวดีขึ้น สุขภาพอนามัยส่วนใหญ่สมบูรณ์แข็งแรง เจริญเติบโตตามอายุและวัย ไม่ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม เช่น ด้านยาเสพติด นอกจากการดีมสุขา และทำให้สาธารณสมบัติในหมู่บ้านได้รับการซ่อมแซม

2.7.2 ผลกระทบต่อด้านจิตใจ

ปัจจุบันสุขภาพจิตเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อชีวิตมนุษย์มาก สาเหตุมาจากการปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน การควบคุมสติสัมปชัญญะไม่ได้ ขอบเขตเฉพาะวิชาที่ไปจนถึงการกระทำความผิด ทำร้ายร่างกายผู้อื่น ต้นเหตุของการเป็นเช่นนี้ ก็อยู่ที่จิตใจผู้มีสุขภาพจิตที่ดีเท่านั้น จึงจะสามารถต่อสู้กับสถานการณ์นั้นได้ดี และปล่อยให้สถานการณ์นั้นผ่านไปด้วยการกระทำที่ถูกต้อง เช่นเดียวกับผู้ที่ร่างกายแข็งแรง ผู้ที่มีสุขภาพจิตดียอมรับร่างกายแข็งแรง มีอารมณ์รักใคร่ สามารถทำงานและปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดี ความสำคัญของสุขภาพจิตต่อชีวิตประจำวัน คือ ให้บุคคลมีความรับผิดชอบในการงานที่ตนทำทั้งด้านส่วนตัวและทางด้านสังคม มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักใช้ความสามารถของตน มีทักษะคิดต่อสิ่งต่าง ๆ ให้เป็นคนที่มีความกระตือรือร้นในการทำงาน การประกอบอาชีพและความพยายามแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่ตนประสบให้เป็นไปอย่างดีที่สุดและถูกต้องที่สุดในสายตาของตนเองและสังคม

สมัญญา เสียงไส (2524 : 267 – 277) ได้ทำการวิจัยเรื่องความวิตกกังวล และวิธีลดความวิตกกังวลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อสุขภาพจิต นอกจากสภาพโรงเรียน ครอบครัว ครูและเพื่อน ยังมีระเบียน วินัยของโรงเรียน การเรียนการสอน จนทำให้เกิดความเครียดและเกิดความวิตกกังวลกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบ ๆ ตัว ทำให้มีผลต่อสุขภาพจิตไม่มากก็น้อย หากครอบครัวมีความเครียดจากการเป็นหนี้ เป็นสิ่งมาก ๆ ก็จะมีผลต่อสุขภาพจิตใจ

วันสุรีย์ พรมนภัทร (2524 : 42 อ้างใน วันชัย โอลุคนธิกิพย์) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการบริหารงานภายในกระทรวงสาธารณสุข พบว่า การวางแผนการติดต่อสื่อสาร การประสานความคิดเห็น การควบคุม และการเสริมสร้างกำลังใจคนและบำรุงชีวญู มีผลต่อการบริหารงานในทุกด้าน กำรเป็นหนี้สินมากทำให้บุคคลขาดชีวญูและกำลังใจด้วย จึงมีผลกระทบกับงาน

อุชา ชัชวาล (2519 : 111 – 112) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลสนับสนุนให้นายอำเภอได้รับความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่ จากการศึกษา พบว่า ผู้ที่ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่ที่เจริญ มีประสบการณ์ในตำแหน่งหน้าที่ พื้นฐานการศึกษา บุคลิกภาพ เทคนิคในการทำงาน มีทัศนคติทางประการ ตลอดจนภาวะทางครอบครัวเป็นปัจจัยที่สนับสนุน หากครอบครัวยังมีหนี้สินมากมายก็ต้องมีผลกระทบกับงานและความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่ด้วย

พรพิพย์ อุ่นโภุม (2532 : 39 อ้างใน วันชัย โอลุคนธิกิพย์) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของหัวหน้าฝ่ายสุขาภิบาลและป้องกันโรค โรงพยาบาลชุมชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้านการบริหาร บริการ วิชาการ ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบของความพอดีในด้านความสำเร็จและการยอมรับนับถือ มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงาน ตามบทบาทหน้าที่ของ หัวหน้าฝ่ายอย่างเห็นได้ชัด แต่การเป็นหนี้สินมาก ๆ ทำให้บุคคลขาดความยอมรับนับถือได้ จึงทำให้มีผลกระทบกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

2.8 บททวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ

ในส่วนนี้เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสาเหตุของการมีภาวะหนี้สิน ขันเนื่องมาจากความนิยมในการสร้างบ้านขนาดใหญ่ ราคาแพง ความนิยมในการนำเงินไปลงทุนโดยไม่มีความรู้เพียงพอ และความนิยมใช้เครื่องอำนวยความสะดวกตามสมัยนิยม ซึ่งมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

ดาวร บิตรใจ (2529 : 46 – 55 อ้างใน บุญรอด วุฒิศาสตร์กุล) ได้ทำการศึกษาเรื่องหนี้สินชาวบ้าน ศึกษาเฉพาะกรณี บ้านคุรัง อำเภอพยัคฆ์ภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า หน่วยที่ให้จ่ายที่ทำให้เป็นหนี้จากการนำไปหาน้อยมีดังนี้

1. ชื้อที่นา	2. ซื้อรถยนต์
3. ไปทำงานตะวันออกกลาง	4. ซื้อคaway
5. ซื้อรถไนเดิมตาม	6. ซื้อที่ปลูกบ้าน
7. สร้างบ้าน	8. ทำบุญอุทิศให้ญาติ
9. สร้างบุญข้าว	10. แต่งงานให้น้องชาย
11. รักษาพยาบาล	12. ค่าปุ่ย
13. ค่าเช่าคaway	14. สงสกิริยาน
15. ซื้อรถนอเตอร์ไซด์	16. ซื้อพันธุ์หมู
17. ซื้อข้าวกิน	18. จ้างรถไกนา
19. ค่าอาหาร	20. ซื้อเสื้อผ้า
21. ซื้อเครื่องใช้ในครัวเรือน	22. ซื้อยาปราบศัตรูพืช

อนิทร์ ศรีคุณ (2528 : 103 – 112 อ้างใน สุทธิสม ตั้งก้อม) ได้ทำการสำรวจสภาพ
หนี้สินของครู โดยมีจุดประสงค์เพื่อสำรวจจำนวนครูที่มีหนี้สินเดือดร้อน และมีหนี้สินไม่เดือดร้อน โดย
ใช้แบบสำรวจที่สร้างขึ้นเก็บข้อมูลจากครูในสังกัดต่าง ๆ ในเขตข้ามเมือง จังหวัดนครราชสีมา
จำนวน 2,491 คน และครูที่มีหนี้สินเดือดร้อน จำนวน 49 คน และใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นสัมภาษณ์
ผู้บังคับบัญชาของครูที่มีหนี้สินเดือดร้อน จำนวน 13 คน จากโรงเรียน 13 โรงเรียน ผลการศึกษาพบว่า
ครูส่วนใหญ่วัยละ 80.73 มีหนี้สิน โดยในจำนวนนี้มีครูที่มีหนี้สินเดือดร้อนร้อยละ 77.41 และมีหนี้สินไม่เดือดร้อนร้อยละ 22.53

1. ครูส่วนใหญ่วัยละ 80.73 มีหนี้สิน โดยในจำนวนนี้มีครูที่มีหนี้สินเดือดร้อนร้อยละ 77.41 และมีหนี้สินไม่เดือดร้อนร้อยละ 22.53
2. ครูที่มีหนี้สินเดือดร้อนส่วนมากเป็นผู้หญิง (ร้อยละ 65.08) และสมรสแล้วมีอายุ
ระหว่าง 20 – 40 ปี มีผู้อุปการะ 3 – 4 คน (ร้อยละ 35.49) และมีผู้อุปการะ 1 – 2 คน (ร้อยละ 30.31)
3. ครูที่มีหนี้สินเดือดร้อนส่วนมากเป็นครูผู้สอน (ร้อยละ 90.30) มีอัตราเงินเดือน
2,000 – 4,000 บาท รองลงมาเป็น 4,001 – 6,000 บาท จำนวนมากไม่มีรายได้พิเศษ (ร้อยละ 38.13)
4. สาเหตุของการมีหนี้สินเดือดร้อน ส่วนมากมาจากภาระรับผิดชอบมากกว่ารายได้
รองลงมาได้แก่ ภรรยาใช้จ่ายและซื้อของเจนผ่อน

และจากการศึกษาเฉพาะกรณี พบร่วมว่า ครูที่มีหน้าที่สอนเดือดร้อนส่วนมากมีลักษณะดังนี้

1. เป็นผู้หงุดหงิดที่สมรสแล้ว
2. กิจกรรมที่ทำเป็นประจำ ได้แก่ การเล่นแชร์ การซื้อของเงินผ่อน ข้อล็อกเตอรี่ และเล่นหวยได้ดี

3. มีปัญหาครอบครัวมากกว่าปกติ เช่น มีจำนวนผู้อุปการะมาก

4. มีความตั้งใจและรับผิดชอบในการปฏิบัติงานน้อย ไม่อุทิศเวลาให้กับงาน และเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนน้อย ทั้งนี้เป็นเพราะครูเหล่านั้นคอยหลบเจ้าหน้าที่อยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะช่วงต้นเดือน นอกจากนี้ยังมักหยุดงานบ่อย เพื่อระดับไปจัดการเกี่ยวกับหนี้สิน เช่น การไปประนีประนอมกับเจ้าหนี้หรือไปหาเงินมาชำระหนี้

สี เหมาะรังษี (2530 : บทคัดย่อ อ้างใน สุทธิสม ตั้งก้อง) ได้ศึกษาถึงภาวะการเงินของครูสังกัดกรมสามัญ-ศึกษา เทศบาลและสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในจังหวัดมหาสารคาม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะการเงินและความต้องการให้ทางราชการช่วยเหลือครูที่สังกัดกรมสามัญ-ศึกษา เทศบาล และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในจังหวัดมหาสารคาม โดยพิจารณารายได้ รายจ่าย ดุลย์รายได้ รายจ่าย หนี้สินที่เป็นภาระลงทุนและหนี้สินที่ไม่เป็นภาระลงทุน ตัวแปรอิสระที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย ระดับเงินเดือน ระดับการศึกษา สถานภาพสมรสและระดับชั้นของข้าราชการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ครูในจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 777 คน แยกเป็นครูสังกัดกรมสามัญศึกษา 310 คน เทศบาล 103 คน และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวน 364 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเอง มีจำนวนคำถาน 33 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าตัวกลางเลขคณิต และค่ามัธยฐาน ผลการศึกษาพบว่า ครูทุกสังกัดส่วนใหญ่มีรายได้ขาดดุล เป็นผู้มีหนี้สินและส่วนใหญ่เป็นหนี้ที่ไม่ได้นำไปใช้ในการลงทุน ครูทุกสังกัดต้องการให้ทางราชการช่วยเหลือในด้านการเพิ่มเงินเดือน หรือสวัสดิการอื่น ๆ เพื่อให้เพียงพอ กับค่าครองชีพ

บริขา ยันต์นิยม (2518 : บทคัดย่อ อ้างใน สุทธิสม ตั้งก้อง) ได้ทำการศึกษาเรื่องสถานภาพทางเศรษฐกิจของข้าราชการครู กรมสามัญศึกษาและองค์กรบริหารส่วนจังหวัดในจังหวัดสุโขทัย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการทราบว่า ฐานะทางเศรษฐกิจของครูทั้งสองสังกัดนี้แตกต่างกันหรือไม่ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างครูที่อยู่ในคุณลักษณะเดียวกัน กล่าวคือ มีสภาพสมรส บุตร และชายุรุษการระดับเดียวกันจะแตกต่างกันหรือไม่ และต้องการทราบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับเหตุ

แห่งภาวะการเป็นหนี้สิน และความต้องการความช่วยเหลือจากทางราชการ ประชากรกลุ่มตัวอย่างได้จากครูกรรมสามัญศึกษา 169 คน และครูของค์การบริหารส่วนจังหวัด 315 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ค่าที่ (T -Test) หาค่าความแตกต่างทางสถิติและร้อยละ ผลการศึกษาพบว่า

1. ฐานะทางเศรษฐกิจของครูทั้งสองสังกัดโดยทั่วไป ไม่คำนึงถึงสภาพสมรส วุฒิ อายุ ราชการ และไม่พิจารณาถึงการใช้จ่ายด้านสินค้าถาวร ครูกรรมสามัญศึกษาจะมีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าครูของค์การบริหารส่วนจังหวัด แต่ถ้าพิจารณาการใช้จ่ายด้านการซื้อสินค้าถาวรรวมด้วยแล้ว ฐานะทางเศรษฐกิจของครูทั้งสองไม่ต่างกัน

2. รายได้ของครูกรรมสามัญศึกษาและครูของค์การบริหารส่วนจังหวัดที่มีสภาพโสด วุฒิ ปริญญา กลุ่มอายุราชการ 1 – 5, 6 – 10 และ 11 ปีขึ้นไป สภาพแต่งงานแล้ว วุฒิปริญญา อายุ ราชการ 1 – 5 สภาพโสด วุฒิอนุปริญญาเทียบเท่า อายุราชการ 1 – 5, 6 – 10 และ 11 ปีขึ้นไป ปรากฏว่า รายได้ของครูทั้งสองสังกัดไม่แตกต่างกัน

และครูทั้งสองสังกัดที่สภาพแต่งงานแล้ว วุฒิอนุปริญญา เทียบเท่า กลุ่มอายุราชการ 1 – 5 และ 11 ปีขึ้นไป รายได้ไม่มีความแตกต่างกัน ส่วนกลุ่มแต่งงานแล้ว วุฒิปริญญา อายุราชการ 6 – 10 ปี และ 11 ปีขึ้นไป กับกลุ่มแต่งงานแล้ว วุฒิอนุปริญญาเทียบเท่า อายุราชการ 6 – 10 ปี น่าจะกว่ารายได้ของครูทั้งสองสังกัดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ เหตุที่ทำให้รายได้ในกลุ่มดังกล่าว แตกต่างกัน ก็นื่องมาจากรายได้ที่ได้รับจากคู่สมรสแตกต่างกัน สำหรับในกลุ่มแต่งงานแล้ว วุฒิ ปริญญา อายุราชการ 6 – 10 ปี นอกจากจะเป็นเหตุเนื่องจาก รายได้ของคู่สมรสแตกต่างกันแล้ว รายได้จากประเภทของเงินเดือนก็แตกต่างกัน

3. รายจ่ายของครูทั้งสองสังกัด ไม่แตกต่างกันเมื่อมีสภาพสมรส วุฒิ อายุราชการในระดับเดียวกัน

4. ดูรายได้ รายจ่ายของครูทั้งสองสังกัดไม่แตกต่างกัน เมื่อมีสภาพสมรส วุฒิ และ อายุราชการในระดับเดียวกัน นอกจากกลุ่มผู้มีวุฒิปริญญา โสด อายุราชการ 6 – 10 ปี ดูรายได้ รายจ่ายแตกต่างกัน

5. ความแตกต่างของการเป็นหนี้ระหว่างวุฒิ ปรากฏว่า ครูวุฒิปริญญามีหนี้สินมากกว่าครูอนุปริญญา, ป.ป., ป.กศ. และผู้ไม่มีวุฒิทางครู จำนวนวุฒิอนุปริญญากับ ป.ป., ป.กศ. อนุปริญญากับผู้ไม่มีวุฒิทางครู และวุฒิ ป.ป., ป.กศ. มีหนี้สินไม่แตกต่างกัน

6. ขัตตราการเป็นหนี้สินของครูองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีจำนวนร้อยละของการเป็นหนี้สูงกว่าครูองค์การสามัญศึกษา กล่าวคือ ครูองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นหนี้ร้อยละ 77.14 ครูองค์การสามัญศึกษาเป็นหนี้ร้อยละ 54.44

7. สาเหตุที่ทำให้ครูทั้งสองสังกัดมีอัตราค่าใช้จ่ายสูง ไม่สมดุลกับรายได้ จนเป็นเหตุให้ต้องกู้หนี้ยืมสิน มาจากความคิดเห็นของครูทั้งสองสังกัด มีความเห็นสอดคล้องกัน ซึ่งอาจสรุปความคิดเห็นเหตุที่เป็นหนี้ได้ดังนี้

- 7.1 ต้องรับผิดชอบบุคคลในครอบครัว ซึ่งมีพยแม่ บุตรและผู้อยู่ในอุปภาระ
- 7.2 ใช้จ่ายเพื่อการศึกษาในการเพิ่มวุฒิตัวเองและการศึกษาของบุตร
- 7.3 ค่าใช้จ่ายภายในครอบครัว
- 7.4 เนื่องจากรายได้น้อย
- 7.5 ต้องใช้จ่ายในการซื้อสินค้าถาวร ได้แก่ ที่ดิน บ้าน และการซ่อมแซมบ้าน
- 7.6 ค่าใช้จ่ายส่วนตัวสูง
- 7.7 ใช้จ่ายเพื่อการลงทุน
- 7.8 ต้องใช้หนี้เก่าที่กู้ยืมมา

สำนักงานเขตราชการครุฑากา (2525 : บทคัดย่อ จังหวัด สุราษฎร์ธานี ดังก่อน) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสำรวจฐานะทางเศรษฐกิจของครู โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการทราบฐานะทางเศรษฐกิจของครู โดยศึกษาถึง รายได้ รายจ่าย ดุลรายได้ – รายจ่ายของครู และเป็นการเปรียบเทียบทรัพย์สินของครัวเรือนครู ภาวะการเงินระหว่างครู ที่มีสถานภาพทั่ว ๆ ไปไม่เหมือนกัน กลุ่มตัวอย่าง ประชากร เป็นครูในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ในเรียนราชภาร์ เทคบາลและกรุงเทพมหานคร ตามภูมิภาคของประเทศไทยระดับสถานศึกษา ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามภูมิภาคฯ 6 ภาค ได้แก่ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก ภาคเหนือ ภาคใต้ เพศกรุงเทพมหานครและนนทบุรี เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ตามแบบสอบถามที่สร้างขึ้นใน การวิจัย จำนวน 2,110 คน แยกเป็นครูระดับประถมศึกษา 1,239 คน ระดับมัธยมศึกษา 689 คน และ ระดับอุดมศึกษา 173 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับ งานวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อหาค่าสถิติประมาณการ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน ค่าเอฟ (F – Test) และค่าที (T – Test) ค่าไคสแควร์ (χ^2 – Test) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบ ทรัพย์สิน ภาวะการเงินระหว่างครูที่มีสถานภาพทั่วไปไม่เหมือนกัน ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า

1. รายได้และรายจ่ายในครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน ค่ามีรายได้รวมตั้งแต่ 6,000 บาท ถึง 7,000 บาท แยกเป็นรายได้ประจำเดือน 5,000 ถึง 6,000 บาท รายได้ที่ได้เป็นประจำออกหนีจากเดือน 300 – 500 บาท และรายได้อื่น ๆ ที่เป็นครั้งคราวลดลงปีประมาณ 100 – 300 บาท ส่วนรายจ่ายนั้นค่ามีรายจ่ายรวม 5,000 – 6,000 บาท แยกเป็นเงินรายจ่ายค่าอาหารและเครื่องอุปโภคบริโภค สำหรับครอบครัว รวมทั้งค่าน้ำประปา และค่าไฟฟ้าประมาณ 5,000 – 6,000 บาท ค่าธรรมเนียมต่าง ๆ 150 – 200 บาท ค่าใช้จ่ายส่วนตัว 1,000 – 1,500 บาท ค่ารับรองแยกประมาณ 200 บาท ค่าวัสดุพยาบาลประมาณ 100 บาท ค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมต่าง ๆ 150 – 300 บาท ค่าบันเทิง 100 บาท ค่าการศึกษาของทุกคนที่รับผิดชอบ 500 – 600 บาท ค่าอุปกรณ์เดิมดูผู้อื่นนอกที่อยู่อาศัยตกประมาณ 230 – 250 บาท ค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงานที่ไม่ได้เบิกจากสถานศึกษา 30 – 60 บาท และค่าใช้จ่ายในการผ่อนหนี้เดือน 400 – 800 บาท

2. องค์ประกอบที่เกี่ยวกับดุลรายได้ – รายจ่ายของครูต่อเดือน ได้แก่ เขตที่ตั้งของสถานศึกษา ระดับสถานศึกษา ช่วงอายุ การมีหรือไม่มีวุฒิครู วุฒิทางครู ระยะเวลาที่เป็นครู สถานภาพสมรส อาชีพของคู่สมรส ลักษณะที่อยู่อาศัยและตำแหน่งสายงานในสถานศึกษา

3. ดุลรายได้ – รายจ่ายของครูในครัวเรือนโดยส่วนรวมแล้ว ค่ามีรายได้เกินดุลเฉลี่ยเดือนละประมาณ 767.50 บาท แต่ยังมีกลุ่มครูอีกประมาณ ร้อยละ 23.60 ที่มีรายได้เพียงพอ กับรายจ่าย โดยเฉพาะครูที่เป็นหม้ายที่มีอยู่ร้อยละ 3.30 ขาดดุลเฉลี่ยสูงถึงเดือนละประมาณ 647.44 บาท และครูที่มีคู่สมรสไม่มีอาชีพต้องหาเงินเลี้ยงครอบครัวแต่เพียงผู้เดียว ซึ่งมีอยู่ร้อยละ 1.9 ขาดดุลเป็นอันดับรองลงมา เฉลี่ยเดือนละประมาณ 90.05 บาท และครูร้อยละ 47.6 ที่มีรายได้เพียงพอ กับรายจ่าย แต่ต่างชีวิตอยู่ได้ในระดับที่ไม่ดีเท่าที่ควร หรือเป็นกลุ่มครูที่ต้องใช้จ่ายอย่างประหยัด

4. การมีครูเคยกู้เงินและไม่เคยกู้เงิน เนื่องจากมีสถานภาพดังต่อไปนี้ไม่เหมือนกัน คือ ภูมิลำเนาของสถานศึกษา เขตที่ตั้งของสถานศึกษา ระดับการศึกษา ช่วงอายุ การมีหรือไม่มีวุฒิครู ระยะเวลาการเป็นครู สถานภาพสมรส อาชีพของคู่สมรส และลักษณะที่อยู่อาศัย และพบว่าครูส่วนใหญ่ 83.4% เคยกู้เงินมาก่อน โดยครูกู้เงินจากสหกรณ์ออมทรัพย์ครูมากที่สุด รองลงมาเป็นการขอยืมจากเพื่อนหรือญาติ วัตถุประสงค์ที่ครูกู้ยืมเงินมาเพื่อใช้จ่ายในครอบครัวเป็นอันดับแรก และใช้สำหรับจัดหาที่อยู่อาศัยเป็นอันดับรองลงมา

5. ภาระรายได้ รายจ่ายของครูในครอบครัวต่อเดือนที่แตกต่างกันนั้น เนื่องจากครูมีสถานภาพต่อไปนี้แตกต่างกัน ได้แก่ ภูมิภาคของสถานศึกษา เขตที่ตั้งของสถานศึกษา ระดับสถานศึกษา อายุุ่น เวลาเป็นครู สถานภาพสมรส อาชีพของคู่สมรส ที่อยู่อาศัย ตำแหน่งสายงานในสถานศึกษา

6. การที่ครูมีที่ดินปลูกบ้าน ลังก่อสร้าง มองเตอร์ไซค์ หีวี ตู้เย็น เดอะรีด มีส่วนเกี่ยวกับการที่และไม่เกี่ยวน

ปัจจัยทางด้านสังคม

ในส่วนนี้จะเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสาเหตุของการหนี้สินอันเนื่องมาจากการมีจำนวนผู้อุปการะมาก การไม่ยืดมั่นในศาสนาอิสลาม การยืดมั่นในประเพณีแบบเขาน้ำ การยืดมั่นในการมีส่วนร่วมในงานสังคมและการถือปฏิบัติตามสมัยนิยม ด้านการศึกษา ซึ่งมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

โครงการประสานความร่วมมือองค์กรเอกชนพัฒนาชนบทภาคเหนือตอนล่างและภาคกลาง กรณีศึกษาปัญหาหนี้สินและความสัมพันธ์กับวิถีการผลิตแผ่นใหม่ (2529 : 10 – 32) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจสถานการณ์ปัญหาในหมู่บ้าน กรณีศึกษาหนี้สินและศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตการผลิตของชาวบ้านกับปัญหาหนี้สิน โดยศึกษาในหมู่บ้านภาคเหนือตอนล่างและภาคกลาง พบร่วม สาเหตุของหนี้สินสรุปได้ดังนี้

1. หนี้เก่าพอกพูนอยู่แล้ว
2. ฝนแล้ง ภัยธรรมชาติ ทำให้ผลผลิตไม่ได้ดังที่หวัง
3. ราคากลางลดลงต่ำไม่คุ้มทุน
4. เนื่องจากไปมัวสุมอบายมุข การพนัน
5. สังลูกเรียน
6. จากความฟุ่มเฟือยใช้จ่ายเกินตัว ตามค่านิยมทันสมัย
7. งานสังคม งานบวช งานแต่งงาน งานตาย งานประเพณี
8. การสร้างที่อยู่อาศัย

ศึกษาธิการจังหวัดเชียงใหม่ (2514 : 100 – 115) ได้ทำการศึกษาถึงสภาพความเป็นอยู่ของครูจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไปของครูจังหวัดเชียงใหม่ พร้อมทั้งศึกษาถึงฐานะทางเศรษฐกิจ ทัศนคติ ปัญหาและความต้องการของครูกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ครูในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นชาย 604 คน เป็นหญิง 487 คน รวม 1,091 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องจักรกล ไอ.ที.เอ็ม (I.T.M. 101) ผลการศึกษาพบว่า

1. จำนวนสมาชิกภายในครอบครัวที่ต้องอุปการะ โดยเฉลี่ยครูเชียงใหม่จะต้องรับผิดชอบเด็กดูแลสมาชิกภายในครอบครัวประมาณครอบครัวละ 4 คน โดยครองค์การบริหารส่วนจังหวัดและครูเทศบาลต้องรับผิดชอบภายในครอบครัวมากกว่าครูหน่วยงานอื่น จึงทำให้ครูทั้งสองสังกัดมีปัญหาด้านเศรษฐกิจ

2. รายได้ – รายจ่าย ครูเชียงใหม่มีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 1,548.79 บาท รายจ่ายเดือนละ 968.75 บาท โดยจ่ายเป็นค่าอาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องใช้ห้องน้ำ ยาภัยไข้ไข้ การศึกษาและกิจกรรมในหน้าที่

3. สภาพหนี้สิน ครูเชียงใหม่ประมาณร้อยละ 56.94 มีหนี้สินโดยเฉลี่ยในจำนวนครูที่มีหนี้สิน จะมีหนี้สินครอบครัวละประมาณ 2,260.46 บาท

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติและสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2531 : 62 – 63) ได้ทำการศึกษาเรื่อง คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในชนบท กรณีศึกษาโรงเรียนในภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากผลการศึกษาพบว่า ในส่วนของสถานที่ทางเศรษฐกิจ พบร้า ครูได้รับเงินเดือนเท่านเดียว กับข้าราชการอื่น ๆ ขณะนั้น ถ้าพิจารณาเพียงผิวเผิน ครูย่อมไม่ควรกล่าวข้างว่าตนมีรายได้น้อย ทำให้ไม่มีกำลังใจในการทำงาน แต่ถ้าพิจารณาภูมิหลังของสถานที่ทางเศรษฐกิจประกอบกับบริบททางเศรษฐกิจของครูแล้ว จะพบว่าปัจจัยด้านนี้สามารถส่งผลต่อข้อดีและกำลังใจของครูได้ โดยทั่วไปแล้วครูประถมศึกษาไม่ใช้ผู้ที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี การเลือกเรียนครูเป็นผลอย่างหนึ่งของการที่มีฐานะไม่มั่งคั่ง เพราะเป็นการลงทุนต่ำ ขณะนั้น โดยพื้นฐานทางครอบครัวแล้วครูส่วนใหญ่ไม่ใช่คนมีฐานะดี เมื่อมาประกอบอาชีพครูในชนบท ครูไม่มีโอกาสหารายได้พิเศษจากวิชาชีพนี้ เช่นครูในเมือง เพราะไม่มีเด็กเรียนพิเศษ หรือสอนวิชา ตรงกันข้าม การสอนซ้อมเสริมแก่เด็กที่เรียนอ่อนเป็นหน้าที่ที่จะต้องกระทำโดยไม่มีรายได้เพิ่ม ครูบางคนจะขวนขวยหาอาชีพอื่นทำเพื่อเพิ่มรายได้ดังจะเห็นได้ว่าในโรงเรียนทั้งสี่มีครูที่ประกอบอาชีพอื่นด้วย

ทำให้ครูปฏิบัติน้ำที่ย่ออยู่นั่น นอกจากการหารายได้อื่นแล้ว นักวิจัยได้พบว่าครูเป็นกลุ่มที่ต้องการเสียภาษีสังคมค่อนข้างสูง เพราะมีบทบาทเป็นทั้งสมาชิกขององค์กรรัฐ และเป็นสมาชิกของชุมชน ทุกเดือนครูจะหักเงินเดือนเพื่อบริจาคให้แก่กิจกรรมต่าง ๆ ของวงการศึกษาหรือวงราชการ เช่น หักเงินค่าวัสดุงานประจำสมศึกษา ค่าทำงานบุญกฐินหรือทอดผ้าป่าของจังหวัด สมทบทุนมูลนิธิศิลปอาชีพฯ ฯลฯ พร้อมกันนั้นครูก็จะต้องจ่ายเงินช่วยชาวบ้านและเพื่อนบุญในโอกาสต่าง ๆ เช่น งานศพ แต่งงาน บวชนาค อัตราการช่วยสำหรับสถานะของครูในชุมชนเช่นถือว่าเป็นผู้ได้รับการยกย่อง คือ 50 – 100 บาท ซึ่งนับว่าสูงเมื่อเทียบกับเงินเดือน ผลก็คือ ครูทุกคนในสภากาชาดได้ไม่เท่ากับรายจ่าย หรือถึงขั้นกู้หนี้ยืมสิน จึงมีความท้อแท้ อย่างไรก็ตี เมื่อ拿ก้าวจัยได้ลองศึกษาเจาะลึกครูที่มีฐานะบาง คน ได้พบว่าปฏิบัติน้ำที่ การสอนย่ออยู่นมาก ฉะนั้น ปัญหาเศรษฐกิจที่จะทำให้ครูขาดช่วงและส่งผลกระทบต่อคุณภาพการเรียน การสอนจะมีน้ำหนักในระดับหนึ่งเท่านั้น ความรู้สึกปรับผิดชอบของครูเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลอยู่ในระดับหนึ่งขึ้นไปอีกที่หนึ่ง นี่คือข้อค้นพบที่อาจสรุปได้ในขั้นนี้

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู กระทรวงศึกษาธิการ (2536) ได้ทำการรายงาน การศึกษาสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและวิชาชีพของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติและกรมสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ ศึกษาและเบริ่งเที่ยบสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและวิชาชีพของข้าราชการครู สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและกรมสามัญศึกษานำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นข้าราชการครูในจังหวัดตัวอย่าง 3 จังหวัด คือ ศรีสะเกษ มหาสารคาม มีจำนวนโรงเรียนทั้งสิ้น 94 โรงเรียน และจำนวนข้าราชการครู 2,007 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ แบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า

- จำนวนครูหญิงมากกว่าจำนวนครุชายน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตเมือง มีจำนวน ครูหญิงมากถึงร้อยละ 70.67 ซึ่งอาจทำให้ภาพลักษณ์ของอาชีพครูเป็นอาชีพของสุภาพสตรี
- ครูส่วนใหญ่อยู่ในวัยกลางคน คือ มีอายุระหว่าง 31 – 50 ปี (ร้อยละ 75)
- วุฒิการศึกษาของครูส่วนใหญ่เป็นระดับปริญญาตรี คือ ร้อยละ 78.08 มีตำแหน่ง เป็นอาจารย์ 2 (ร้อยละ 60.70) และระดับชีเป็นระดับชี 6 (ร้อยละ 40.50)
- ครูส่วนใหญ่ร้อยละ 56.08 มีรายได้ที่เป็นเงินเดือน 6,000 – 9,999 บาทต่อเดือน และมีประมาณร้อยละ 65 ของครูทั้งหมดมีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท ซึ่งจากสภาพเศรษฐกิจ ในปัจจุบันน่าจะทำให้เกิดปัญหาค่าครองชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูที่ไม่มีบ้านเป็นของตัวเอง

5. ครุภ้อยละ 89.84 มีรายได้ที่เป็นเงินเดือนแต่เพียงอย่างเดียว ไม่มีรายได้พิเศษอื่นใด แต่รายจ่ายของครุส่วนใหญ่คือ ร้อยละ 64.89 มีรายจ่ายมากกว่า 10,000 บาทต่อเดือน ซึ่งเมื่อ เปรียบเทียบกับรายได้ พบว่า ครุไม่มีเงินพอคับค่าใช้จ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งครุในสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่มีร้อยละ 70.22 มีรายจ่ายมากกว่า 10,000 บาทต่อเดือน

การสำรวจภาระหนี้สินของข้าราชการครุภักดิ์ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการปี 2539 โดยส่วนดุสิตโพล ที่เสนอต่อสำนักงาน ก.ค. พบว่า มีข้าราชการครุเป็นหนี้ดึง 507,607 ราย จากแหล่งเงินกู้ดัง ๆ ได้แก่ สมగรณ์ออมทรัพย์ครุ สวัสดิการของครุสภาก ธนาคารของรัฐบาล (ธนาคารออมสิน, ธนาคารกรุงไทย และธนาคารอาคารสงเคราะห์) ธนาคารพาณิชย์ สถาบันการเงินต่าง ๆ และบุคคลทั่วไป มีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 81,162 ล้านบาท และพบว่าสาเหตุสำคัญของการเป็นหนี้ของครุ มาจาก

1. การนำไปใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน	19,225 ล้านบาท
2. การซื้อหรือสร้างที่อยู่อาศัย	42,289 ล้านบาท
3. การนำไปซื้อหรือผ่อนรถกระบะ	8,604 ล้านบาท
4. การนำไปลงทุนเพื่อทำอาชีพเสริม	8,169 ล้านบาท
5. การนำไปใช้หนี้บุคคลทั่วไป	6,802 ล้านบาท
6. การนำไปซื้อหรือผ่อนรถยนต์นั่งส่วนบุคคล	6,659 ล้านบาท
7. การนำไปใช้จ่ายเพื่อการศึกษาของบุตร	5,802 ล้านบาท

สำหรับสาเหตุอื่น ๆ มีมูลค่าหนี้น้อยกว่า 3,000 ล้านบาท และแหล่งเงินกู้ที่สำคัญ ได้แก่

1. สมగรณ์ออมทรัพย์ครุ	50,205 ล้านบาท
2. ธนาคารของรัฐบาล	
- ธนาคารออมสิน	4,507 ล้านบาท
- ธนาคารกรุงไทย	7,094 ล้านบาท
- ธนาคารอาคารสงเคราะห์	15,685 ล้านบาท
3. ธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ และสถาบันการเงินต่าง ๆ	23,825 ล้านบาท

4. บุคคลทั่วไป (นอกระบบ)	14,626 ล้านบาท
5. สวัสดิการครูสภาก	7,662 ล้านบาท

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จากรายงานสรุปผลการดำเนินงานและฐานะการเงินประจำปี 2542 พบว่า สหกรณ์ออมทรัพย์ครูทั่วประเทศ เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2542 จำนวนสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูมีทั้งสิ้น 548,854 คน มีมูลค่าหนี้รวมทั้งสิ้น 68,605 ล้านบาท และเมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2543 พบว่า สหกรณ์ออมทรัพย์ครูมีสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น 556,152 คน และมูลค่าหนี้เพิ่มขึ้นเป็น 117,945 ล้านบาท ซึ่งเป็นตัวเลขที่แสดงถึงการเพิ่มขึ้นของจำนวนสมาชิกสหกรณ์ฯ เพียง 7,298 คน แต่มูลค่าหนี้เพิ่มขึ้นเกือบ 2 เท่า

จากสภาพของความมั่นคงของข้าราชการครูดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงการขาดความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครู จึงทำให้ครูขาดรายได้และกำลังใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานของครู การเรียนการสอนของเด็กนักเรียน อันมีผลต่อเนื่องถึงคุณภาพของการศึกษาที่ทำให้ลดลง คุณภาพของคนซึ่งเป็นมาตรฐานของการพัฒนาประเทศจะเลื่อนถอยลงไปด้วย

รัฐบาลและกระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายร่วมกันเพื่อกำหนดเป้าหมายของข้าราชการครู โดยมอบหมายให้ สำนักงาน ก.ค. จัดตั้ง “โครงการเงินทุนหมุนเวียนเพื่อกำหนดเป้าหมายสินข้าราชการครู” เพื่อให้ข้าราชการครูนำไปเพื่อชำระหนี้ในอัตราดอกเบี้ยต่ำ เป็นการผ่อนคลายภาระหนี้สินของข้าราชการครูทั่วประเทศ ซึ่งจะทำให้ครูมีรายได้และกำลังใจในการปฏิบัติงาน เพื่อที่จะทำให้คุณภาพการเรียนการสอนดีขึ้น โดยในปี 2540 ซึ่งเป็นปีเริ่มต้นโครงการได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาลเป็นเงิน 500 ล้านบาท ต่อมาในปี 2541. ได้รับงบประมาณเพิ่มเติมอีก 100 ล้านบาท สำหรับระเบียบ หลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีปฏิบัติของโครงการ ปรากฏใน “คู่มือการดำเนินงานโครงการเงินทุนหมุนเวียนเพื่อกำหนดเป้าหมายสินข้าราชการครู” สำนักงานกองทุนและสวัสดิการครู สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู กระทรวงศึกษาธิการ, กรกฎาคม 2543 แต่งงบประมาณจำนวนทั้งหมดดังกล่าว ยังไม่เพียงพอที่จะแก้ไขปัญหาหนี้สินครูได้อย่างเบ็ดเสร็จ (แม้ว่าขณะนี้โครงการดังกล่าวจะมีงบประมาณเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2544 รวมทั้งสิ้นประมาณ 861 ล้านบาทก็ตาม) ดังนั้น เพื่อการแก้ปัญหาหนี้สินครูอย่างเบ็ดเสร็จ กระทรวงศึกษาธิการและธนาคารออมสินจึงร่วมกันจัดตั้ง “โครงการพัฒนาชีวิตครู” ขึ้นเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2542 โดยมีระเบียบ หลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีปฏิบัติของโครงการตามเอกสาร “คู่มือการดำเนินงานโครงการพัฒนาชีวิตครู” ของสำนักงาน

กองทุนและสวัสดิการทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู กระทรวงศึกษาธิการ,
พุทธศักราช 2543

สรุปการบททวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง

จากการบททวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สอดคล้องกับกรอบในการศึกษา ผู้ศึกษาได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นงานศึกษาที่กล่าวถึงปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ อันมีงานศึกษาของ บริษัทฯ, อินทร์ ศรีคุณ, สี หมายราช, ปรีชา ยนต์นิยม และสำนักงานเลขานุการคุรุสภา งานวิจัยเหล่านี้ล้วนระบุถึงสาเหตุการมีภาวะหนี้สินที่เป็นปัจจัยด้านเศรษฐกิจ คือ การสร้างที่อยู่อาศัย, การใช้เครื่องอำนวยความสะดวก และการนำเงินไปลงทุน ในส่วนที่สองเป็นงานการศึกษาที่กล่าวถึง ปัจจัยทางด้านสังคม อันมีงานศึกษาของ ปรีชา ยนต์นิยม, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร, โครงการประสานความร่วมมือองค์กรเอกชนพัฒนาชนบทภาคเหนือตอนล่างและภาคกลาง, และที่ทำการศึกษาอิการจังหวัดเชียงใหม่ งานการศึกษาเหล่านี้ล้วนระบุถึงสาเหตุ

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการศึกษา

3.1 วิธีการที่ใช้ศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ มีแนวคิดในการดำเนินการประเมินยอดหนี้โดยเฉลี่ยของข้าราชการครู ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิกากรทั้งหมด รวมทั้งศึกษาสาเหตุหรือปัจจัยสำคัญที่ทำให้ครูเป็นหนี้ และหาแนวทางในการป้องกันหรือการแก้ปัญหาการก่อหนี้ของครู จึงแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. การศึกษาเกี่ยวกับปริมาณหนี้สินครูจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary sources) ซึ่งได้แก่ การศึกษาจากเอกสาร ตำรา เอกสารวิชาการ และผลงานวิจัยในอดีต รวมทั้งการอภิปรายต่าง ๆ (Documentary Research)
2. การศึกษาโดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการจัดกลุ่มอภิปาย (Group Discussion)

3.2 ประชากรที่ทำการศึกษา

การศึกษาปัญหานี้สินข้าราชการครูครั้นนี้ ครอบคลุมข้าราชการครูในสังกัดกระทรวงศึกษาธิกากรที่เป็นผู้ถือครองหนี้ ซึ่งจากข้อมูลของสำนักงานกองทุนและสวัสดิการทางการศึกษา สำนักงาน ก.ค. เมื่อตุลาคม 2542 ระบุว่า จากจำนวนข้าราชการครูที่กระจายอยู่ทั่วประเทศทั้งสิ้น 498,740 คน มีข้าราชการครูที่มีหนี้สินอยู่ 378,058 คน จำแนกได้ตามกรมต่าง ๆ ของกระทรวงศึกษาธิกากร ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 จำนวนข้าราชการครูและข้าราชการครูที่เป็นหนี้ จำแนกตามกรมต่าง ๆ ในสังกัด
กระทรวงศึกษาธิการ

กรม	จำนวนครุหั้งสื้น	จำนวนครูเป็นหนี้
	(คน)	(คน)
สำนักงานคณะกรรมการการประเพณีศึกษา แห่งชาติ (สปช.)	366,211	324,437
กรมสามัญศึกษา	92,604	47,337
กรมอาชีวศึกษา	18,834	2,093
กรมพลศึกษา	1,317	246
กรมศิลปากร	922	136
สำนักงานสถาบันภาษาภูมิปัญญา	7,965	438
สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล	5,288	1,138
กรมการศึกษานอกโรงเรียน	2,785	1,200
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน*	909	540
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ	1,905	493
รวม	498,740	378,058

* หน่วยงานนี้ไม่รวมอยู่ในการศึกษาครั้งนี้

3.3 วิธีการสุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้จะควบรวมข้อมูลจากครูผู้ถือครองหนี้เป็นรายบุคคล โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ 2 ขั้น (Two-stage Sampling) ดังนี้

ขั้นที่ 1 ด้วยความเชื่อว่า พฤติกรรมการดำรงชีพและการก่อหนี้ของข้าราชการครูในประเทศไทยแตกต่างกันตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ จึงแบ่งพื้นที่การเลือกตัวอย่างออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มจากภาคเหนือ กลุ่มจากภาคกลาง กลุ่มจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสาน) กลุ่มจากภาคใต้ และกลุ่มจากกรุงเทพมหานคร ด้วยข้อจำกัดทางด้านงบประมาณ จึงเลือกจังหวัดเพื่อเป็นตัวแทนของแต่ละกลุ่มได้ทั้งสิ้น 7 จังหวัด และจังหวัดที่ตกเป็นตัวอย่างของแต่ละกลุ่มดังนี้คือ

กลุ่มภาคเหนือ :	จังหวัดเชียงใหม่
กลุ่มภาคกลาง :	จังหวัดลพบุรี และสุพรรณบุรี
กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ :	จังหวัดขอนแก่น และอุบลราชธานี
กลุ่มภาคใต้ :	จังหวัดสุราษฎร์ธานี
และกลุ่มกรุงเทพมหานคร .	จังหวัดกรุงเทพมหานคร

ขั้นที่ 2 จากแต่ละจังหวัดที่ตกลงเป็นตัวอย่างในขั้นที่ 1 สูตร抽樣การคูณในลักษณะของ Quota sampling จากสังกัดต่าง ๆ ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งแบ่งได้เป็น 6 กลุ่ม ได้แก่

- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สปช.)
- กรมสามัญศึกษา
- กรมอาชีวศึกษา
- สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
- กรมการศึกษาอกโรงเรียน
- อื่น ๆ ได้แก่ กรมพลศึกษา กรมศิลปากร สำนักงานสภาพัฒนาการฯ และสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

ขนาดตัวอย่างทั้งหมดที่ใช้ และในแต่ละกลุ่ม คำนวณโดยใช้เกณฑ์สัดส่วนปริมาณ (Proportional allocation) โดยให้ข้อมูลจำนวนครูที่เป็นหนึ่งจากสำนักงานกองทุนและสวัสดิการทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู ปี 2542 และจำนวนครูทั้งหมดทั่วประเทศ จากศูนย์สารสนเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (สป.) กระทรวงศึกษาธิการ ปี 2543 ได้จำนวนตัวอย่างจำแนกตามสังกัดและจังหวัดตัวอย่างดังนี้

ตารางที่ 3.2 จำนวนตัวอย่างจำแนกตามสังกัดและจังหวัดตัวอย่าง

สังกัด	ห้องที่	เพียงใหม่	อุทธรณ์	เฉพาะชีวิ	ขอนแก่น	อุบลราชธานี	สุราษฎร์ธานี	กรุงเทพมหานคร	ยอดรวม
		บุรี							
1 สำนักงานคณะกรรมการ การประดิษฐ์ศึกษาแห่งชาติ (สปช.)	85	52	44	112	120	57	20	490	
2 กรมสนับสนุนศึกษา	9	5	6	14	10	7	49	100	
3 กรมอาชีวศึกษา	6	4	6	9	6	5	24	60	
4 สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล	7	1	-	4	-	-	28	40	
5 กรมการศึกษานอกโรงเรียน	12	5	4	6	8	5	-	40	
6. อื่นๆ								70	
● กรมพลศึกษา	3	5	-	1	1	-	-	(10)	
● กรมศิลปากร	2	2	-	-	-	-	6	(10)	
● สำนักงานสภาพัฒนา เศรษฐกิจ	3	-	2	-	2	2	16	(25)	
● สำนักงานปลัดกระทรวง ศึกษาธิการ	5	3	3	5	5	4	-	(25)	
รวม	132	77	65	151	152	80	143	800	

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาปัญหานี้ข้าราชการครูครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม โดยผู้วิจัย พัฒนาขึ้นโดยได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดียิ่งจาก ท่านผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงาน ก.ค. และคณะ และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม และวิชาชีพของข้าราชการครู ดังได้กล่าวไว้ในบทที่ 2 เพื่อนำความรู้ที่ได้มาสร้าง แบบสอบถามตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาครั้งนี้ แล้วนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนอเจ้าหน้าที่ ก.ค. และผู้เชี่ยวชาญตรวจทานและปรับปรุงแก้ไข ซึ่งลักษณะของแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

ตอนที่ 3 ข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ปัญหานี้สิน
ของข้าราชการครู

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ทำการเก็บรวบรวมเป็น 2 แบบ คือ

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผ่านแบบสอบถามด้วยวิธีการสัมภาษณ์ ตามแผนแบบการสำรวจด้วยตัวอย่าง ดังที่ได้นำเสนอไว้แล้ว

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการอภิปรายกลุ่ม ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมจากแผนแบบที่เสนอไว้แล้วในข้อ 1 โดยจะเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มข้าราชการครูใน 2 ห้องที่ (จังหวัด) จากทั้งหมด 7 ห้องที่ (จังหวัด) ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มไว้ไม่เกิน 15 คน โดยที่สมาชิกของกลุ่มทั้ง 15 คน จะต้องเป็นข้าราชการครูตามขอบเขตการศึกษาที่กำหนด จะต้องไม่ใช่บุคคลที่เคยถูกสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามแล้ว การดำเนินการในส่วนนี้จะทำให้ได้ความคิดเห็นจากกลุ่มข้าราชการครูที่มีหน้าสนใจลักษณะ Interactive Opinion ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการทำรายงานสรุปขั้นสุดท้ายอีกประการหนึ่งด้วย

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้ค่าสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าฐานนิยมค่าสัดส่วน เพื่อใช้ตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาครั้งนี้

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 คุณลักษณะของตัวอย่าง

ในการศึกษาปัญหานี้สินของข้าราชการครูในสังกัดของกระทรวงศึกษาธิการครั้งนี้ ได้ใช้การวิจัยเชิงสำรวจ สัมภาษณ์ข้าราชการครูที่เป็นหนี้ โดยการสุ่มตัวอย่างข้าราชการครูที่เป็นหนี้ที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ ซึ่งวิธีการสุ่มตัวอย่าง การได้มาซึ่งตัวอย่าง และจำนวนตัวอย่างในแต่ละสังกัด ได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อ 3.3 และผลของการเลือกตัวอย่าง ได้ตัวอย่างเป็นไปตามแผนการเลือกตัวอย่างที่กำหนดไว้อย่างสมบูรณ์ ดังแสดงไว้ในตารางที่ 3.2 สำหรับผลสรุปคุณลักษณะของตัวอย่าง เป็นดังนี้

ตารางที่ 4.1 จำนวนตัวอย่างจำแนกตามอายุและเพศ

อายุ	เพศ		รวม
	ชาย	หญิง	
21 – 30 ปี	15 (1.9)	15 (1.9)	30 (3.8)
31 – 40 ปี	60 (7.5)	119 (14.8)	179 (22.3)
41 – 50 ปี	140 (17.5)	302 (37.8)	442 (55.3)
51 – 60 ปี	67 (8.4)	82 (10.2)	149 (18.6)
รวม	282 (35.3)	518 (64.7)	800 (100.0)

* ตัวเลขในวงเล็บ คือ ร้อยละ

จากาตราชานพบ่ำ ตัวอย่างส่วนในหนูเป็นหนูเพศผู้ที่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี ซึ่งมีจำนวน 302 ราย หรือร้อยละ 37.8 ของ总หมายในเขตเมืองอัญเชstry ดีอย่างกัน จำนวน 140 ราย หรือร้อยละ 17.5 โดยภาพรวมแล้วตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 518 ราย หรือร้อยละ 64.7 เพศชาย 282 ราย หรือร้อยละ 35.3 และเป็นตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี ประมาณ 442 ราย หรือร้อยละ 55.3 ขณะตัวอย่างทั้งหมด

ตารางที่ 4.2 จำนวนตัวอย่างจำแนกตามตำแหน่งงานและระดับ (ต่อ)

ตัวแหน่ง	ระดับปัจจุบัน					รวม	
	C3	C4	C5	C6	C7		
อาชาร์ย 1	14 (1.8)	21 (2.7)	59 (7.4)	-	-	-	94 (11.9)
อาชาร์ย 2	-	-	2 (0.2)	122 (15.3)	498 (62.3)	-	622 (77.8)
อาชาร์ย 3	-	-	-	1 (0.1)	5 (0.6)	11 (1.3)	18 (0.1)
นักฯ (ครุ 1-2, ผู้ช.สปค.ศึกษาธิการ, ผู้บริหารสถานศึกษา)	1 (0.1)	1 (0.1)	6 (0.8)	13 (1.6)	30 (3.7)	14 (1.8)	1 (0.1) 66 (2.1) (8 2)
รวม	15 (1.9)	22 (2.8)	67 (8.4)	136 (17.0)	533 (66.6)	25 (3.1)	2 (0.2) 800 (100.0)

* ตัวเลขที่ไม่วางเส้น คือ ร้อยละ

ตัวอย่างส่วนใหญ่มีตำแหน่งเป็นอาจารย์ 2 ระดับ 7 ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 498 ราย หรือร้อยละ 62.3 รองลงมาได้แก่ อาจารย์ 2 ระดับ 6 และอาจารย์ 1 ระดับ 5 ด้วยจำนวน 122 ราย หรือร้อยละ 15.3 และจำนวน 59 ราย หรือร้อยละ 7.4 ตามลำดับ โดยภาพรวมแล้วข้าราชการครูระดับชั้น 7 จะถูกเลือกมาเป็นตัวอย่างมากที่สุด (ร้อยละ 66.6) ขณะเดียวกันตำแหน่งอาจารย์ 2 ก็จะถูกเลือกมาเป็นตัวอย่างมากที่สุด (ร้อยละ 77.8) เช่นกัน

ตารางที่ 4.3 จำนวนตัวอย่างจำแนกตามระดับเงินเดือน

ระดับเงินเดือน	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท	72	9.0
10,001 – 15,000 บาท	246	30.8
15,001 – 20,000 บาท	333	41.6
20,001 – 25,000 บาท	125	15.6
25,001 – 30,000 บาท	21	2.6
30,001 – 35,000 บาท	3	0.4
รวม	800	100.0

ข้าราชการครูที่ตกเป็นตัวอย่างมีเงินเดือนอยู่ระหว่าง 15,000-20,000 บาท ถูกเลือกมาเป็นตัวอย่างมากที่สุด ซึ่งมีจำนวนร้อยละ 41.6 รองลงมาได้แก่ ข้าราชการครูที่มีเงินเดือนอยู่ระหว่าง 10,000-15,000 บาท หรือร้อยละ 30.8 และ 20,000-25,000 บาท หรือร้อยละ 15.6 ตามลำดับ และมียอดเงินเดือนของตัวอย่างรวมกันประมาณ 13,039,884.00 บาท

ตารางที่ 4.4 จำนวนตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	48	6.0
ปริญญาตรี	666	83.2
ปริญญาโท	86	10.8
สูงกว่าปริญญาโท	-	-
รวม	800	100.0

ข้าราชการครูที่เป็นตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี หรือคิดเป็นร้อยละ 83.2 รองลงมา มีการศึกษาระดับปริญญาโท และต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวนร้อยละ 10.8 และร้อยละ 6.0 ตามลำดับ เป็นที่น่าสังเกตว่าในตัวอย่างชุดนี้ ไม่มีข้าราชการครูที่เป็นหนี้มีการศึกษาสูงกว่า ปริญญาโทเลย

ตารางที่ 4.5 จำนวนตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพสมรส

สถานภาพสมรส	จำนวน	ร้อยละ
โสด	91	11.4
สมรสและอยู่ร่วมกับคู่สมรส	615	76.8
สมรสและแยกกันอยู่	27	3.4
หย่าขาดจากคู่สมรส	47	5.9
คู่สมรสเสียชีวิต	20	2.5
รวม	800	100.0

ตัวอย่างส่วนใหญ่สมรสแล้วและอยู่ร่วมกันกับคู่สมรส คิดเป็นร้อยละ 76.8 รองลงมา ได้แก่ ตัวอย่างที่เป็นโสด (ร้อยละ 11.4) และสมรสแล้วและหย่าขาดกับคู่สมรส (ร้อยละ 5.9) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.6 อาชีพของคู่สมรสของตัวอย่าง

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
รับราชการ	456	71.0
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	15	2.3
พนักงานบริษัท	37	5.8
ประกอบอาชีพอิสระ/ผู้ตัว (เกษตรกรรม, ค้าขาย, เย็บผ้า)	75	11.7
ไม่มีอาชีพ/แม่บ้าน/พ่อบ้าน	48	7.5
อื่นๆ (คู่สมรสเสียชีวิต, พนักงานของรัฐ รับจ้างฯลฯ)	11	1.7
รวม	642	100.0

อาชีพของคู่สมรสของตัวอย่างที่สมรสแล้วส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ (ร้อยละ 71.0) รองลงมา มีอาชีพอิสระ เช่น เกษตรกรรม, ค้าขาย, เย็บผ้า (ร้อยละ 11.7) เป็นที่น่าสังเกตว่า ข้าราชการ ครุฑ์มีหนี้สิน มีคู่สมรสที่มีอาชีพเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจน้อยที่สุด (ร้อยละ 2.3) ซึ่งถือว่าอาชีพนี้เป็นอาชีพที่มีรายได้สูง และมีคู่สมรสที่ไม่มีอาชีพ/แม่บ้าน/พ่อบ้านสูงถึงร้อยละ 7.5

ตารางที่ 4.7 จำนวนบุตรในครอบครัวของตัวอย่าง

จำนวนบุตร	จำนวน	ร้อยละ
0	129	16.1
1	119	14.9
2	371	46.4
3	165	20.6
4	10	1.3
5	5	0.6
6	1	0.1
รวม	800	100.0

ตารางที่ 4.8 จำนวนบุตรที่ต้องรับผิดชอบในครอบครัวของตัวอย่าง

จำนวนบุตรที่ต้องรับผิดชอบ	จำนวน	ร้อยละ
0	137	17.1
1	136	17.0
2	368	46.0
3	145	18.2
4	8	1.0
5	5	0.6
6	1	0.1
รวม	800	100.0

ตารางที่ 4.9 จำนวนบุคคลอื่นที่นอกเหนือจากบุตรที่ตัวอย่างต้องรับผิดชอบ

จำนวนบุคคลอื่นที่ต้องรับผิดชอบ	จำนวน	ร้อยละ
0	477	59.6
1	120	15.0
2	112	14.0
3	58	7.3
4	15	1.9
5	15	1.9
6	1	0.1
7	2	0.3
รวม	800	100.0

ตารางที่ 4.10 บุคคลอื่นที่ตัวอย่างต้องรับผิดชอบและอาศัยอยู่ในครอบครัวของตัวอย่าง

ลักษณะของบุคคลอื่น	จำนวน	ร้อยละ
บิดา – มารดา	299	59.1
หลาน/เหลน	103	20.4
พี่ชาย/น้องชาย/พี่สาว/น้องสาว	53	10.5
น้า/ป้า/ลุง	14	2.8
ปู่/ย่า/ตา/ยาย	12	2.4
บุตรเขย/สะใภ้	7	1.4
คนใช้/คนเลี้ยงเด็ก	8	1.4
อื่น ๆ (นักเรียน, ไม่ระบุ)	10	2.0
รวม	506	100.0

จากตารางที่ 4.7 – 4.10 พบว่า ตัวอย่างส่วนใหญ่มีบุตร 2 คน และต้องรับผิดชอบเกือบทั้งหมด รองลงมาได้แก่ ครอบครัวตัวอย่างที่มีบุตร 3 คน และ 1 คน ตามลำดับ สำหรับตัวอย่างที่มีบุตรมากถึง 5 หรือ 6 คน ยังคงต้องรับผิดชอบทั้งหมด ซึ่งเป็นเหตุให้ต้องมีค่าใช้จ่ายในครอบครัวสูงมาก นอกจากนั้นครอบครัวของตัวอย่างยังคงต้องรับผิดชอบผู้อื่น ๆ ที่ไม่ใช่บุตรอีก เช่น พ่อหรือแม่ ซึ่งมีจำนวนถึงร้อยละ 59.1 รองลงมาอาจเป็นหลาน/เหลน พี่ชาย/พี่สาว/น้องชาย/น้องสาว ตามลำดับ ในจำนวนนี้ส่วนใหญ่จะดูแลบุคคลที่ไม่ใช่บุตรเพียงคนเดียว (ร้อยละ 15.0) รองลงมาคือ จะต้องดูแลบุคคลที่ไม่ใช่บุตรถึง 2 คน (ร้อยละ 14.0) ในขณะที่บางครอบครัวจะต้องดูแลบุคคลอื่นถึง 6 หรือ 7 คน ซึ่งไม่รวมตัวเองและลูก ๆ ดังนั้น ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ จะตกอยู่กับตัวอย่าง ซึ่งเป็นข้าราชการครูเดี่ยวเพียงผู้เดียว

ตารางที่ 4.11 การเข้าอบรม สมมนา หรือดูงานของตัวอย่าง

จำนวนครั้ง	เคย/ไม่เคย		รวม
	เคย	ไม่เคย	
น้อยกว่า 10 ครั้ง	297 (37.1)		
11 – 20 ครั้ง	163 (20.4)		
21 – 30 ครั้ง	102 (12.8)		
31 – 40 ครั้ง	25 (3.1)		
41 – 50 ครั้ง	29 (3.6)		
มากกว่า 50 ครั้ง	178 (22.2)		
รวม	794 (99.2)	6 (0.8)	800 (100.0)

* ตัวเลขในวงเล็บ คือ ร้อยละ

จากตารางพบว่า ตัวอย่างส่วนใหญ่เข้ารับการอบรม สัมมนา หรือดูงานอยู่เสมอ มีเพียงร้อยละ 0.8 เท่านั้น ที่เป็นตัวอย่างที่ไม่เคยเข้ารับการอบรม สัมมนา หรือดูงานใด ๆ

4.2 สภาวะเศรษฐกิจของตัวอย่าง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับเศรษฐกิจของตัวอย่างเป็นดังนี้

ตารางที่ 4.12 การมีรายได้พิเศษของตัวอย่างจำแนกตามเงินเดือน

เงินเดือน	การมีรายได้พิเศษ		รวม
	มี	ไม่มี	
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท	23	49	72
10,001 – 15,000 บาท	76	170	246
15,001 – 20,000 บาท	82	251	333
20,001 – 25,000 บาท	26	99	125
25,001 – 30,000 บาท	4	17	21
30,001 – 35,000 บาท	1	2	3
รวม	212	588	800
	(26.5)	(73.8)	(100.0)

* ตัวเลขในวงเล็บ คือ ร้อยละ

ตารางที่ 4.13 ลักษณะของงานพิเศษของตัวอย่าง

ลักษณะงาน	จำนวน	ร้อยละ
สอนพิเศษ	111	51.6
ขายประกัน	2	0.9
มีบ้านให้เช่า	7	3.3
ตัดเสื้อผ้า	5	2.3
ขายขนม	5	2.3
ทำการเกษตร	28	13.0
เปิดร้านขายของชำ	24	11.2
เลี้ยงสัตว์	6	2.8
อื่นๆ (เปิดร้านอาหาร, เปิดร้าน คอมพิวเตอร์, รับจ้างถ่ายรถ ฯลฯ)	27	12.6
รวม	215	100.0

* ตัวอย่าง 1 คน อาจมีงานพิเศษมากกว่า 1 อย่าง

ตารางที่ 4.14 รายได้พิเศษต่อเดือนของตัวอย่าง

รายได้	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท	201	94.8
10,001 – 15,000 บาท	4	1.8
15,001 – 20,000 บาท	4	1.8
20,001 – 25,000 บาท	1	0.5
25,001 – 30,000 บาท	1	0.5
มากกว่า 30,000 บาท	1	0.5
รวม	212	100.0

จากตารางที่ 4.12 – 4.14 พบว่า ตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีรายได้พิเศษใด ๆ มีแต่เพียงเงินเดือนประจำแต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 73.5 ของตัวอย่างทั้งหมด และมีเพียง 212 ราย หรือร้อยละ 26.5 เท่านั้นที่เป็นข้าราชการครูที่ตกเป็นตัวอย่างที่มีรายได้พิเศษจากอาชีพเสริม อาชีพเสริมที่สำคัญที่เป็นรายได้พิเศษของตัวอย่างคือ การสอนพิเศษ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 51.6 ของอาชีพเสริมทั้งหมด รองลงมาได้แก่ การทำการเกษตร และการเปิดร้านขายของชำ ตามลำดับ รายได้พิเศษส่วนใหญ่ไม่เกิน 10,000 บาทต่อเดือน หรือร้อยละ 94.9 แต่น้อยกว่าจำนวน 3 รายที่มีรายได้พิเศษมากกว่า 20,000 บาท ซึ่งจากการคำนวณยอดรวมของรายได้พิเศษของตัวอย่างกลุ่มนี้ จำนวน 212 ราย มีรายได้พิเศษรวมกันทั้งสิ้น 1,638,820.00 บาทต่อเดือน และเป็นที่มาสังเกตว่าตัวอย่างที่มีรายได้พิเศษส่วนใหญ่จะเป็นผู้มีเงินเดือนมากกว่า 15,000 บาทขึ้นไป หรือจำนวน 113 รายจากจำนวนข้าราชการครูที่มีรายได้พิเศษทั้งหมด 212 ราย

ตารางที่ 4.15 รายได้ต่อเดือนของคู่สมรสของตัวอย่าง

รายได้	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท	130	21.9
10,001 – 15,000 บาท	144	24.2
15,001 – 20,000 บาท	212	35.7
20,001 – 25,000 บาท	70	11.8
25,001 – 30,000 บาท	24	4.0
มากกว่า 30,000 บาท	14	2.4
รวม	594	100.0

คู่สมรสของตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 15,000-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 35.7 รองลงมาเป็นรายได้ต่อเดือนเป็น 10,000-15,000 บาท และน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 24.2 และ 21.9 ตามลำดับ และรายได้ของคู่สมรสต่อเดือนของตัวอย่างสุดน้ำรวมกันทั้งสิ้น 9,507,827.00 บาท

ตารางที่ 4.16 รายจ่ายต่อเดือนของครอบครัวของตัวอย่าง ซึ่งไม่รวมค่าใช้จ่ายในการผ่อนชำระหนี้

รายจ่าย	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท	291	36.4
10,001 – 15,000 บาท	198	24.8
15,001 – 20,000 บาท	138	17.2
20,001 – 25,000 บาท	54	6.8
25,001 – 30,000 บาท	33	4.1
มากกว่า 30,000 บาท	36	4.5
ไม่ระบุ	50	6.2
รวม	800	100.0

ตารางที่ 4.17 ลักษณะของรายจ่ายของครอบครัวตัวอย่าง

ลักษณะของรายจ่าย	จำนวน	ร้อยละ
ค่าใช้จ่ายในการศึกษาของบุตร	320	24.6
ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน	866	66.5
จ่ายให้กับพ่อ-แม่, ญาติ	43	3.3
ค่าใช้จ่ายในงานสังคมห้องถิน	12	0.9
อื่น ๆ (เช่น ค่าจ้างคนงาน, ค่าเช่าบ้าน, ค่าเชื้อเพลิง, ค่าน้ำมันรถ, ค่ารักษา พยาบาล ฯลฯ)	61	4.7
รวม	1302	100.0

* ตอบได้มากกว่า 1 อย่าง

จากตารางที่ 4.16 – 4.17 พบว่า สำหรับรายจ่ายต่อเดือนของครอบครัวของตัวอย่าง ซึ่งไม่รวมค่าใช้จ่ายจากการผ่อนชำระหนี้ส่วนใหญ่มีรายจ่ายน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 36.4 รองลงมา มีรายจ่ายอยู่ระหว่าง 10,000-15,000 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 24.8 เป็นที่น่าสังเกตว่า มีอยู่ร้อยละ 8.6 ของตัวอย่างที่มีรายจ่ายในครอบครัวมากกว่า 25,000 บาทต่อเดือน ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน (ร้อยละ 66.5) รองลงมาเป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการศึกษาของบุตร (ร้อยละ 24.6) จากข้อมูลนี้แสดงให้เห็นว่า ด้วยระบบเศรษฐกิจ และอัตราค่าครองชีพสูงดังเช่นปัจจุบัน เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้发生ราษฎรกรรมคุ้มค่าเป็นต้องแบกรับภาระค่าครองชีพด้วยรายได้ที่จำกัด ยอดรวมจ่ายทั้งสิ้นของตัวอย่างชุดนี้คือ 11,060,144.00 บาท

สรุปจากรายได้ที่เป็นเงินเดือนของตัวอย่าง รายได้ของคู่สมรส รายได้พิเศษ และรายจ่ายของครอบครัวของตัวอย่างชุดนี้ พบว่า มีรายได้เกินรายจ่ายอยู่เท่ากับ รายได้ที่เป็นเงินเดือน + รายได้คู่สมรส + รายได้พิเศษ – รายจ่ายของครอบครัว = $1,309,584 + 9,507,827 + 1,638,820 - 11,060,144 = 13,126,387.00$ บาทต่อเดือน ทั้งนี้ไม่รวมรายจ่ายที่เกิดจากการผ่อนชำระหนี้

ตารางที่ 4.18 จำนวนครอบครัวตัวอย่าง/ตัวอย่างที่เป็นหนี้ จำแนกตามมูลค่าหนี้ที่ค้างชำระ

มูลค่าหนี้ที่ค้างชำระ	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 100,000 บาท	77	9.6
100,001 – 200,000 บาท	61	7.6
200,001 – 300,000 บาท	71	8.9
300,001 – 400,000 บาท	67	8.4
400,001 – 500,000 บาท	95	11.8
500,001 – 600,000 บาท	60	7.5
600,001 – 700,000 บาท	85	10.6
700,001 – 800,000 บาท	57	7.1
800,001 – 900,000 บาท	46	5.8
900,001 – 1,000,000 บาท	38	4.8
1,000,001 – 1,100,000 บาท	26	3.3

ตารางที่ 4.18 (ต่อ)

มูลค่าหนี้ที่ค้างชำระ	จำนวน	ร้อยละ
1,100,001 – 1,200,000 บาท	24	3.0
1,200,001 – 1,300,000 บาท	18	2.2
1,300,001 – 1,400,000 บาท	15	1.9
1,400,001 – 1,500,000 บาท	15	1.9
1,500,001 – 1,600,000 บาท	10	1.2
1,600,001 – 1,700,000 บาท	8	1.0
1,700,001 – 1,800,000 บาท	5	0.6
1,800,001 – 1,900,000 บาท	5	0.6
1,900,001 – 2,000,000 บาท	2	0.3
มากกว่า 2,000,000 บาท	15	1.9
รวม	800	100.0

ตารางที่ 4.19 มูลค่าหนี้ของตัวอย่าง จำแนกตามแหล่งเงินกู้

แหล่งเงินกู้	จำนวนตัวอย่าง	มูลค่าหนี้	ร้อยละ
สหกรณ์ออมทรัพย์ครู	635	246,346,759.00	47.7
ธนาคารกรุงไทย	183	27,314,426.00	5.3
ธนาคารออมสิน			
- เงื่อนไขปกติ	235	33,196,670.00	6.4
- ภายใต้โครงการพัฒนาชีวิตครู	15	6,502,000.00	1.3
ธนาคารอาคารสงเคราะห์	259	113,523,552.00	22.0
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรรายได้โครงการเงินทุนหมุนเวียน	37	6,713,015.00	1.3
ธนาคารและสถาบันการเงินอื่น ๆ	140	39,604,200.00	7.7
สวัสดิการครู	10	521,000.00	0.1
นอกระบบ			
- แทร็ค	37	3,001,200.00	0.6
- เอกชนบุคคลทั่วไป	179	29,948,090.00	5.8
- อื่น ๆ (ผ่อนสินค้า ฯลฯ)	105	9,831,049.00	1.8
รวม		516,501,961.00	100.0

* ตัวอย่าง 1 คน อาจถูกมากกว่า 1 แหล่งเงินกู้

ตารางที่ 4.20 บัญชีรายรับ-รายจ่าย ประจำathamสังกัดและแหล่งเงินทุน

แหล่งเงินทุน	คงเหลือปัจจุบัน	คงเหลือเดือนก่อน	ยอดนับ	ยอดยกมา	ยอดใช้ไป	ยอดคงเหลือ	อัตราดอกเบี้ย (%)
คงเหลือเดือนก่อน	176,348,620	26,724,900	11,893,400	4,456,333	11,956,106	14,967,400	246,346.759
ธนาคารกรุงไทย	18,962,926	2,828,500	824,000	1,030,000	730,000	2,939,000	27,314,426
ธนาคารกรุงศรีอยุธยา	24,488,613	3,256,157	1,766,000	500,000	903,900	2,282,000	33,196,670
- เงินฝาก定期	5,602,000	100,000	600,000	-	200,000	-	6,502,000
- ภายนอกธนาคารและสถาบันการเงิน	65,940,658	18,800,000	5,251,491	3,169,000	7,532,403	12,830,000	113,523,552
ธนาคารกรุงเทพ	5,408,015	395,000	-	300,000	90,000	520,000	6,713,015
ธนาคารกรุงไทยและธนาคารกรุงศรีอยุธยา	30,365,800	3,637,000	2,239,000	400,400	300,000	2,662,000	39,604,200
ธนาคารแม่สักบ้านนาเชิงเมือง	73,000	175,000	-	-	273,000	-	521,000
เงินออมระยะนาน							
- แบงค์	1,507,200	514,000	150,000	-	20,000	810,000	3,001,200
- ธนาคารกสิกรไทย	15,853,590	4,985,000	2,258,000	646,500	3,625,000	2,580,000	29,948,090
- อื่นๆ (เงินผ่อนชำระลิขิต้า ฯลฯ)	5,204,000	1,791,800	556,249	-	469,000	1,810,000	9,831,049
รวม	349,754,422	63,207,357	25,538,140	10,502,233	26,099,409	41,400,400	516,501,961
	(67.7)	(12.2)	(4.9)	(2.0)	(5.1)	(8.0)	(100 0)

* ตัวเลขในวงเล็บ คือ อัตราเบ็ด

จากตารางที่ 4.18 – 4.20 พนบว่า ครอบครัวตัวอย่างส่วนใหญ่มีหนี้สินที่ค้างชำระและยังต้องผ่อนชำระอยู่ระหว่าง 400,000-500,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 11.8 รองลงมาได้แก่ ระหว่าง 600,000-700,000 บาท และน้อยกว่าหรือเท่ากับ 100,000 บาท ด้วยร้อยละ 10.6 และ 9.6 ตามลำดับ และมีอยู่ร้อยละ 17.9 ของตัวอย่างทั้งหมดมีหนี้สินเกิน 1,000,000 บาท แหล่งเงินกู้ที่สำคัญได้แก่ สนกกรณ้อมทรัพย์ครู ธนาคารอาคารสงเคราะห์ ธนาคารออมสินเงื่อนไขปกติ และเอกชนบุคคลทั่วไป ซึ่งถือเป็นสถาบันการเงินอกรอบบ ยอดเงินกู้ทั้งสิ้นของตัวอย่างชุดนี้มีมูลค่าถึง 525,156,172.00 บาท และเป็นเงินกู้ที่ไม่เปิดเผยแหล่งเงินกู้มูลค่ารวมกัน 8,654,211.00 บาท สำนักงานคณะกรรมการปัจฉิมศึกษาแห่งชาติหรือ สปช. เป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการที่มีข้าราชการครูเป็นหนึ่งสูงสุดหรือคิดเป็นร้อยละ 67.7 ของมูลค่าเงินกู้รวมของตัวอย่างชุดนี้ รองลงมาเป็นกรมสามัญศึกษา (ร้อยละ 12.2) และอื่นๆ (กรมพลศึกษา, กรมศิลปากร, สถาบันราชภัฏ และสำนักงานปลัดกระทรวง) (ร้อยละ 8.0) เป็นที่น่าสังเกตว่า โครงการพัฒนาชีวิตครูและโครงการเงินทุนหมุนเวียน ยังไม่เป็นแหล่งเงินกู้ที่ข้าราชการครูใช้บริการน้อยมาก มีมูลค่าเงินกู้ทั้ง 2 โครงการรวมกันคิดเป็นร้อยละ 2.6 ของมูลค่าเงินกู้รวมของตัวอย่างชุดนี้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโครงการทั้งสองยังเป็นโครงการใหม่ ข้าราชการครูส่วนใหญ่ยังไม่รู้จักหรือไม่สนใจหรืออื่นๆ

ตารางที่ 4.21 บุคลาคนี้ของตัวอย่าง จำแนกตามผู้ของรับดับสินเดือนของตัวอย่าง

ระดับเงินเดือน	สปช	ศึกษา	สถานบัน		กรรมการศึกษา		นักเรียน		รวม	
			กรรมการบัญชี	กรรมการศึกษา	เทคโนโลยีสาร	มนตรี	นักเรียน	นักเรียน	นักเรียน	นักเรียน
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท	11,953,200	1,705,400	1,990,000	1,462,000	1,227,000	1,686,000	20,023,600			
10,001 – 15,000 บาท	99,682,876	13,496,800	11,090,140	4,451,216	9,311,557	10,068,400	148,100,989			
15,001 – 20,000 บาท	168,898,203	35,050,400	9,105,400	4,159,017	11,184,789	14,875,200	243,273,009			
20,001 – 25,000 บาท	59,534,943	10,846,162	2,532,600	430,000	4,376,063	9,192,000	86,911,768			
25,001 – 30,000 บาท	8,285,200	2,108,595	0	0	0	0	5,178,800	15,572,595		
30,001 – 35,000 บาท	1,400,000	0	820,000	0	0	0	400,000	2,620,000		
รวม	349,754,422	63,207,357	25,538,140	10,502,233	26,099,409	41,400,400	516,501,961			
	(67.7)	(12.2)	(4.9)	(2.0)	(5.1)	(8.0)	(100.0)			

* ตัวเลขในงบสินค้า หักภาษี

จากการทางที่ 4.21 พบว่า ตัวอย่างที่มีระดับเงินเดือนต่ำกว่า 15,000 – 20,000 บาท มียอดมูลค่าหักภาษีสูงสุดประมาณ 243 ล้านบาท ขณะเดียวกัน ตัวอย่างที่มีระดับเงินเดือนต่ำกว่า 10,000 – 15,000 บาท มียอดมูลค่าหักภาษีประมาณ 148 ล้านบาท ซึ่งเป็นพื้นฐานมาจากการที่ศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า กรณีเดือนตั้งแต่วางต้นปีมาแล้วน้ำฝนตกต่อเนื่องสูด ตามลำดับ ยกเว้น ตัวอย่างในสังกัดกรมอนามัยศึกษา แหล่งท่องเที่ยวและศูนย์การค้า ที่ได้รับผลกระทบไม่น้อยกว่า 61% กรณีเดือนตั้งแต่วางต้นปีมาแล้วน้ำฝนตกต่อเนื่องสูด ตามลำดับ ยกเว้น ตัวอย่างในสังกัดกรมอนามัยศึกษา แหล่งท่องเที่ยวและศูนย์การค้า ที่ได้รับผลกระทบไม่น้อยกว่า 61%

ตารางที่ 4.22 มูลค่าหนี้ของตัวอย่าง จำแนกตามรูปแบบของผู้อยู่อาศัย

ชั้น	กิจกรรมสร้างมูลค่าเพิ่ม	ศึกษา	สรปช.	กิจกรรมทางศึกษา	เทคโนโลยีราชบูรณะ	ผลงานปีบาน	ผลงานการศึกษา	นักเรียนเชี่ยวชาญ	นักเรียน	ผู้สอน	จำนวนบุคลากร	ชื่อฯ (กรรมการ)
												ชื่อฯ (กรรมการ)
21 - 30 ปี	3,943,000	285,000		348,000		830,000		0		596,000		6,002,000
31 - 40 ปี	59,406,608	13,326,100		7,396,140		2,703,216		5,562,000		5,660,400		95,054,464
41 - 50 ปี	214,338,103	40,725,095		14,917,400		5,150,000		13,151,346		24,713,200		312,995,144
51 - 60 ปี	72,066,711	8,871,162		2,876,600		1,819,017		7,386,063		9,430,800		102,450,353
รวม	349,754,422	63,207,357		25,538,140		10,502,233		26,099,409		41,400,400		516,501,961
	(67.7)	(12.2)		(4.9)		(2.0)		(5.1)		(8.0)		(100.0)

ตารางที่ 4.22 แสดงว่า กลุ่มข้าราชการครูที่มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี มีภาระน้ำสิน สูงสุดคือ ประมาณ 312 ล้านบาท รองลงมาได้แก่ กลุ่มข้าราชการครูที่มีอายุระหว่าง 51-60 ปี คือ ประมาณ 102 ล้านบาท เหตุผลสำคัญในการประกอบการอิบ้ายการแบกภาระหนี้สินของข้าราชการ ครูในกลุ่มอายุดังกล่าว ก็คือ ภาระหนี้สินที่ตกค้างจากการถูเพื่อสร้างที่อยู่อาศัย การศึกษาบุตร และภาระค่าใช้จ่ายในการดำเนินชีพ และภาษีสังคม เพราะข้าราชการครูที่มีอายุระหว่าง 41 – 60 ปี ถือว่า เป็น “ผู้ใหญ่” ในสังคม ดังนั้น ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ มากกับภาระหนี้สินที่ตกค้าง จึงทำให้รายได้ไม่พอใช้ การถูเพิ่มก็จะเป็นสิ่งที่หลักเลี้ยงไม่ได้ และจากการเลือกตัวอย่างข้าราชการครูที่มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี ถูกเลือกมากที่สุด จึงอาจทำให้มูลค่าภาระหนี้สินของตัวอย่างกลุ่มนี้สูงก็เป็นได้ เป็นที่น่าสังเกต ว่าตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 51 – 60 ปี ถูกเลือกมาเป็นตัวอย่างจำนวนเพียง 149 ราย ซึ่งมีจำนวนเกือบ น้อยที่สุด แต่มีภาระหนี้สินสูงมาก และสูงเป็นอันดับสอง รองจากตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี

ตารางที่ 4.23 ระยะเวลาที่ต้องผ่อนชำระหนี้ของตัวอย่างที่เป็นหนี้สินกรณีคอมทรัพย์ครู

ระยะเวลาที่ต้องผ่อนชำระ*	จำนวน	ร้อยละ
(ปี)		
1 – 5	228	35.9
6 – 10	363	57.2
11 – 15	29	4.6
16 – 20	9	1.4
21 – 25	2	0.3
26 – 30	3	0.4
มากกว่า 30	1	0.2
รวม	635	100.0

* เศษของปีนับไปรวมในช่วงถัดไป

ตารางที่ 4.24 อัตราดอกเบี้ยของตัวอย่างที่เป็นหนี้สหกรณ์ออมทรัพย์ครู

อัตราดอกเบี้ย*	จำนวน	ร้อยละ
(ร้อยละ/ปี)		
1 – 5	43	6.8
6 – 10	515	81.1
11 – 15	54	8.5
16 – 20	23	3.6
รวม	635	100.0

* เศษของปีนับไปรวมในช่วงถัดไป

ตารางที่ 4.25 จำนวนเงินที่ผ่อนชำระต่อเดือนของตัวอย่างที่เป็นหนี้สหกรณ์ออมทรัพย์ครู

จำนวนเงินที่ผ่อนชำระต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
0 – 1,000 บาท	8	1.3
1,001 – 2,000 บาท	27	4.2
2,001 – 3,000 บาท	39	6.1
3,001 – 4,000 บาท	52	8.2
4,001 – 5,000 บาท	92	14.5
5,001 – 6,000 บาท	60	9.4
6,001 – 7,000 บาท	51	8.0
7,001 – 8,000 บาท	73	11.5
8,001 – 9,000 บาท	57	9.0
9,001 – 10,000 บาท	85	13.4
10,001 – 11,000 บาท	11	1.7
11,001 – 12,000 บาท	27	4.2
12,001 – 13,000 บาท	7	1.1
13,001 – 14,000 บาท	8	1.3

ตารางที่ 4.25 (ต่อ)

จำนวนเงินที่ผ่อนชำระต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
14,001 – 15,000 บาท	7	1.1
15,001 – 16,000 บาท	8	1.3
16,001 – 17,000 บาท	2	0.3
17,001 – 18,000 บาท	6	0.9
18,001 – 19,000 บาท	1	0.2
19,001 – 20,000 บาท	7	1.1
มากกว่า 20,000 บาท	7	1.1
รวม	635	100.0

จากตารางที่ 4.23 – 4.25 พนวจ ตัวอย่างที่เป็นหนี้สินกรณีอมทรัพย์คูถุส่วนใหญ่ผ่อนชำระหนี้เดือนละ 4,000 – 5,000 บาท ด้วยอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 6 – 10 บาทต่อปี ระยะเวลาผ่อนชำระหนี้ 6 – 10 ปี

ตารางที่ 4.26 ระยะเวลาที่ต้องผ่อนชำระหนี้ของตัวอย่างที่เป็นหนี้อันคาดการณ์ไทย

ระยะเวลาที่ผ่อนชำระ*	จำนวน	ร้อยละ
(ปี)		
1 – 5	53	29.0
6 – 10	24	13.1
11 – 15	9	4.9
16 – 20	2	1.1
21 – 25	1	0.5
26 – 30	2	1.1
มากกว่า 30	-	-
ไม่ระบุ (จำไม่ได้)	92	50.3
รวม	183	100.0

* เศษของปีนับไปรวมในช่วงถัดไป

ตารางที่ 4.27 อัตราดอกเบี้ยของตัวอย่างที่เป็นหนี้ธนาคารกรุงไทย

อัตราดอกเบี้ย*	จำนวน	ร้อยละ
(ร้อยละ/ปี)		
1 – 5	7	3.8
6 – 10	76	41.5
11 – 15	40	21.9
16 – 20	10	5.5
ไม่ระบุ (จำนวนได้)	50	27.3
รวม	183	100.0

* เศษของเป็นบวกไปรวมในช่วงถัดไป

ตารางที่ 4.28 จำนวนเงินที่ผ่อนชำระต่อเดือน

จำนวนเงินที่ผ่อนชำระต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
0 – 1,000 บาท	39	21.3
1,001 – 2,000 บาท	31	16.9
2,001 – 3,000 บาท	24	13.1
3,001 – 4,000 บาท	11	6.0
4,001 – 5,000 บาท	12	6.6
5,001 – 6,000 บาท	7	3.8
6,001 – 7,000 บาท	5	2.7
7,001 – 8,000 บาท	1	0.5
8,001 – 9,000 บาท	-	-
9,001 – 10,000 บาท	6	3.3
10,001 – 11,000 บาท	1	0.5
11,001 – 12,000 บาท	1	0.5
12,001 – 19,000 บาท	-	-
19,001 – 20,000 บาท	1	0.5
มากกว่า 20,000 บาท	3	1.6
รวม	183	100.0

ตารางที่ 4.26 – 4.28 พนบว่า ตัวอย่างที่เป็นหนี้ธนาคารกรุงไทย ส่วนใหญ่ผ่อนชำระหนี้ไม่เกิน 2,000 บาทต่อเดือน อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 6 – 10 บาทต่อปี ระยะเวลาผ่อนชำระหนี้ 1 – 5 ปี

ตารางที่ 4.29 ระยะเวลาที่ต้องผ่อนชำระหนี้ของตัวอย่างที่เป็นหนี้ธนาคารออมสิน เงื่อนไขปกติ

ระยะเวลาที่ต้องผ่อนชำระ (ปี)	จำนวน	ร้อยละ
1 – 5	174	74.0
6 – 10	26	11.0
11 – 15	10	4.3
16 – 20	4	1.8
21 – 25	-	-
26 – 30	-	-
มากกว่า 30	1	0.4
ไม่ระบุ (จำไม่ได้)	20	8.5
รวม	235	100.0

ตารางที่ 4.30 อัตราดอกเบี้ยของตัวอย่างที่เป็นหนี้ธนาคารออมสิน เงื่อนไขปกติ

อัตราดอกเบี้ย (ร้อยละ/ปี)	จำนวน	ร้อยละ
1 – 5	12	5.1
6 – 10	147	62.6
11 – 15	15	6.4
16 – 20	3	1.3
21 – 25	-	-
26 – 30	-	-
มากกว่า 30	-	-
ไม่ระบุ (จำไม่ได้)	58	24.7
รวม	235	100.0

ตารางที่ 4.31 จำนวนเงินที่ต้องผ่อนชำระหนี้ต่อเดือนของตัวอย่างที่เป็นหนี้ธนาคารออมสิน
ผ่อนไข่ปอกติ

จำนวนเงินที่ผ่อนชำระต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
0 – 1,000 บาท	7	3.0
1,001 – 2,000 บาท	54	23.0
2,001 – 3,000 บาท	66	28.1
3,001 – 4,000 บาท	53	22.6
4,001 – 5,000 บาท	17	7.2
5,001 – 6,000 บาท	15	6.3
6,001 – 7,000 บาท	4	1.7
7,001 – 8,000 บาท	5	2.1
8,001 – 9,000 บาท	2	0.8
9,001 – 10,000 บาท	4	1.7
10,001 – 11,000 บาท	-	-
11,001 – 12,000 บาท	-	-
12,001 – 13,000 บาท	-	-
13,001 – 14,000 บาท	-	-
14,001 – 15,000 บาท	1	0.4
15,001 – 16,000 บาท	-	-
16,001 – 17,000 บาท	1	0.4
17,000 – 18,000 บาท	-	-
18,001 – 19,000 บาท	-	-
19,001 – 20,000 บาท	-	-
มากกว่า 20,000 บาท	3	1.3
ไม่ระบุ	3	1.3
รวม	235	100.0

จากตารางที่ 4.29 – 4.31 พบว่า ตัวอย่างที่เป็นหนี้ธนาคารออมสิน เป็นไปปกติ ส่วนใหญ่ผ่อนชำระหนี้เดือนละ 2,000 – 3,000 บาท ด้วยอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 6 – 10 บาทต่อปี ระยะเวลาผ่อนชำระหนี้ 1 – 5 ปี

ตารางที่ 4.32 ระยะเวลาที่ต้องผ่อนชำระหนี้ของตัวอย่างที่เป็นหนี้ธนาคารออมสิน ภายใต้ โครงการพัฒนาชีวิตครู

ระยะเวลาที่ต้องผ่อนชำระ (ปี)	จำนวน	ร้อยละ
1 – 5	6	40.0
6 – 10	4	26.7
11 – 15	2	13.3
16 – 20	-	-
21 – 25	2	13.3
26 – 30	-	-
มากกว่า 30	-	-
ไม่ระบุ	1	6.7
รวม	15	100.0

ตารางที่ 4.33 อัตราดอกเบี้ยของตัวอย่างที่เป็นหนี้ธนาคารออมสิน ภายใต้โครงการพัฒนาชีวิตครู

อัตราดอกเบี้ย (ร้อยละ/ปี)	จำนวน	ร้อยละ
1 – 5	1	6.7
6 – 10	10	66.6
11 – 15	-	-
16 – 20	-	-
21 – 25	-	-
26 – 30	-	-
มากกว่า 30	-	-
ไม่ระบุ	4	26.7
รวม	15	100.0

ตารางที่ 4.34 จำนวนเงินที่ต้องผ่อนชำระหนี้ต่อเดือนของตัวอย่างที่เป็นหนี้ธนาคารออมสิน
ภายใต้โครงการพัฒนาชีวิตครู

จำนวนเงินที่ผ่อนชำระต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
0 – 1,000 บาท	2	13.3
1,001 – 2,000 บาท	2	13.3
2,001 – 3,000 บาท	3	20.0
3,001 – 4,000 บาท	-	-
4,001 – 5,000 บาท	1	6.7
5,001 – 6,000 บาท	1	6.7
6,001 – 7,000 บาท	-	-
7,001 – 8,000 บาท	1	6.7
8,001 – 9,000 บาท	-	-
9,001 – 10,000 บาท	1	6.7
10,001 – 11,000 บาท	1	6.7
11,001 – 12,000 บาท	1	6.7
12,001 – 13,000 บาท	-	-
13,001 – 14,000 บาท	-	-
14,001 – 15,000 บาท	1	6.7
15,001 – 16,000 บาท	-	-
16,001 – 17,000 บาท	-	-
17,000 – 18,000 บาท	-	-
18,001 – 19,000 บาท	-	-
19,001 – 20,000 บาท	-	-
มากกว่า 20,000 บาท	-	-
ไม่ระบุ	1	7.1
รวม	15	100.0

จากตารางที่ 4.32 – 4.34 พบว่า ตัวอย่างที่เป็นหนี้ธนาคารออมสิน ภายใต้โครงการพัฒนาชีวิตครู ส่วนใหญ่ผ่อนชำระหนี้เดือนละ 2,000 – 3,000 บาท ด้วยอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 6 – 10 บาทต่อปี ระยะเวลาผ่อนชำระหนี้ 1 – 5 ปี

ตารางที่ 4.35 ระยะเวลาที่ต้องผ่อนชำระหนี้ต่อเดือนของตัวอย่างที่เป็นหนี้ธนาคารอาคารสงเคราะห์

ระยะเวลาที่ต้องผ่อนชำระ (ปี)	จำนวน	ร้อยละ
1 – 5	24	9.3
6 – 10	43	16.6
11 – 15	86	33.2
16 – 20	73	28.2
21 – 25	18	7.0
26 – 30	6	2.3
มากกว่า 30	-	-
ไม่ระบุ	9	3.4
รวม	259	100.0

ตารางที่ 4.36 อัตราดอกเบี้ยของตัวอย่างที่เป็นหนี้ธนาคารอาคารสงเคราะห์

อัตราดอกเบี้ย (ร้อยละ/ปี)	จำนวน	ร้อยละ
1 – 5	12	4.6
6 – 10	208	80.3
11 – 15	13	5.0
16 – 20	1	0.4
21 – 25	1	0.4
26 – 30	-	-
มากกว่า 30	-	-
ไม่ระบุ	24	9.3
รวม	259	100.0

ตารางที่ 4.37 จำนวนเงินที่ต้องผ่อนชำระหนี้ต่อเดือนของตัวอย่างที่เป็นหนี้ธนาคารอาคารสงเคราะห์

จำนวนเงินที่ผ่อนชำระต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
0 – 1,000 บาท	1	0.4
1,001 – 2,000 บาท	9	3.5
2,001 – 3,000 บาท	25	9.6
3,001 – 4,000 บาท	47	18.2
4,001 – 5,000 บาท	55	21.3
5,001 – 6,000 บาท	45	17.4
6,001 – 7,000 บาท	28	10.8
7,001 – 8,000 บาท	12	4.6
8,001 – 9,000 บาท	7	2.7
9,001 – 10,000 บาท	5	1.9
10,001 – 11,000 บาท	4	1.5
11,001 – 12,000 บาท	5	1.9
12,001 – 13,000 บาท	4	1.5
13,001 – 14,000 บาท	1	0.4
14,001 – 15,000 บาท	2	0.8
15,001 – 16,000 บาท	1	0.4
16,001 – 17,000 บาท	-	-
17,000 – 18,000 บาท	-	-
18,001 – 19,000 บาท	-	-
19,001 – 20,000 บาท	1	0.4
มากกว่า 20,000 บาท	3	1.2
ไม่ระบุ	4	1.5
รวม	259	100.0

จากตารางที่ 4.35 – 4.37 พบว่า ตัวอย่างที่เป็นหนี้ธนาคารอาคารสงเคราะห์ ส่วนใหญ่
ผ่อนชำระหนี้เดือนละ 4,000 – 5,000 บาท ด้วยอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 6 – 10 บาทต่อปี ระยะเวลาผ่อน
ชำระหนี้ 11 – 15 ปี

ตารางที่ 4.38 ระยะเวลาที่ต้องผ่อนชำระหนี้ของตัวอย่างที่เป็นหนี้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์
การเกษตร (ธ.ก.ส.) ภายใต้โครงการเงินทุนหมุนเวียน

ระยะเวลาที่ต้องผ่อนชำระ (ปี)	จำนวน	ร้อยละ
1 – 5	17	45.9
6 – 10	11	29.7
11 – 15	2	5.4
16 – 20	3	8.1
21 – 25	1	2.7
26 – 30	-	-
มากกว่า 30	-	-
ไม่ระบุ	3	8.1
รวม	37	100.0

ตารางที่ 4.39 อัตราดอกเบี้ยของตัวอย่างที่เป็นหนี้ ธ.ก.ส. ภายใต้โครงการเงินทุนหมุนเวียน

อัตราดอกเบี้ย (ร้อยละ/ปี)	จำนวน	ร้อยละ
1 – 5	3	8.1
6 – 10	20	54.1
11 – 15	6	16.2
16 – 20	-	-
21 – 25	-	-
26 – 30	-	-
มากกว่า 30	1	2.7
ไม่ระบุ	7	18.9
รวม	37	100.0

ตารางที่ 4.40 จำนวนเงินที่ต้องผ่อนชำระหนี้ต่อเดือนของตัวอย่างที่เป็นหนี้ ธ.ก.ส. ภายใต้โครงการ
ผ่อนทุนหมุนเวียน

จำนวนเงินที่ผ่อนชำระต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
0 – 1,000 บาท	10	27.0
1,001 – 2,000 บาท	3	8.1
2,001 – 3,000 บาท	8	21.6
3,001 – 4,000 บาท	3	8.1
4,001 – 5,000 บาท	4	10.8
5,001 – 6,000 บาท	1	2.7
6,001 – 7,000 บาท	-	-
7,001 – 8,000 บาท	-	-
8,001 – 9,000 บาท	1	2.7
9,001 – 10,000 บาท	-	-
10,001 – 11,000 บาท	-	-
11,001 – 12,000 บาท	-	-
12,001 – 13,000 บาท	1	2.8
13,001 – 14,000 บาท	-	-
14,001 – 15,000 บาท	-	-
15,001 – 16,000 บาท	-	-
16,001 – 17,000 บาท	-	-
17,000 – 18,000 บาท	-	-
18,001 – 19,000 บาท	-	-
19,001 – 20,000 บาท	-	-
มากกว่า 20,000 บาท	-	-
ไม่ระบุ	6	16.2
รวม	37	100.0

จากตารางที่ 4.38 – 4.40 พนว่า ตัวอย่างที่เป็นหนี้ อ.ก.ส. ภายใต้โครงการเงินทุนหมุนเวียน ส่วนใหญ่ผ่อนชำระหนี้เดือนละไม่เกิน 1,000 บาท รองลงมาได้แก่ เดือนละ 2,000 – 3,000 บาท ด้วยอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 6 – 10 บาทต่อปี ระยะเวลาผ่อนชำระหนี้ 1 – 5 ปี

ตารางที่ 4.41 ระยะเวลาที่ต้องผ่อนชำระหนี้ของตัวอย่างที่เป็นหนี้ธนาคารและสถาบันการเงินอื่น ๆ

ระยะเวลาที่ต้องผ่อนชำระ (ปี)	จำนวน	ร้อยละ
1 – 5	46	32.9
6 – 10	33	23.6
11 – 15	6	4.3
16 – 20	5	3.6
21 – 25	2	1.4
26 – 30	-	-
มากกว่า 30	-	-
ไม่ระบุ	48	34.3
รวม	140	100.0

ตารางที่ 4.42 อัตราดอกเบี้ยของตัวอย่างที่เป็นหนี้ธนาคารและสถาบันการเงินอื่น ๆ

อัตราดอกเบี้ย (ร้อยละ/ปี)	จำนวน	ร้อยละ
1 – 5	13	9.3
6 – 10	44	31.4
11 – 15	24	17.1
16 – 20	4	2.9
21 – 25	3	2.1
26 – 30	1	0.7
มากกว่า 30	-	-
ไม่ระบุ	51	36.4
รวม	140	100.0

ตารางที่ 4.43 จำนวนเงินที่ต้องผ่อนชำระหนี้ต่อเดือนของตัวอย่างที่เป็นหนี้อนาคตและสถาบันการเงินอื่น ๆ

จำนวนเงินที่ผ่อนชำระต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
0 – 1,000 บาท	30	21.4
1,001 – 2,000 บาท	22	15.7
2,001 – 3,000 บาท	15	10.7
3,001 – 4,000 บาท	14	10.0
4,001 – 5,000 บาท	14	10.2
5,001 – 6,000 บาท	6	4.3
6,001 – 7,000 บาท	13	9.3
7,001 – 8,000 บาท	6	4.3
8,001 – 9,000 บาท	6	4.3
9,001 – 10,000 บาท	3	2.1
10,001 – 11,000 บาท	-	-
11,001 – 12,000 บาท	1	0.7
12,001 – 13,000 บาท	2	1.4
13,001 – 14,000 บาท	1	0.7
14,001 – 15,000 บาท	1	0.7
15,001 – 16,000 บาท	-	-
16,001 – 17,000 บาท	-	-
17,000 – 18,000 บาท	1	0.7
18,001 – 19,000 บาท	-	-
19,001 – 20,000 บาท	-	-
มากกว่า 20,000 บาท	4	2.9
ไม่ระบุ	1	0.7
รวม	140	100.0

จากตารางที่ 4.41 – 4.43 พบร่วมกันว่า ตัวอย่างที่เป็นหนี้ธนาคารและสถาบันการเงินอื่น ๆ ส่วนใหญ่ผ่อนชำระหนี้เดือนละไม่เกิน 1,000 บาท ด้วยอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 6 – 10 บาทต่อปี ระยะเวลาผ่อนชำระหนี้ 1 – 5 ปี

ตารางที่ 4.44 ระยะเวลาที่ต้องผ่อนชำระหนี้ของตัวอย่างที่เป็นหนี้สวัสดิการครู

ระยะเวลาที่ต้องผ่อนชำระ (ปี)	จำนวน	ร้อยละ
1 – 5	7	70.0
6 – 10	1	10.0
11 – 15	-	-
16 – 20	-	-
21 – 25	-	-
26 – 30	-	-
มากกว่า 30	-	-
ไม่ระบุ	2	20.0
รวม	10	100.0

ตารางที่ 4.45 อัตราดอกเบี้ยของตัวอย่างที่เป็นหนี้สวัสดิการครู

อัตราดอกเบี้ย (ร้อยละ/ปี)	จำนวน	ร้อยละ
1 – 5	3	30.0
6 – 10	4	40.0
11 – 15	2	20.0
16 – 20	-	-
21 – 25	-	-
26 – 30	-	-
มากกว่า 30	1	10.0
ไม่ระบุ	-	-
รวม	10	100.0

ตารางที่ 4.46 จำนวนเงินที่ต้องผ่อนชำระหนี้ต่อเดือนของด้วอย่างที่เป็นหนี้สัสดิการครู

จำนวนเงินที่ผ่อนชำระต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
0 – 1,000 บาท	4	40.0
1,001 – 2,000 บาท	3	30.0
2,001 – 3,000 บาท	0	0.0
3,001 – 4,000 บาท	1	10.0
4,001 – 5,000 บาท	-	-
5,001 – 6,000 บาท	-	-
6,001 – 7,000 บาท	1	10.0
7,001 – 8,000 บาท	-	-
8,001 – 9,000 บาท	-	-
9,001 – 10,000 บาท	-	-
10,001 – 11,000 บาท	-	-
11,001 – 12,000 บาท	-	-
12,001 – 13,000 บาท	-	-
13,001 – 14,000 บาท	-	-
14,001 – 15,000 บาท	-	-
15,001 – 16,000 บาท	-	-
16,001 – 17,000 บาท	-	-
17,000 – 18,000 บาท	-	-
18,001 – 19,000 บาท	-	-
19,001 – 20,000 บาท	-	-
มากกว่า 20,000 บาท	-	-
ไม่ระบุ	1	10.0
รวม	10	100.0

จากตารางที่ 4.44 – 4.46 พนว่า ตัวอย่างที่ถูกลงจากสวัสดิการครู ส่วนใหญ่ผ่อนชำระหนี้เงินกู้เดือนละไม่เกิน 1,000 บาท เสียอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 1 – 5 บาทต่อปี ระยะเวลาผ่อนชำระ ไม่น้อยกว่า 1 – 5 ปี

ตารางที่ 4.47 ระยะเวลาที่ต้องผ่อนชำระ債務ของตัวอย่างที่เล่นแชร์

ระยะเวลาที่ต้องผ่อนชำระ (ปี)	จำนวน .	ร้อยละ
1 – 5	30	81.1
6 – 10	1	2.7
11 – 15	-	-
16 – 20	-	-
21 – 25	-	-
26 – 30	-	-
มากกว่า 30	-	-
ไม่วะบุ	6	16.2
รวม	37	100.0

ตารางที่ 4.48 อัตราดอกเบี้ยของตัวอย่างที่เล่นแชร์

อัตราดอกเบี้ย (ร้อยละ/ปี)	จำนวน	ร้อยละ
1 – 5	5	13.5
6 – 10	7	18.9
11 – 15	3	8.1
16 – 20	-	-
21 – 25	1	2.7
26 – 30	-	-
มากกว่า 30	-	-
ไม่แน่นอน	21	56.8
รวม	37	100.0

ตารางที่ 4.49 จำนวนเงินที่ต้องผ่อนชำระเบร็ฟต่อเดือนของด้าอย่างที่เล่นเบร็ฟ

จำนวนเงินที่ผ่อนชำระต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
0 – 1,000 บาท	6	16.2
1,001 – 2,000 บาท	10	27.0
2,001 – 3,000 บาท	9	24.3
3,001 – 4,000 บาท	3	8.1
4,001 – 5,000 บาท	3	8.1
5,001 – 6,000 บาท	-	-
6,001 – 7,000 บาท	1	2.7
7,001 – 8,000 บาท	-	-
8,001 – 9,000 บาท	-	-
9,001 – 10,000 บาท	1	2.7
10,001 – 11,000 บาท	-	-
11,001 – 12,000 บาท	1	2.7
12,001 – 13,000 บาท	-	-
13,001 – 14,000 บาท	-	-
14,001 – 15,000 บาท	-	-
15,001 – 16,000 บาท	-	-
16,001 – 17,000 บาท	-	-
17,000 – 18,000 บาท	-	-
18,001 – 19,000 บาท	-	-
19,001 – 20,000 บาท	1	2.7
มากกว่า 20,000 บาท	-	-
ไม่ระบุ (จำไม่ได้)	2	5.4
รวม	37	100.0

จากตารางที่ 4.47 – 4.49 พบว่า ตัวอย่างที่เล่นแชร์ ส่วนใหญ่ต้องผ่อนแชร์เดือนละ 1,000 – 2,000 บาท เสียดอกเบี้ยเมื่อเปียร์แชร์ร้อยละ 6 – 10 บาทต่อปี ระยะเวลาในการเล่นแชร์ ส่วนใหญ่ไม่เกิน 5 ปี

ตารางที่ 4.50 ระยะเวลาที่ต้องผ่อนชำระหนี้ของตัวอย่างที่เป็นหนี้เอกชนบุคคลทั่วไป

ระยะเวลาที่ต้องผ่อนชำระ (ปี)	จำนวน	ร้อยละ
1 – 5	91	50.8
6 – 10	11	6.1
11 – 15	-	-
16 – 20	-	-
21 – 25	-	-
26 – 30	-	-
มากกว่า 30	-	-
ไม่ระบุ	77	43.0
รวม	179	100.0

ตารางที่ 4.51 อัตราดอกเบี้ยของตัวอย่างที่เป็นหนี้เอกชนบุคคลทั่วไป

อัตราดอกเบี้ย (ร้อยละ/ปี)	จำนวน	ร้อยละ
1 – 5	51	28.5
6 – 10	33	18.4
11 – 15	21	11.7
16 – 20	3	1.7
21 – 25	7	3.9
26 – 30	-	-
มากกว่า 30	24	13.4
ไม่ระบุ	40	22.3
รวม	179	100.0

ตารางที่ 4.52 จำนวนเงินที่ต้องผ่อนชำระหนี้ต่อเดือนของตัวอย่างที่เป็นหนี้เอกชน/บุคคลทั่วไป

จำนวนเงินที่ผ่อนชำระต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
0 – 1,000 บาท	25	14.0
1,001 – 2,000 บาท	24	13.4
2,001 – 3,000 บาท	23	12.8
3,001 – 4,000 บาท	14	7.8
4,001 – 5,000 บาท	28	15.6
5,001 – 6,000 บาท	11	6.1
6,001 – 7,000 บาท	4	2.2
7,001 – 8,000 บาท	3	1.7
8,001 – 9,000 บาท	3	1.7
9,001 – 10,000 บาท	3	1.7
10,001 – 11,000 บาท	1	0.6
11,001 – 12,000 บาท	3	1.7
12,001 – 13,000 บาท	-	-
13,001 – 14,000 บาท	-	-
14,001 – 15,000 บาท	1	0.6
15,001 – 16,000 บาท	-	-
16,001 – 17,000 บาท	-	-
17,000 – 18,000 บาท	-	-
18,001 – 19,000 บาท	-	-
19,001 – 20,000 บาท	3	1.7
มากกว่า 20,000 บาท	1	0.6
ไม่ระบุ	32	17.9
รวม	179	100.0

จากตารางที่ 4.50 – 4.52 พบว่า ตัวอย่างที่ถูกจัดมาจากเอกสารหรือบุคคลทั่วไป ส่วนใหญ่ต้องผ่อนชำระเงินกู้เดือนละ 4,000 – 5,000 บาท เสียดอกเบี้ยในอัตรา้อยละไม่เกิน 5 ต่อปี และระยะเวลาผ่อนจ่ายกู้ไม่เกิน 5 ปี เป็นที่น่าสังเกตว่า ตัวอย่างที่ถูกจัดมาจากเอกสาร/บุคคลทั่วไป และต้องเสียดอกเบี้ยด้วยอัตราดอกเบี้ยมากกว่าร้อยละ 10 ขึ้นไป มีจำนวนถึง 55 ราย จากจำนวนตัวอย่างที่ถูกเอกสาร/บุคคลทั่วไป 179 ราย ยอดผ่อนชำระหนี้ของตัวอย่างชุดนี้ทั้งหมดเท่ากับ 9,251,130.00 บาท ต่อเดือน

จากปริมาณมูลค่าหนี้ของตัวอย่างชุดนี้ สามารถประมาณปริมาณมูลค่าหนี้ของข้าราชการครูในแต่ละสังกัดในกระทรวงศึกษาธิการ พร้อมทั้งอัตราการเปลี่ยนแปลงของมูลค่าหนี้ เมื่อเทียบกับปริมาณมูลค่าหนี้ในรายงานการเป็นหนี้ของข้าราชการครูของสำนักงานกองทุนและสวัสดิการทางการศึกษา สำนักงาน ก.ค. รายงานเมื่อเดือนตุลาคม 2542 ที่ระบุจำนวนข้าราชการครู จำนวนข้าราชการครูที่มีหนี้สิน จำแนกตามสังกัดต่าง ๆ ที่ศึกษา จำนวนหนี้สินจำแนกตามแหล่งเงินกู้ และยอดหนี้รวม (ข้อมูลนี้ทันสมัยที่สุดที่หาได้) โดยสมมติฐานว่าจำนวนข้าราชการครูไม่เปลี่ยนแปลง ประมาณปริมาณมูลค่าหนี้ของแต่ละสังกัดที่ศึกษาเป็นดังนี้

ตารางที่ 4.53 ค่าประมาณปริมาณมูลค่าหนี้ในปัจจุบันของข้าราชการครู จำแนกตามสังกัดต่าง ๆ ในกระทรวงศึกษาธิการ

สังกัด	ปริมาณมูลค่าหนี้ ปี 2542	ปริมาณมูลค่าหนี้ ปัจจุบัน	เพิ่มขึ้น ร้อยละ
สำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ (สปช.)	118,783,428,321	231,578,113,082	95
กรมสามัญศึกษา	16,910,934,954	29,920,466,583	77
กรมอาชีวศึกษา	1,104,934,652	890,855,450	-19
สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล	326,217,324	298,788,528	-8
กรมการศึกษานอกโรงเรียน	532,739,740	782,982,270	47
อื่น ๆ (กรมพลศึกษา, กรมศิลปากร, สถาบันราชภัฏ และสำนักงานปลัด กระทรวง)	779,069,009	776,553,217	0.0
รวม	138,437,325,000*	264,247,759,131	91

* ไม่รวมการศึกษาเอกชน

จากการข้างต้น พบว่า ข้าราชการครูจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติมีปริมาณหนี้เพิ่มขึ้นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 95 รองลงมาได้แก่ ข้าราชการครูจาก กรมสามัญศึกษา และกรมการศึกษานอกโรงเรียน ในขณะที่ข้าราชการครูในสังกัดกรมอาชีวศึกษา และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล มีปริมาณมูลค่าหนี้ลดลง และหน่วยงานอื่น ๆ มีปริมาณมูลค่าหนี้ไม่เปลี่ยนแปลง โดยภาพรวมแล้วปริมาณมูลค่าหนี้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 91 ซึ่งเป็นผลมาจากการปริมาณมูลค่า หนี้ของสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สำหรับการประมาณปริมาณมูลค่าหนี้ของข้าราชการครูตามแหล่งเงินกู้ คำนวณได้ดังนี้

ตารางที่ 4.54 ค่าประมาณปริมาณมูลค่าหนี้ของข้าราชการครู จำแนกตามแหล่งเงินกู้

แหล่งเงินกู้	ยอดประมาณปริมาณมูลค่าหนี้
สหกรณ์ออมทรัพย์ครู	126,033,556,404
ธนาคารกรุงไทย	13,974,343,579
ธนาคารออมสิน	
- เงื่อนไขปกติ	16,983,760,605
- รายได้โครงการพัฒนาชีวิตครู	3,326,490,622
ธนาคารอาคารสงเคราะห์	58,079,826,389
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรรายได้ โครงการเงินทุนหมุนเวียน	3,434,448,084
ธนาคารและสถาบันการพินอินฯ	20,261,919,397
สวัสดิการครู	266,549,002
แมร์	1,535,445,041
เอกชน/บุคคลทั่วไป	15,321,753,391
อื่นๆ	5,029,666,611
รวม	264,247,759,131

สำหรับแหล่งเงินกู้สหกรณ์ออมทรัพย์ครู ยอดรวมมูลค่าหนี้เปรียบเทียบกับมูลค่าหนี้ปี 2542 (53,103,077,927) พบว่า มีปริมาณมูลค่าหนี้เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 1.36 (สำหรับแหล่งเงินกู้อื่น ๆ ไม่สามารถเปรียบเทียบได้ เพราะรายการแหล่งเงินกู้ไม่เหมือนกัน)

ตารางที่ 4.55 ภาวะหนี้ของตัวอย่าง

สาขาวนัก	จำนวน	ร้อยละ
หนี้ปกติ	194	24.3
หนี้ปกติที่ต้องการช่วยเหลือ	407	50.9
หนี้วิกฤต	199	24.8
รวม	800	100.0

ถ้าแบ่งภาวะหนี้ของข้าราชการครูออกเป็น 3 แบบ คือ

ก. หนี้ปกติ ได้แก่ ข้าราชการครูที่มีวงเงินกู้ต่ำ เมื่อถูกหักเงินเดือนเพื่อผ่อนชำระหนี้แล้ว เงินที่เหลือสามารถใช้ดำรงชีวิตประจำวันได้โดยไม่มีปัญหา

ข. หนี้ปกติที่ต้องการช่วยเหลือ ได้แก่ ข้าราชการครูที่มีวงเงินกู้สูง เมื่อถูกหักเงินเดือนแล้ว เงินที่เหลือใช้เพื่อการดำรงชีวิตมีดีเดือน ต้องการความช่วยเหลือเล็กน้อย จะสามารถผ่อนชำระได้สะดวก โดยไม่เดือดร้อน

ค. หนี้วิกฤต ได้แก่ ข้าราชการครูที่มีวงเงินกู้สูง เมื่อถูกหักเงินเดือนเพื่อผ่อนชำระหนี้แล้ว ไม่มีเงินเหลือพอที่จะสามารถดำรงชีพประจำวันได้

จากตารางที่ 4.55 ปรากฏว่าตัวอย่างที่เป็นหนี้ปกติที่ต้องการความช่วยเหลือมีจำนวน 407 ถึงร้อยละ 50.9 ของตัวอย่างทั้งหมด และตัวอย่างที่เป็นหนี้ปกติ และเป็นหนี้วิกฤต มีอัตราส่วนใกล้เคียงกัน นั่นหมายความว่าตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นหนี้ที่ต้องการความช่วยเหลือสูงถึงร้อยละ 75.7 ของตัวอย่างทั้งหมด

ตารางที่ 4.56 จำนวนเงินเดือนที่ควรจะเหลือหักเงินเดือนเพื่อผ่อนชำระหนี้ เพื่อใช้จ่ายในการดำเนินชีพประจำวันของตัวอย่างที่เป็นหนี้กู้ดู

จำนวนเงินที่เหลือ	จำนวน	ร้อยละ
ติดลบ	63	7.9
ไม่เหลือเลย	56	7.0
น้อยกว่า 2,000 บาทต่อเดือน	105	13.1
น้อยกว่า 3,000 บาทต่อเดือน	99	12.4
น้อยกว่า 4,000 บาทต่อเดือน	93	11.6
น้อยกว่า 5,000 บาทต่อเดือน	274	34.3
อื่นๆ	110	13.7
รวม	800	100.0

ตารางที่ 4.57 จำนวนเงินเดือนที่เหลืออื่น ๆ นอกเหนือจากที่กำหนด สำหรับผู้คัดเป็นหนี้กู้ดู

จำนวนเงินที่เหลือ	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 6,000 บาท	36	32.7
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 7,000 บาท	11	10.0
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 8,000 บาท	15	13.6
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 9,000 บาท	3	2.7
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท	36	32.7
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท	7	6.4
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 30,000 บาท	2	1.8
รวม	110	100.0

ตารางที่ 4.58 จำนวนเงินเดือนที่เหลือติดลบหลังจากถูกหักเพื่อการชำระหนี้ของตัวอย่างที่เป็น
หนี้วิกฤต

จำนวนเงินที่ติดลบ	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1,000 บาท	11	17.5
1,001 – 2,000 บาท	13	20.6
2,001 – 3,000 บาท	13	20.6
3,001 – 4,000 บาท	2	3.2
4,001 – 5,000 บาท	7	11.1
5,001 – 6,000 บาท	2	3.2
6,001 – 7,000 บาท	-	-
7,001 – 8,000 บาท	-	-
8,001 – 9,000 บาท	-	-
9,001 – 10,000 บาท	4	6.3
มากกว่า 10,000 บาท	3	4.8
ไม่ระบุ	8	12.7
รวม	63	100.0

จากตารางที่ 4.56 – 4.58 พนวณว่า ตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดว่า ข้าราชการครูที่จะจัด
ว่าเป็นผู้ที่มีหนี้วิกฤตได้นั้น ควรมีเงินเหลือจากถูกหักเงินเดือนแล้วน้อยกว่า 5,000 บาท รองลงมา
ได้แก่ ผู้ที่มีเงินเหลือน้อยกว่า 6,000 บาท และ 10,000 บาท ตามลำดับ สำหรับจำนวนเงินเดือน
ที่เหลือติดลบ ส่วนใหญ่ติดลบระหว่าง 1,000 – 3,000 บาทต่อเดือน มีบางตัวอย่างมีเงินเดือนติดลบ
มากกว่า 10,000 บาท

ตารางที่ 4.59 สาเหตุที่ทำให้ข้าราชการครูเป็นหนี้หรือกู้ยืมเงิน

สาเหตุของการกู้ยืมเงิน	จำนวน	ร้อยละ
การนำเงินไปใช้ในชีวิตประจำวัน	536	67.0
ซื้อหรือผ่อนรถยนต์ กระบวนการหักจัดภาระรายเดือนและ	215	26.9
เครื่องใช้ไฟฟ้า		
ซื้อหรือสร้างท่อระบายน้ำด้วย	586	73.3
ลงทุนเพื่อทำอาชีพเสริม	165	20.6
เพื่อใช้หนี้บุคคลทั่วไป	226	28.3
เพื่อการศึกษาบุตร	476	59.5
เพื่อการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น	166	20.8
เพื่อเข้ารับการฝึกอบรมจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่จัดขึ้น	66	8.3
ซื้อหรือผ่อนรถยนต์นั่งส่วนบุคคล	199	24.9
เพื่อใช้จ่ายเกี่ยวกับงานสังคมในท้องถิ่น เช่น baughak, แต่งงานฯลฯ	129	16.1
เป็นหนี้ก่อนเข้ามารับราชการครู	50	6.3
เพื่อไปเลี้ยงดูบุพการี	202	25.3
อื่น ๆ (เช่น ซื้อยาหรือยาสูบ พนัง, ซื้อที่ดิน, ซื้อม่าน	57	7.1
บ้าน, ซื้อค้าประภันผู้อื่นฯลฯ)		

* ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

* ร้อยละคิดเทียบจากจำนวนตัวอย่างทั้งหมด

จากการที่ 4.59 พบว่า สาเหตุสำคัญที่ทำให้ข้าราชการครูกู้ยืมเงินหรือเป็นหนี้ ได้แก่ การนำเงินไปซื้อหรือสร้างท่อระบายน้ำด้วย (ร้อยละ 73.3) รองลงมาคือ การนำเงินไปใช้ในชีวิตประจำวันและ การศึกษาบุตร คิดเป็นร้อยละ 67.0 และ 59.5 ตามลำดับ นอกจากนั้นยังนำเงินกู้ใช้หนี้บุคคลทั่วไป (ร้อยละ 28.3) สำหรับการนำเงินไปเลี้ยงดูบุพการี ซื้อหรือผ่อนรถยนต์ กระบวนการหักจัดภาระรายเดือน และ เครื่องใช้ไฟฟ้า และซื้อหรือผ่อนรถยนต์นั่งส่วนบุคคล ตัวอย่างให้ความสำคัญอยู่ในระดับสูงเท่าเทียม กัน คือ ประมาณร้อยละ 25.7 ซึ่งการใช้จ่ายเงินของตัวอย่างเพื่อใช้ในการซื้อเครื่องไฟฟ้า รถยนต์นั่ง

ส่วนบุคคล ถือว่าเป็นการผุ่งเพื่อ และอาจเป็นสาเหตุสำคัญทำให้เกิดภาวะหนี้สินของครูดังเช่นในปัจจุบัน

ตารางที่ 4.60 ลำดับของความจำเป็นที่สำคัญที่ทำให้ข้าราชการครูเป็นหนี้

สาเหตุของการกู้ยืมเงิน	ลำดับที่ 1	ลำดับที่ 2	ลำดับที่ 3
เพื่อใช้จ่ายเกี่ยวกับงานสังคมในท้องถิ่น เหร่่น	-	7	17
บวชนาค แต่งงาน เป็นต้น		(0.9)	(2.1)
เพื่อการศึกษาบุตร	127	220	107
	(15.9)	(27.5)	(13.4)
เพื่อนำไปเลี้ยงบุพการี	13	43	73
	(1.6)	(5.4)	(9.1)
เพื่อนำไปใช้จ่ายในการเข้าฝึกอบรมจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่จัดขึ้น	3	2	10
	(0.4)	(0.3)	(1.3)
ซื้อบรรรภัณฑ์และเครื่องใช้ไฟฟ้า	434	100	45
	(54.3)	(12.5)	(5.6)
ซื้อบรรภัณฑ์และเครื่องใช้ไฟฟ้า	29	64	65
	(3.6)	(8.0)	(8.1)
เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	108	142	202
	(13.5)	(17.8)	(25.3)
ลงทุนเพื่อทำอาชีพเสริม	20	45	58
	(2.5)	(5.6)	(7.3)
เพื่อใช้หนี้บุคคลทั่วไป	21	35	67
	(2.6)	(4.4)	(8.4)
เพื่อใช้ในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น	17	37	25
	(2.1)	(4.6)	(3.1)

ตารางที่ 4.60 (ต่อ)

สาเหตุของการถูกล้มเงิน	ลำดับที่ 1	ลำดับที่ 2	ลำดับที่ 3
เป็นหนี้ก่อนเข้ามารับราชการครู	5 (0.6)	11 (1.4)	14 (1.8)
ซื้อหรือผ่อนรถยนต์ส่วนบุคคล	12 (1.5)	57 (7.1)	23 (2.9)
อื่นๆ (เช่น ซื้อที่ดิน, ค่ารักษาพยาบาล ฯลฯ)	8 (1.0)	15 (1.9)	9 (1.1)
รวม			

* ตัวเลขในวงเล็บ คือ ร้อยละ ซึ่งคิดมาจากจำนวนตัวอย่างทั้งหมด

ตารางที่ 4.60 แสดงการจัดลำดับความจำเป็นของการถูกล้มเงินของตัวอย่าง ซึ่งปรากฏว่า ตัวอย่างให้ความสำคัญการถูกล้มเงินเพื่อมารื้อสร้างที่อยู่อาศัย เป็นความจำเป็นอันดับที่ 1 การศึกษาบุตรเป็นอันดับที่ 2 และการถูกล้มเงินเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวันเป็นอันดับที่ 3 ซึ่งสอดคล้องกับผลที่ได้จากตารางที่ 4.59 ยกเว้นอันดับที่ 2 และ 3 แตกกัน

ตารางที่ 4.61 ระดับปัญหาค่าใช้จ่ายในครอบครัวของตัวอย่าง

ระดับปัญหา	จำนวน	ร้อยละ
น้อยมาก/ไม่มีปัญหาเลย	50	6.3
น้อย	118	14.7
ปานกลาง	347	43.3
มาก	199	24.9
มากที่สุด	82	10.3
ไม่ระบุ	4	0.5
รวม	800	100.0

จากการนี้สินที่ตัวอย่างประสบอยู่ และต้องชำระหนี้ในแต่ละเดือน ตัวอย่างส่วนใหญ่ประสบปัญหาค่าใช้จ่ายในครอบครัวในระดับปานกลางหรือคิดเป็นร้อยละ 43.3 ของตัวอย่างทั้งหมด ตัวอย่างที่ประสบปัญหามาก/มากที่สุดมีอยู่ร้อยละ 35.2 และที่ประสบปัญหาน้อย/น้อยมาก ถึงไม่มีปัญหาเลย มีอยู่ร้อยละ 21 ซึ่งก่อให้เกิดนี้อาจเป็นหนี้เสียจนเป็นเรื่องปกติ หรือเคยชินแลยไม่เกิดปัญหาได้

ตารางที่ 4.62 การแก้ปัญหาของตัวอย่างเมื่อครอบครัวของตัวอย่างประสบปัญหาค่าใช้จ่ายในครอบครัวมากหรือมากที่สุด

วิธีการแก้ปัญหา*	จำนวน	ร้อยละ
กู้ต่อจากสหกรณ์ออมทรัพย์ครู	139	34.4
ลดค่าใช้จ่ายในครอบครัวลง/ประหยัดมากขึ้น	39	9.7
กู้ธนาคารอื่น ๆ ที่ไม่ใช้แหล่งกู้เดิม	36	8.9
กู้ธนาคารออมสิน	32	7.9
กู้จากแหล่งเงินกู้อกรอบบบ เช่น กู้จากบุคคลทั่วไป, ญาติ-พี่น้อง ฯลฯ	106	26.2
หาทำงานพิเศษ เช่น สอนพิเศษ	19	4.7
ขอรื้มนุพการี ญาติ พี่น้อง (ไม่เสียดอกเบี้ย)	16	4.0
นำทรัพย์สินไปจำนำ/นำเงินเก็บมาใช้	7	1.7
เล่นแชร์	3	0.7
อื่น ๆ (ขอผ่อนปวนการชำระ, ขายดีเวลา ฯลฯ)	7	1.7
รวม	404	100.0

* ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

สำหรับตัวอย่างที่ประสบปัญหาค่าใช้จ่ายในครอบครัวมาก/มากที่สุด แก้ปัญหาโดยการกู้เงินต่อจากสหกรณ์ออมทรัพย์ครู คิดเป็นร้อยละ 34.4 ของผู้ประสบปัญหามาก/มากที่สุดทั้งหมด รองลงมาแก้ปัญหาโดยการกู้จากบุคคลทั่วไป หรือญาติ, พี่น้อง (ร้อยละ 26.2) และมีเพียงร้อยละ 9.7 เท่านั้นที่แก้ปัญหาโดยการลดค่าใช้จ่ายในครอบครัวลง หรือประหยัดมากขึ้น อีกร้อยละ 8.9 แก้ปัญหา

โดยภูมิภาคอื่นที่ไม่ใช่แหล่งเงินกู้เดิม อีกร้อยละ 4.7 แก้ปัญหาโดยการทำพิเศษ เช่น สอนพิเศษ (และร้อยละ 4.0) ขอรื้นจากบุพการี ญาติ พี่น้อง ที่ไม่จำเป็นต้องเสียดอกเบี้ย

ตารางที่ 4.63 การกู้/ไม่กู้ยืมอึก เมื่อตัวอย่างผ่อนชำระเงินภัยหนี้มดแล้ว/ใกล้หมด

กู้/ไม่กู้อึก	จำนวน	ร้อยละ
กู้ยืมอึก	317	39.6
ไม่กู้ยืมอึก	472	59.0
ไม่แน่ใจ	11	1.4
รวม	800	100.0

ตารางที่ 4.64 เหตุผลของตัวอย่างที่ผ่อนชำระหนี้มดแล้วหรือใกล้หมด ไม่ต้องการกู้เงินอึก

เหตุผล	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ต้องการเป็นหนี้สินอึก	337	70.5
ไม่มีความจำเป็นต้องกู้ยืมอึก	83	17.4
ใกล้เกษยณอายุราชการ อื่น ๆ (เช่น เสียดอกเบี้ยมาก, ไม่เหลือเงินพอใช้ ๆ ๆ)	36	7.5
ไม่ระบุ	17	3.6
รวม	478	100.0

* ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ตารางที่ 4.65 เหตุผลของตัวอย่างที่ผ่อนชำระหนี้มดแล้วหรือใกล้หมด ต้องการกู้เงินอึก

เหตุผล	จำนวน	ร้อยละ
จำเป็นต้องใช้เงิน เพราะมีความเดือดร้อน	80	24.8
เพื่อศึกษาบุตร	56	17.4
เพื่อสร้างและซ่อมแซมที่อยู่อาศัย	43	13.3
ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันของครอบครัวที่มีเงินไม่พอใช้	34	10.6
เงินทุนในการประกอบอาชีพเสริม	28	8.7
เพื่อจะใช้เป็นทุนสำรองของครอบครัวเมื่อฉุกเฉิน	25	7.8
เพื่อซื้อเครื่องอำนวยความสะดวก	21	6.5
เพื่อใช้ผ่อนชำระหนี้เดิม	15	4.7
เพราะง่าย ผ่อนชำระสะดวก และขั้นตอนง่าย	11	3.4
เพื่อใช้เป็นทุนการศึกษาให้กับตัวเองให้ศึกษาได้ล้ำเร็ว	4	1.2
อื่น ๆ/ไม่ระบุ	5	1.6
รวม	322	100.0

จากตารางที่ 4.63 – 4.65 พนวจ ตัวอย่างส่วนใหญ่ที่ผ่อนชำระเงินกู้หมดแล้วหรือไกลั่นหมด ไม่ต้องการกู้อีก (ร้อยละ 59.0) โดยให้เหตุผลว่า ไม่ต้องการเป็นหนี้ (ร้อยละ 70.5) ไม่มีความจำเป็นต้องกู้เงินอีก (ร้อยละ 17.4) และไกลั่นเกษย์นราภิการแล้ว (ร้อยละ 7.5) สำหรับตัวอย่างที่ต้องการกู้ต่ออีกให้เหตุผลว่า จำเป็นต้องใช้เงินเพื่อจะมีความเดือดร้อน (ร้อยละ 24.8) และเพื่อนำเงินไปใช้เพื่อการศึกษาของบุตร (ร้อยละ 17.4)

ตารางที่ 4.66 เอกสารที่คาดว่าจะกู้อีกของตัวอย่างที่ชำระเงินกู้หมดแล้วหรือไกลั่นหมด

ເງົາທີ່ຄາດວ່າຈະກູ້ອີກ	ຈຳນວນ	ຮ້ອຍລະ
หັນທີ່ທີ່ນມດນີ້	149	47.0
ນ້ອຍກວ່າ 1 ປີຫລັງຈາກນມດນີ້	91	28.7
2 – 3 ປີຫລັງຈາກນມດນີ້	40	12.6
4 – 5 ປີຫລັງຈາກນມດນີ້	26	8.2
ອື່ນ ๆ (ເນື່ອມີຄວາມຈຳເປັນນາກ ๆ, ເນື່ອມີສິກິດັງ)	11	3.5
ຮວມ	317	100.0

ตารางที่ 4.67 ວັດຖຸປະສົງຂອງກາງກູ້ຂອງຕັວອຸປະກອງໃນกรณีທີ່ຕັວອຸປະກອງຕ້ອງກາງກູ້ທີ່ຫລັງຈາກນມດນີ້

ວັດຖຸປະສົງຂອງກາງກູ້*	ຈຳນວນ	ຮ້ອຍລະ
ຊື່ໂຮງຜ່ອນບ້ານທີ່ດິນ ເພື່ອໃຊ້ເປັນທີ່ອຸ່ຍ້ອາສີຍ	50	24.6
ຊື່ອ/ຜ່ອນດອຍນີ້ທີ່ມອເດອරີໂຫຼດ	12	5.9
ຂໍ່ຮ່າຍນີ້ເດີມ	14	6.9
ລົງທຸນທຳອາຫັນເສີມ	28	13.8
ການທຶນກິດຈະບຸດ	33	16.3
ສໍາຮອງໄວ້ເຮັ້ມື່ອຈຳເປັນ	42	20.7
ອື່ນ ๆ (ຊື່ຂອງໃຊ້ກາຍໃນບ້ານ ເຊັ່ນ ຄອມພິວເຕອຮ ເຄຣືອງໃຊ້ໄຟຟ້າ ໃຊ້ໃນການທຶນກິດຈະບຸດ)	24	11.8
ຮວມ	203	100.0

* ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

จากตารางที่ 4.66 – 4.67 พบร่วมกันว่า ตัวอย่างที่ต้องการจะกู้เงินอึก เมื่อชำระเงินกู้หมดแล้ว หรือไกลั่นหมด ต้องการจะกู้ทันทีที่หมดหนี้ (ร้อยละ 47.0) หรือกู้ภายในเวลาอีกกว่า 1 ปีหลังหมดหนี้ (ร้อยละ 28.7) ซึ่งวัตถุประสงค์หลักก็คือ ยังผ่อนชำระหนี้ที่ซื้อบ้านที่ดินเพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัยยังไม่หมด (ร้อยละ 24.6) รองลงมาต้องการกู้ไว้เพื่อสำรองใช้เมื่อมีความจำเป็น (ร้อยละ 20.7)

4.3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ปัญหานี้สินของข้าราชการครู

สำหรับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ปัญหานี้สินของข้าราชการครู มีผลการศึกษาแสดงได้ดังนี้

ตารางที่ 4.68 ระดับของผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการทำงานของตัวอย่าง เมื่อครอบครัวประสบภาระหนี้สิน

ระดับของผลกระทบต่อประสิทธิภาพ การทำงาน	จำนวน	ร้อยละ
น้อยมาก	146	18.3
น้อย	168	21.0
ปานกลาง	273	34.1
มาก	149	18.6
มากที่สุด	61	7.6
ไม่ระบุ/ไม่แน่ใจ	3	0.4
รวม	800	100.0

ตารางที่ 4.69 จำนวนมูลค่าหนี้ที่ตัวอย่างคิดว่าสามารถผ่อนชำระได้ โดยไม่กระทบต่อประสิทธิภาพ
การทำงานของตัวอย่าง

มูลค่าหนี้	จำนวน	ร้อยละ
0 – 50,000 บาท	32	4.0
50,001 – 100,000 บาท	78	9.7
100,001 – 150,000 บาท	13	1.6
150,001 – 200,000 บาท	83	10.3
200,001 – 250,000 บาท	12	1.5
250,001 – 300,000 บาท	63	7.9
300,001 – 350,000 บาท	6	0.6
350,001 – 400,000 บาท	32	4.0
400,001 – 450,000 บาท	8	1.0
450,001 – 500,000 บาท	147	18.3
500,001 – 550,000 บาท	4	0.4
550,001 – 600,000 บาท	26	3.3
600,001 – 650,000 บาท	6	0.8
650,001 – 700,000 บาท	32	3.9
700,001 – 750,000 บาท	1	0.1
750,001 – 800,000 บาท	63	7.9
800,001 – 850,000 บาท	1	0.1
850,000 – 900,000 บาท	19	2.4
900,001 – 950,000 บาท	2	0.2
950,001 – 1,000,000 บาท	94	11.8
1,000,001 – 1,100,000 บาท	3	0.4
1,100,001 – 1,200,000 บาท	9	1.1
1,200,001 – 1,300,000 บาท	4	0.5

ตารางที่ 4.69 (ต่อ)

มูลค่าหนี้	จำนวน	ร้อยละ
1,300,001 – 1,400,000 บาท	1	0.1
1,500,001 – 1,600,000 บาท	-	-
1,600,001 – 1,700,000 บาท	3	0.4
1,700,001 – 1,800,000 บาท	2	0.3
1,800,001 – 1,900,000 บาท	1	0.1
1,900,001 – 2,000,000 บาท	12	1.5
มากกว่า 2,000,000 บาท	7	0.9
ไม่ระบุ	22	2.8
รวม	800	100.0

ตารางที่ 4.70 จำนวนเงินต่อเดือนที่ตัวอย่างคิดว่าจะสามารถผ่อนชำระได้ โดยไม่กระทบต่อ
ประสิทธิภาพการทำงาน

จำนวนเงินที่ผ่อนชำระได้	จำนวน	ร้อยละ
0 – 1,000 บาท	24	3.0
1,001 – 2,000 บาท	64	8.0
2,001 – 3,000 บาท	105	13.1
3,001 – 4,000 บาท	46	5.7
4,001 – 5,000 บาท	207	25.9
5,001 – 6,000 บาท	45	5.6
6,001 – 7,000 บาท	40	5.0
7,001 – 8,000 บาท	64	8.0
8,001 – 9,000 บาท	11	1.3
9,001 – 10,000 บาท	111	13.9
10,001 – 11,000 บาท	-	-

ตารางที่ 4.70 (ต่อ)

จำนวนเงินที่ผ่อนชำระได้	จำนวน	ร้อยละ
11,001 – 12,000 บาท	10	1.3
12,001 – 13,000 บาท	3	0.4
13,001 – 14,000 บาท	2	0.3
14,001 – 15,000 บาท	27	3.4
15,001 – 16,000 บาท	2	0.3
16,001 – 17,000 บาท	-	-
17,001 – 18,000 บาท	2	0.3
18,001 – 19,000 บาท	-	-
19,001 – 20,000 บาท	19	2.4
มากกว่า 20,000 บาท	4	0.4
ไม่แน่ใจ/ไม่ระบุ	14	1.8
รวม	800	100.0

จากตารางที่ 4.68 – 4.70 พบว่า ตัวอย่างส่วนใหญ่คิดว่า ภาวะหนี้สินที่ครอบครัวประสบอยู่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานอยู่ในระดับปานกลางหรือคิดเป็นร้อยละ 34.1 มีเพียงร้อยละ 26.2 เท่านั้นที่คิดว่าจะมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานมากถึงมากที่สุด และอีกร้อยละ 39.3 ของตัวอย่างคิดว่าจะกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานน้อยถึงน้อยมาก นั้นอาจหมายถึงว่า ข้าราชการครูส่วนใหญ่มีหนี้สินจนเคยเดือดร้อนแล้ว หรือข้าราชการครูส่วนใหญ่ไม่สนใจในการทำงานเลย จึงทำให้รู้สึกว่ามีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานน้อย นี้อาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ประสิทธิภาพของนักเรียนในปัจจุบันต่ำลง ซึ่งส่งผลกระทบแล้วในปัจจุบัน

มูลค่าหนี้และจำนวนการผ่อนชำระหนี้ที่ตัวอย่างส่วนใหญ่คิดว่าผ่อนชำระได้โดยไม่กระทบต่อประสิทธิภาพการทำงาน คือ

มูลค่าหนี้	450,000 – 500,000 บาท
ผ่อนชำระคืนเดือนละ	4,000 – 5,000 บาท

ตารางที่ 4.71 ความคิดเห็นของตัวอย่างเกี่ยวกับรัฐ况จะมีแนวทางหรือมาตรการที่จะสามารถช่วย
บรรเทา/แก้ปัญหานี้สิ่นครูได้

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีมาตรการใด ๆ ช่วยได้	106	13.3
ช่วยได้	675	84.3
ไม่แน่ใจ/ไม่ระบุ	19	2.4
รวม	800	100.0

ตารางที่ 4.72 วิธีการที่ตัวอย่างคิดว่า รัฐจะสามารถช่วยแก้ปัญหานี้สิ่นครูได้

เหตุผล	จำนวน	ร้อยละ
หาแหล่งเงินกู้ที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำและผ่อนระยะยาว	448	66.4
ขึ้นเงินเดือนและเพิ่มสวัสดิการ	128	19.0
ให้ภูมิเพิ่ม	23	3.4
โครงการพักชำระหนี้	12	1.8
ให้รัฐบาลชำระหนี้แทน แล้วผ่อนชำระหนี้กับรัฐ	44	6.4
อื่น ๆ (ควบคุมราคาสินค้าที่ต้องใช้ในชีวิตประจำวัน, ให้ค่าตอบแทนตามความสามารถ, ปรับลดอัตราดอกเบี้ย, จัดขายสินค้าราคาถูก, เพิ่มค่าครองชีพฯลฯ)	20	3.0
รวม	675	100.0

ตารางที่ 4.73 เหตุผลของตัวอย่างที่คิดว่ารัฐไม่มีมาตรการใด ๆ สามารถบรรเทาหรือแก้ปัญหานี้สินค้าได้

เหตุผล	จำนวน	ร้อยละ
ปัญหาที่แท้จริงขึ้นอยู่กับตัวบุคคล ถึงแม้ว่ารัฐบาลช่วยแล้วก็จะ กู้อื้ก ไม่เคยพอ, ชอบความฟุ่งเฟ้อ	27	25.5
ไม่เชื่อว่ารัฐบาลจะช่วยได้จริง เพราะเคยมีนโยบายมาหลายครั้ง ^{แล้ว แต่ไม่เคยทำจริง}	22	20.8
รัฐบาลเองก็มีปัญหาอยู่ รัฐบาลไม่มีเงิน ประเทศประสบปัญหา ^{ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ}	19	17.9
จำนวนข้าราชการครูที่เป็นหนี้มีมาก รัฐช่วยไม่ได้ทั้งหมด เงินที่รัฐ 巴ลดอนุมัติแต่ละครั้ง ไม่เพียงพอ ไม่เคยเงินข้าราชการครูที่อยู่ห่าง ไกล	13	12.3
อีน ๆ (การแก้ปัญหาได้จริงต้องอาศัยความร่วมมือของหลาย หน่วยงาน ซึ่งเป็นไปได้ยาก, รัฐไม่ได้มองถึงปัญหาที่แท้จริง, ค่า ^{คงที่พสูงขึ้น ฯลฯ)}	15	14.1
ไม่ตอบ/ไม่ระบุ	10	9.4
รวม	106	100.0

จากตารางที่ 4.71 – 4.73 พบร้า สำหรับปัญหานี้สินค้าในปัจจุบันนี้ ตัวอย่าง ส่วนใหญ่คิดว่า รัฐสามารถช่วยบรรเทาหรือแก้ปัญหาได้ (ร้อยละ 84.3) โดยการหาแหล่งเงินกู้ที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำ และผ่อนได้ในระยะเวลา หรือโดยการเพิ่มเงินเดือนและสวัสดิการ หรือโดยการให้รัฐบาล ตั้งหน่วยงานมารับผิดชอบชาระหนี้แทน แล้วให้ข้าราชการครูผ่อนชำระหนี้ให้กับรัฐ โดยรัฐควรที่จะมี มาตรการควบคุมการชำระหนี้ให้ชัดเจนและเข้มงวด และมีตัวอย่างร้อยละ 13.3 คิดว่าปัญหานี้สินค้าในปัจจุบันรัฐไม่สามารถช่วยได้ โดยให้เหตุผลว่า ปัญหานี้สินค้าที่เป็นปัญหาที่เกิดกับตัวบุคคลที่ชอบ ความฟุ่งเฟ้อ ไม่เคยพอ ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะช่วยแล้ว ก็จะก่อปัญหานี้สินค้ามากขึ้น ในขณะที่บางส่วน

ให้ความเห็นว่า รัฐบาลไม่ช่วยจริง เพราะเคยมีนโยบายหดหายครั้งแล้ว แต่ไม่เคยทำจริงได้เลย รัฐบาลเองก็ไม่มีเงิน และข้าราชการครูที่เป็นหนี้มีจำนวนมาก รัฐไม่สามารถช่วยได้หมด

ตารางที่ 4.74 ทราบ/ไม่ทราบ โครงการเงินทุนหมุนเวียนที่รัฐร่วมกับ อ.ก.ส. จัดทำขึ้นเพื่อช่วยแก้ปัญหาหนี้สินครู โดยให้กู้คุณละ 200,000 บาท ในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 6 ต่อปี

ทราบ/ไม่ทราบ		จำนวน	ร้อยละ
ทราบ	เหมาะสม	143	17.9
	ไม่เหมาะสม	122	15.3
	ไม่แน่ใจ	3	0.3
	รวม	268	33.5
ไม่ทราบ	เหมาะสม	297	37.1
	ไม่เหมาะสม	198	24.8
	ไม่แน่ใจ	37	4.6
	รวม	532	66.5
รวม		800	100.0

ตารางที่ 4.75 เงินกู้ที่ควรจะเป็นของโครงการเงินทุนหมุนเวียน สำหรับตัวอย่างที่ทราบโครงการนี้ และคิดว่างเงินกู้ไม่เหมาะสม

มูลค่าเงินกู้	จำนวน	ร้อยละ
50,000 บาท	2	1.6
100,000 บาท	2	1.6
200,000 บาท	23	18.9
250,000 บาท	1	0.8
300,000 บาท	16	13.1
350,000 บาท	2	1.6
390,000 บาท	1	0.8

ตารางที่ 4.75 (ต่อ)

มูลค่าเงินกู้	จำนวน	ร้อยละ
400,000 บาท	3	2.5
425,000 บาท	1	0.8
500,000 บาท	36	29.5
600,000 บาท	1	0.8
800,000 บาท	5	4.1
1,000,000 บาท	18	14.8
ไม่ระบุ	11	9.0
รวม	122	100.0

ตารางที่ 4.76 อัตราดอกเบี้ยที่ควรจะเป็นของโครงการเงินทุนหมุนเวียน สำหรับตัวอย่างที่ทราบ
โครงการนี้และคิดว่าอัตราดอกเบี้ยไม่เหมาะสม

อัตราดอกเบี้ย (ร้อยละต่อปี)	จำนวน	ร้อยละ
1.0	11	9.0
2.0	10	8.2
2.5	1	0.8
3.0	39	31.9
3.5	1	0.8
4.0	9	7.4
4.5	6	4.9
5.0	24	19.7
6.0	13	10.7
ไม่ระบุ	8	6.6
รวม	122	100.0

ตารางที่ 4.77 เงินกู้ที่ควรจะเป็นของโครงการเงินทุนหมุนเวียน สำหรับตัวอย่างที่ไม่ทราบโครงการนี้
และคิดว่าเงินกู้ไม่เหมาะสม

มูลค่าเงินกู้	จำนวน	ร้อยละ
50,000 บาท	3	1.5
100,000 บาท	2	1.0
200,000 บาท	24	12.1
250,000 บาท	2	1.0
300,000 บาท	22	11.1
350,000 บาท	4	2.0
400,000 บาท	12	6.1
500,000 บาท	79	39.9
600,000 บาท	3	1.5
700,000 บาท	4	2.0
800,000 บาท	3	1.5
1,000,000 บาท	19	9.6
1,500,000 บาท	2	1.0
2,000,000 บาท	3	1.5
ไม่ระบุ	16	8.1
รวม	198	100.0

ตารางที่ 4.78 อัตราดอกเบี้ยที่ควรจะเป็นของโครงการเงินทุนหมุนเวียน สำหรับตัวอย่างที่ไม่ทราบ
โครงการนี้และคิดว่าอัตราดอกเบี้ยไม่เหมาะสม

อัตราดอกเบี้ย (ร้อยละต่อปี)	จำนวน	ร้อยละ
1.0	12	6.1
1.5	2	1.0
2.0	12	6.1
2.5	1	0.5
3.0	49	24.7
3.5	1	0.5
4.0	24	12.1
4.25	1	0.5
4.5	1	0.5
5.0	53	26.8
5.5	2	1.0
6.0	28	14.1
6.5	1	0.5
8.5	1	0.5
ไม่ระบุ	10	5.1
รวม	198	100.0

จากตารางที่ 4.74 – 4.78 พบว่า โครงการเงินทุนหมุนเวียนของรัฐบาลโดยกระทรวง
ศึกษาธิการร่วมกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาหนี้สินครู โดย
ให้กู้คืนละ 200,000 บาท อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 6 ต่อปีนั้น ตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ทราบ (ร้อยละ 66.5)
สำหรับตัวอย่างที่ทราบเกี่ยวกับโครงการนี้มีความเห็นว่า วงเงินกู้ที่ให้พร้อมอัตราดอกเบี้ยเหมาะสม
ดีแล้ว และสำหรับตัวอย่างที่ไม่ทราบโครงการนี้มาก่อน ให้ความเห็นในทำงดีเยากัน

สำหรับกรณีที่ตัวอย่างทั้งทราบและไม่ทราบโครงการเงินทุนหมุนเวียนมาก่อน และคิดว่าจะเงินถูกไม่เหมาะสมนั้น ส่วนใหญ่คิดว่าจะเงินถูกที่เหมาะสมควรเป็น 500,000 บาท และสำหรับอัตราดอกเบี้ยนั้น ตัวอย่างที่ทั้งทราบและไม่ทราบโครงการฯ มา ก่อน กำหนดอัตราดอกเบี้ยแตกต่างกันคือ ตัวอย่างที่ทราบโครงการฯ มา ก่อน คิดว่าอัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสม คือ ร้อยละ 3 ต่อปี และตัวอย่างที่ไม่ทราบโครงการฯ มา ก่อน คิดว่าอัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสม คือ ร้อยละ 5 ต่อปี

ตารางที่ 4.79 ทราบ/ไม่ทราบ โครงการพัฒนาชีวิตครู

ทราบ/ไม่ทราบ	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	รวม
ทราบ	307 (38.4)	90 (11.3)	397 (49.7)
ไม่ทราบ	-	-	399 (49.8)
ไม่ระบุ	-	-	4 (0.5)
รวม	307 (38.4)	90 (11.3)	800 (100.0)

จากตารางที่ 4.79 พบว่า โครงการพัฒนาชีวิตครูที่รับมาโดยกระทรวงศึกษาธิการกับธนาคารออมสิน ร่วมกันจัดทำขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหานี้สินครุแบบเบ็ดเสร็จนั้น มีตัวอย่างประมาณครึ่งหนึ่งทราบโครงการนี้ และอีกประมาณครึ่งหนึ่งไม่ทราบโครงการนี้มาก่อน และสำหรับตัวอย่างที่ทราบโครงการนี้มาก่อนแล้ว ส่วนใหญ่เห็นว่า โครงการนี้เหมาะสมดีแล้ว

ตารางที่ 4.80 ระดับของการแก้ปัญหาหนี้สินครุของรัฐบาล โดยผ่านโครงการเงินทุนหมุนเวียนและโครงการพัฒนาชีวิตครู

ระดับการแก้ปัญหา	จำนวน	ร้อยละ
น้อยมาก/ไม่ได้เลย	106	13.3
น้อย	170	21.2
ปานกลาง	245	30.6
มาก	226	28.3
มากที่สุด	45	5.6
ไม่ระบุ	8	1.0
รวม	800	100.0

จากตารางที่ 4.80 แสดงให้เห็นว่า มาตรการที่รัฐบาลโดยกระทรวงศึกษาธิการ พยายามจัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยแก้ไขปัญหานี้สินช้าราชการครู โดยผ่านโครงการเงินทุนหมุนเวียน และโครงการพัฒนาชีวิตครู ตัวอย่างส่วนใหญ่คิดว่า แก้ปัญหาได้น้อยถึงน้อยมาก/ไม่ได้เลย คิดเป็นร้อยละ 34.5 แก้ปัญหาได้ปานกลางร้อยละ 30.6 และแก้ปัญหาได้มากถึงมากที่สุด 33.9 ซึ่งจัดได้ว่าแก้ปัญหาได้ทั้ง 3 ระดับในอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกัน

ตารางที่ 4.81 มาตรการหรือบลลงไทยที่ตัวอย่างคิดว่ารัฐควรจะนำมาใช้ เพื่อป้องกันการก่อหนี้หรือเพิ่มมูลค่าหนี้ของข้าราชการครู

มาตรการหรือบลลงไทย	จำนวน	ร้อยละ
มาตรการป้องกัน		
ให้ออกกฎหมายการกู้ยืมเงินให้เข้มงวดกว่านี้	62	7.8
ให้เพิ่มเงินเดือนและสวัสดิการ	67	8.4
ให้รัฐชำระหนี้แทนหรือหาแหล่งเงินกู้โดยชำระในอัตรา	35	4.4
ดอกเบี้ยต่ำ ผ่อนระยะเวลา		
รณรงค์ไม่ให้ข้าราชการครูสร้างหนี้สินอีก	33	4.2
ตรวจสอบหนี้ดูผลของการกู้ก่อน	34	4.3

ตารางที่ 4.81 (ต่อ)

มาตรการหรือบลลงโทษ	จำนวน	ร้อยละ
บลลงโทษ		
เห็นควรให้มีบลลงโทษได้ ๆ ก็ได้	165	20.6
ลงโทษโดยการจำกัดวงเงินกู้	62	7.8
ว่ากล่าวตักเตือน	45	5.6
ตัดสิทธิในการกู้เงิน	34	4.3
ลดเงินเดือน	37	4.6
ออกจากราชการ	37	4.6
ไม่ขึ้นเงินเดือน	30	3.4
ไม่ควรมีบลลงโทษ	112	14.0
อื่น ๆ (กำหนดวงเงินกู้ให้เหมาะสม, สนับสนุนให้ครูมีรายได้เพิ่ม, ส่งเสริมให้มีการประยัดฯ)	35	4.4
ไม่ระบุ/ไม่แสดงความคิดเห็น	12	1.5
รวม	800	100.0

ตารางที่ 4.81 แสดงถึง มาตรการหรือบลลงโทษที่ตัวอย่างส่วนใหญ่คิดว่า ควรจะมีเพื่อป้องกัน การก่อหนี้หรือเพิ่มภาระค่าหนี้ของข้าราชการครู ได้แก่

ก. มาตรการป้องกัน : โครงการเพิ่มเงินเดือนและสวัสดิการ ออกกฎหมายในการให้กู้ยืมเงินให้เข้มงวดกว่านี้ ให้รัฐชำระหนี้แทนหรือหาแหล่งเงินกู้ โดยชำระในอัตราดอกเบี้ยต่ำ ผ่อนระยะยาว และถอนคงค์ไม้ให้ข้าราชการครูสร้างหนี้สินอีก

ข. บลลงโทษ : ควรให้มีบลลงโทษได้ ๆ ก็ได้ ลงโทษโดยการจำกัดวงเงินกู้ ว่ากล่าวตักเตือน ลดเงินเดือน และออกจากราชการ เป็นต้น

ตารางที่ 4.82 หนี้สูงสุดที่ตัวอย่างต้องการจะกู้ ภายใต้เงื่อนไขและความจำเป็นต่าง ๆ ของตัวอย่าง

จำนวนมูลค่าหนี้	จำนวน	ร้อยละ
50,000 บาท	10	1.2
100,000 บาท	54	6.8
200,000 บาท	58	7.2
300,000 บาท	45	5.6
350,000 บาท	3	0.4
400,000 บาท	17	2.1
450,000 บาท	3	0.4
500,000 บาท	184	23.0
600,000 บาท	18	2.3
700,000 บาท	26	3.3
800,000 บาท	61	7.6
900,000 บาท	16	2.0
1,000,000 บาท	137	17.1
1,200,000 บาท	7	0.9
1,500,000 บาท	25	3.1
2,000,000 บาท	21	2.6
มากกว่า 2,000,000 บาท	13	1.6
อั่น ๆ	102	12.8
รวม	800	100.0

จากตารางที่ 4.82 พบร้า ภายใต้เงื่อนไขต่าง ๆ ของตัวอย่าง เช่น เงินเดือน รายได้ หนี้สิน ความต้องการในการใช้เงิน กำลังผ่อนชำระคืน สิทธิในการกู้ และอั่น ๆ ตัวอย่างส่วนใหญ่ ต้องการเป็นหนี้สูงสุด 500,000 บาท รองลงมาได้แก่ 1,000,000 บาท

ตารางที่ 4.83 ความคิดเห็นอื่น ๆ ของตัวอย่างในการแก้ปัญหาหนี้สินครู

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
รู้สึกว่าเพิ่มสวัสดิการทุก ๆ ด้าน เช่น ด้านการศึกษาบุตร ค่ารักษาพยาบาล ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าเชื้อบ้าน เพื่อเป็นการ เพิ่มสวัสดิการให้เท่าเทียมกับเอกชน	125	30.2
รู้สึกว่าดำเนินการแก้ปัญหาหนี้สินครูให้จริงจังกว่านี้ โดยเร็วที่สุด และควรปลดหนี้ให้เร็วที่สุด	65	15.7
รู้สึกว่าปรับขึ้นเงินเดือนให้กับข้าราชการครู เพราะ ค่าครองชีพสูงขึ้นเรื่อย ๆ	53	12.8
รู้สึกว่าจัดหาแหล่งเงินกู้ดูกabeiy แต่่อนได้จะยะยะ แล ผ่อนชำระต่อไป	47	11.4
รู้สึกว่าปลูกฝังค่านิยมให้ข้าราชการครู ประยัดค อดคอม ไม่ฟุ่มเฟือย กระตุ้นให้มีจิตสำนึกรู้จักพอดี และรู้สึกว่า เข้าใจใส่ให้มากกว่านี้	23	5.6
รู้สึกว่ามีความยุติธรรมในการจัดสรรเงินกู้ให้กับข้าราชการ ครู และควรจัดต่อเนื่องทุกปี โดยเฉพาะข้าราชการครูที่อยู่ ห่างไกล มักไม่ได้รับความช่วยเหลือ เพราะเงินที่รู้สึกจัดสรร ให้จะไม่ถึงข้าราชการครูผู้น้อยจริง ๆ แต่จะตกเป็นของ ข้าราชการครูทันผู้ใหญ่ก่อน ซึ่งถือว่าไม่เป็นการยุติธรรม ควรมีมาตรการรวมหนี้ โดยรู้อาจจะปลดหนี้ให้ก่อน และ ให้ข้าราชการครูผ่อนชำระคืนให้กับรู้เพียงแห่งเดียว หรือ อาจเป็นการตั้งธนาคารข้าราชการครู เพื่อให้ครูมีหนี้สิน จากเพียงแหล่งเดียว	13	3.1
รู้สึกว่าจัดให้มีตัวกลางในการต่อรองในการซื้อบ้านและ รถยนต์ เพื่อให้ข้าราชการครูได้มีโอกาสซื้อบ้านและ รถยนต์ในราคากลาง ผ่อนโดยตรงกับกระทรวง ดอกเบี้ยต่ำ และผ่อนได้จะยะยะ	10	2.4

ตารางที่ 4.83 (ต่อ)

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
รัฐควรส่งเสริม/สนับสนุนในการลงทุนประกอบอาชีพเสริมอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้เพิ่มเติม	9	2.2
สำหรับแหล่งเงินกู้ที่รัฐจัดให้ ควรมีการกำหนดระเบียบหรือเงื่อนไขในการให้กู้ไว้อายุคงเหลือ ควรให้กู้ในรายที่มีความเดือดร้อนจริง ๆ ไม่ใช่เงินเดือนเป็นหลักในการกำหนด มูลค่านี้ พิจารณาให้กู้เฉพาะผู้ที่สามารถผ่อนชำระคืนได้แน่นอน และไม่ควรส่งเสริมให้มีแหล่งเงินกู้ในวงราชการมากเกินไป	30	7.2
ควรมีค่าวิชาชีพให้กับข้าราชการครู	3	0.7
ควรดูเ嘱ประจำตำแหน่งของข้าราชการครูขั้นผู้ใหญ่ แล้วนำส่วนนั้นมาขยายเหลือข้าราชการครู	2	0.5
รัฐควรให้นำดอกเบี้ยเงินกู้มาลดหย่อนภาษีเงินได้ของบุคลากรตามคาดได้	2	0.5
อื่น ๆ (ควรเปิดให้มีการกู้แบบธนาคารคนจน เพื่อนำเงินไปซื้อของที่จำเป็นก่อน, ควรจัดให้มีการขายของราคากลางให้ข้าราชการครูโดยตรง, ควรจัดทุนการศึกษาให้กับบุตรของข้าราชการครูฯ ฯ)	15	3.6
รวม	414	100.0

จากตารางแสดงเหตุผลอื่น ๆ ในการแก้ปัญหานี้สินครุ ตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า รัฐควรเพิ่มสวัสดิการทุก ๆ ด้านให้กับข้าราชการครู เช่น ด้านการศึกษานุ不由 ค่ารักษาพยาบาลค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าเช่าบ้าน เพื่อให้ทัดเทียมกับเอกชน รัฐควรจะแก้ปัญหานี้สินครุอย่างจริงจัง รึ่วงรวมทั้งปรับเงินเดือนให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจและค่าครองชีพที่สูงขึ้น รวมทั้งจัดหาแหล่งเงินกู้ที่มีอัตรา

ดอกเบี้ยต่อ ผ่อนได้ระยะยาว ปลูกฝังค่านิยมให้กับข้าราชการครู ให้ประทัย อดออม “ไม่ฟุ่มเฟือย กระตุนให้มีจิตสำนึกรักจักรพอดี สำหรับแหล่งเงินกู้นั้น รัฐควรจัดให้มีกฎระเบียบหรือเงื่อนไขในการกู้ ให้อายุสั้นๆ เน้นความต้องการที่มีความเดือดร้อนจริง ๆ ไม่ใช่เงินเดือนเป็นหลักในการกำหนดวงเงินกู้”

4.4 ผลวิเคราะห์ข้อมูลจากการอภิปรายกลุ่ม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการอภิปรายกลุ่ม ได้ผลสรุปดังนี้

1. ผู้ร่วมอภิปรายส่วนใหญ่มีความเห็นว่า อาชีพครูเป็นอาชีพที่มีเกียรติ เป็นปูชนียสถาน เป็นที่ศรัทธาของคนทั่วไป เป็นผู้นำชุมชน เป็นอาชีพที่ต้องเสียสละ ทั้งแรงกาย เวลา และทุนทรัพย์ ให้กับนักเรียน มีภาระงานมั่นคง และมีความเจริญก้าวหน้า แต่เป็นอาชีพที่มีรายได้น้อยถึงปานกลาง มีค่าใช้จ่ายสูงในภาวะสังคมเศรษฐกิจปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ค่าใช้จ่ายในด้านที่เกี่ยวกับภาษีสังคม จึงทำให้รายได้ของครูไม่พอใช้ และทำให้ครูมีฐานะทางเศรษฐกิจยากจน และเป็นบุคคลที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว ผู้ร่วมอภิปรายบางคนให้ความเห็นว่า “ไม่ได้ตั้งใจจะมาเป็นครู แต่ไม่รู้จะไปทำอะไร ก็เลยเลือกเรียนครุโดยไม่ได้ตั้งใจ และก็ทราบว่ามีรายได้น้อย

2. ตอบข้อถามว่า เมื่อรายได้ไม่พอใช้แล้วทำอย่างไร ผู้ร่วมอภิปรายส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า ต้องประกอบอาชีพเสริมก่อน เช่น สอนพิเศษสำหรับผู้ที่อยู่ในเขตเมือง แต่สำหรับครูที่อยู่ชนบท ออกไปเก็บมะทำทางการเกษตร เช่น เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ นอกจากนั้น ก็จะขายเครื่องสำอางค์ อาหารเสริม แม้กระทั่งขายประดับ แล้วแต่โอกาส เพื่อทำให้มีรายได้เสริมอย่างน้อยเดือนละ 500 บาท สำหรับทางเลือกสุดท้าย คือ การกู้เงิน

3. เหตุผลหลักของการมีรายได้ไม่พอใช้มาจากการหลายสาเหตุ เช่น ใช้เป็นทุนการศึกษาบุตร, ซื้อบ้านที่อยู่อาศัย ซื้อรถยนต์ ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ต้องรับผิดชอบดูแลพ่อ-แม่ ญาติ พี่น้อง ภาษีสังคม นอกจากนั้น แล้วยังต้องใช้จ่ายเพื่อให้ด้วยเงินรู้สึกว่าต้องหัดเที่ยงกับคนอื่น ๆ ในสังคม รอบข้าง ซึ่งเป็นเหตุให้ต้องมีการซื้อรถ ได้แก่ รถจักรยานยนต์ รถยนต์ กระบวนการ และรถยนต์นั่งส่วนบุคคล ตามลำดับ แต่ขณะบางคนกล่าวว่าการซื้อรถเพื่อความสะดวกในการเดินทางไปทำงาน

4. แหล่งเงินกู้ผู้ร่วมอภิปรายส่วนใหญ่มีความเห็นว่า สนกรณ์ออมทรัพย์ครูเป็นแหล่งเงินกู้ที่ดีที่สุด สะดวกที่สุด และง่ายที่สุด จำนวนเงินกู้ขั้นอยู่กับจำนวนหุ้นที่ข้าราชการครูถือครอง และเป็นแหล่งเงินกู้ที่ได้รับความนิยมสูงสุดในหมู่ข้าราชการครู สำหรับแหล่งเงินกู้อื่น ๆ เช่น ธนาคาร

พานิชย์ต่าง ๆ ก็สามารถถูกได้ แต่ดอกเบี้ยแพงกว่าสหกรณ์ฯ พร้อมทั้งต้องมีเอกสาร หลักฐานมากขึ้นตอนยื้งยอก สำหรับแหล่งเงินกู้นั่นกระบวนการจะต้องเสียดอกเบี้ยร้อยละ 10 บาทต่อเดือน

5. ผู้อภิปรายส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า โดยปกติแล้วเงินเดือนก็ไม่พอใช้อยู่แล้ว เมื่อกู้และต้องผ่อนชำระอีก ก็จะไม่พอใช้อีกแน่นอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งครอบครัวใหญ่ ที่มีทั้งลูกและตัวครูเอง ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ ค่าใช้จ่ายเดือนละ 15,000 บาท ยังไม่พอใช้เลย ซึ่งแน่นอนก็ต้องกู้ต่อ และกู้ไปเรื่อย ๆ ไม่มีที่สิ้นสุด

6. การเป็นหนี้ของครู ถ้ามีหนี้ไม่มากนัก ซึ่งถือเป็นหนี้ปกติที่ข้าราชการครูส่วนใหญ่มี จะไม่กระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานมากนัก แต่ผู้ที่เป็นหนี้มาก ๆ จะไม่มีกำลังใจในการทำงานโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เกี่ยวกับการเรียนการสอน ไม่มีการเตรียมตัวต่าง ๆ ในชั่วโมงสอนบางครั้ง มอบหมายงานให้กับนักเรียนในขณะที่ตัวเองไปทำงานอย่างอื่นหรือไปท่องเที่ยวนั้น แต่สำหรับผู้ไม่มีหนี้จะมีประสิทธิภาพในการทำงานสูงกว่า สำหรับครูที่มีหนี้สินมากบางคนจะไม่ไปทำงาน เพราะไม่มีเงินไปทำงาน ไม่มีเงินเพื่อซื้ออาหารกลางวัน

7. สำหรับแนวทางในการแก้ปัญหาหนี้สินครู ผู้ร่วมอภิปรายให้ความเห็นว่า รัฐควรจะจัดตั้งหน่วยงานขึ้นมาวับชื่อหนี้ครุทั้งหมด โดยให้ครูเป็นหนี้อยู่แห่งเดียว แล้วหน่วยงานดังกล่าวเก็บเงินผ่อนชำระคืนโดยการหักเงินเดือนหรือวิธีอื่น ๆ ที่เหมาะสมต่อไป สำหรับมาตรการบังคับอื่น ๆ เพื่อป้องกันการก่อหนี้เพิ่ม ควรออกกฎหมายให้ชัดเจนต่อไป

8. สำหรับโครงการที่รัฐบาลโดยกระทรวงศึกษาธิการร่วมกับธนาคารพาณิชย์ เพื่อช่วยเหลือครู เช่น โครงการเงินทุนหมุนเวียนโดยรัฐร่วมกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และโครงการพัฒนาชีวิตครู โดยรัฐบาลร่วมกับธนาคารออมสินนั้น ผู้ร่วมอภิปรายส่วนใหญ่ไม่รู้ หรือแค่เคยได้ยิน ซึ่งอ้างว่าเงินกู้แบบนี้จะไม่มาถึงครุระดับล่างมากนัก จะรู้ว่ามีโครงการก็ต่อเมื่อรู้แล้ว ว่าได้ จะได้รับเฉพาะครูในระดับผู้บุริหารหรือผู้ใกล้ชิดผู้บุริหารในระดับจังหวัดเท่านั้น สำหรับโครงการพัฒนาชีวิตครูนั้น ผู้อภิปรายคนหนึ่งให้ความเห็นว่า โครงการนี้ขอถูกยุ่งยากมาก จะต้องหาผู้ร่วมขอถูกประมาณ 4-5 คน จึงทำให้ไม่สะดวกในการขอถูก สำหรับโครงการเงินทุนหมุนเวียนแทนไม่เคยได้ยินเลย และเชื่อว่าทั้ง 2 โครงการไม่สามารถช่วยเหลือหรือแก้ปัญหาหนี้สินครูได้เลย

9. ผู้อภิปรายส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ถ้าสามารถกำหนดการกู้สูงสุดได้เองภายใต้เงื่อนไขดัง ๆ ของตัวเองขณะนี้ จำนวนสูงสุดที่ต้องการกู้ขึ้นจะคือ 1 ล้านบาท ผ่อนชำระเป็นเวลา 20 ปี โดยผ่อนชำระเดือนละไม่เกิน 10,000 บาท จะทำให้ประสิทธิภาพการทำงานและอื่น ๆ ดีขึ้น ไม่เดือดร้อนมาก

10. ผู้อภิปรายบางคนให้ความเห็นว่า อย่างให้ปรับเงินเดือนของครูให้เท่ากับข้าราชการ อัยการ ตุลาการ เพราะอาจารย์ครูเป็นอาชีพที่สร้างคน ครูเป็นวิชาชีพขั้นสูงที่น่าจะได้รับการพิจารณาให้เท่ากับข้าราชการดังกล่าว และถ้าครูไม่มีคุณภาพ ก็จะไม่สามารถสร้างเด็กที่มีคุณภาพได้

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทสรุปสำหรับการศึกษาวิจัยปัญหานี้สินข้าราชการครูครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประเมิน
สาระและผลที่ได้รับจากการดำเนินการศึกษาทั้งหมด เพื่อที่จะให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในระดับที่มีอำนาจ
ในการตัดสินใจ สามารถเข้าใจประเด็นต่าง ๆ ได้ทั้งหมด ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็นประเด็นที่สำคัญ
สรุปเป็นข้อ ๆ ได้ดังต่อไปนี้:-

5.1 จุดมุ่งหมายของการศึกษา

1. เพื่อประมาณมูลค่าหนี้ จำแนกตามแหล่งหนี้ และกลุ่มของครูที่เป็นหนี้ เช่น
ระดับเงินเดือน และช่วงอายุ เป็นต้น
2. เพื่อศึกษาวิธีการสาเหตุของการเป็นหนี้ของครู
3. เพื่อศึกษาอัตราการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของมูลค่าหนี้ของครูในแต่ละกาลุ่ม
4. เพื่อศึการะดับหนี้ของครูที่จะพึงมีอยู่ในระยะยาว
5. เพื่อศึกษาหาแนวทางและมาตรการที่สามารถนำมาใช้ในการบรรเทาปัญหา
หนี้สินของครู
6. เพื่อนำเสนอและเสนอแนะมาตรการในการป้องกันการเพิ่มหรือก่อหนี้ของครูใน
ระยะยาว

5.2 วิธีการศึกษาและการเลือกตัวอย่าง

ในการศึกษาวิจัยโครงการนี้ แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 แนวทาง ได้แก่ การศึกษา
จากเอกสาร รายงาน และผลงานการวิจัยต่าง ๆ ในอดีต และการศึกษาโดยการสำรวจด้วยตัวอย่าง
ผนวกกับการอภิปรายกลุ่ม

สำหรับการศึกษาด้วยการสำรวจด้วยตัวอย่าง ใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบ 2 ชั้น
(Two-stage Sampling) โดยชั้นที่ 1 ทำการเลือกจังหวัดตัวอย่าง ตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ของ
ประเทศไทย และกรุงเทพมหานคร ได้จังหวัดตัวอย่างทั้งสิ้น 7 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ ลพบุรี

สุพรรณบุรี ขอนแก่น อุบลราชธานี สุราษฎร์ธานี และกรุงเทพมหานคร ขั้นที่ 2 สูงเลือกข้าราชการครูด้วยตัวอย่าง จำแนกตามสังกัดของข้าราชการครูของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งจำแนกสังกัดเพื่อการศึกษาครั้งนี้ได้เป็น 6 สังกัด ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สปช.) กรมสามัญศึกษา กรมอาชีวศึกษา สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล กรมการศึกษา นอกโรงเรียน และอื่น ๆ (กรมพลศึกษา กรมศิลปากร สำนักงานสภาพัฒนาบัณฑิตวิชาชีพ และสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ) ทั้งนี้ ขนาดของตัวอย่างจากแต่ละสังกัด และแต่ละจังหวัด ตัวอย่าง คำนวนโดยใช้เกณฑ์สัดส่วนประชากร (Proportional allocation) ให้ข้าราชการครูผู้ที่จะให้ข้อมูลรวมทั้งสิ้น 800 คน (หน่วยตัวอย่าง) ซึ่งมีรายละเอียดดังปรากฏในตารางที่ 3.2

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากข้าราชการครู ซึ่งถือเป็นหน่วยตัวอย่าง จะใช้วิธีการสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถามที่ได้รับการออกแบบและตรวจสอบไว้เป็นอย่างดีแล้ว ซึ่งแบบสอบถามจะประกอบด้วยคำถามทั้งปลายปิดและปลายเปิด โดยมุ่งประเด็นการตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย การสุ่มเลือกหน่วยตัวอย่างเพื่อข้อมูลจะใช้วิธีการแบบ Quota Sampling นอกจากนี้ยังเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อประมาณความคิดเห็นของหน่วยตัวอย่างด้วยวิธีการอภิปรายกลุ่ม รวม 2 กลุ่ม แต่ละกลุ่มประกอบด้วยหน่วยตัวอย่าง 15 คน เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ผลการวิจัยครั้งนี้ด้วย

5.3 สรุปผลและอภิปรายผล

1. คุณลักษณะของตัวอย่าง

ตัวอย่างประกอบด้วยข้าราชการครูเพศหญิง ร้อยละ 64.7 และข้าราชการครูเพศชาย ร้อยละ 35.3 โดยตัวอย่างทั้งหมด 800 คน มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปีเป็นส่วนใหญ่ และเป็นข้าราชการครูที่เป็นผู้หญิง และมีอายุระหว่าง 41 – 50 ปีมากที่สุด หรือคิดเป็นร้อยละ 37.8 ซึ่งอาจพิจารณาได้ว่า ผู้มีภาระหนี้สินมากที่สุด คือ ข้าราชการครูที่เป็นเพศหญิง ซึ่งอยู่ในวุฒิภาวะที่ต้องรับผิดชอบมาก เช่น ค่าใช้จ่ายในครอบครัว การใช้จ่ายเกี่ยวกับบุตร เช่น การศึกษาบุตร และค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับบุพการี เป็นต้น

ตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นข้าราชการครูระดับ(ชี) 7 ตำแหน่งอาจารย์ 2 หรือคิดเป็นร้อยละ 62.3 ของตัวอย่างทั้งหมด มีระดับเงินเดือนอยู่ระหว่าง 15,000 – 20,000 บาท และมีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีเป็นส่วนใหญ่

ตัวอย่างจำนวน 615 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 76.8 สมรสแล้วและอยู่ร่วมกับคู่สมรส และคู่สมรสของตัวอย่างส่วนใหญ่รับราชการ มีอยู่ร้อยละ 7.5 ของตัวอย่างที่สมรสแล้วที่คู่สมรสไม่มีอาชีพหรือเป็นพ่อบ้านหรือแม่บ้าน ซึ่งอาจเป็นสาเหตุให้มีผู้หารายได้เข้าครอบครัวเพียงคนเดียว แต่ต้องงับผิดชอบรายจ่ายทั้งหมดในครอบครัว อาจเป็นสาเหตุของการภูที่สำคัญประการหนึ่ง

ตัวอย่างที่สมรสแล้ว ส่วนใหญ่มีบุตรอยู่ระหว่าง 1 – 3 คน โดยจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมด นอกจากนั้น ตัวอย่างอาจต้องรับผิดชอบคนอื่นที่ไม่ใช่บุตรอีก 1 – 2 คน ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นบิดา – มาตรา หรือหลานเหลน ซึ่งค่าใช้จ่ายในการดูแลบุคคลเหล่านี้ เป็นสิ่งที่ตัวอย่างไม่สามารถตอบเลี่ยงได้ และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เหล่านี้ ยังไม่ได้รวมค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับตัวเองด้วย

2. สภาวะเศรษฐกิจ มูลค่าหนี้และปริมาณหนี้สินของตัวอย่าง

ตัวอย่างร้อยละ 26.5 ระบุว่า มีรายได้พิเศษอื่นนอกเหนือจากรายได้ที่เป็นเงินเดือนประจำ ส่วนใหญ่ของตัวอย่างที่มีรายได้พิเศษ จะเป็นข้าราชการครูที่มีเงินเดือนอยู่ระหว่าง 10,000 – 25,000 บาท และรายได้พิเศษหลัก ได้แก่ รายได้จากการสอนพิเศษ การทำการเกษตร และการเปิดร้านขายของชำ และร้อยละ 94.8 ของข้าราชการครูที่มีรายได้พิเศษ มีรายได้ไม่เกิน 10,000 บาทต่อเดือน

สำหรับรายได้ของคู่สมรสของตัวอย่างที่สมรสแล้ว ส่วนใหญ่ไม่เกิน 20,000 บาทต่อเดือน

ในการพิจารณารายจ่ายของครอบครัวของตัวอย่างทั้งหมด ซึ่งไม่รวมรายจ่ายที่เกิดจากการผ่อนชำระหนี้ ส่วนใหญ่มีรายจ่ายไม่เกิน 20,000 บาทต่อเดือน หรือคิดเป็นร้อยละ 78.4 เป็นที่น่าสังเกตว่ามีอยู่ร้อยละ 4.5 ของตัวอย่างทั้งหมด ที่เป็นข้าราชการครูที่มีรายจ่ายต่อเดือนสูงมากกว่า 30,000 บาท ซึ่งถือว่าสูงกว่ารายได้ส่วนใหญ่ของตัวอย่างทั้งหมด จึงอาจทำให้เกิดข้อสงสัยว่าเป็นรายจ่ายที่เกิดจากความจำเป็นหรือความทุ้งเพ้อหรือไม่ และเป็นการสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า ค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ของครอบครัวตัวอย่าง เป็นค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 66.5 รองลงมาเป็นค่าใช้จ่ายในการศึกษาของบุตร ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 24.6 ของรายจ่ายทั้งหมด

สำหรับภาระหนี้สินของตัวอย่าง พนว่า ข้าราชการครูมีหนี้สินที่ยังค้างชำระ มีมูลค่า กระจายตั้งแต่น้อยกว่าห้าร้อยบาทถ้วน 100,000 บาท ถึงมากกว่า 2,000,000 บาท โดยข้าราชการครู ส่วนใหญ่มีหนี้สินอยู่ระหว่าง 400,000 – 500,000 บาท และ 600,000 – 700,000 บาท เมื่อ พิจารณาตามแหล่งเงินกู้แล้ว พนว่า ข้าราชการครูส่วนใหญ่จากสหกรณ์ออมทรัพย์ครู คิดเป็น มูลค่าทั้งสิ้นประมาณ 246 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 47.7 ของยอดหนี้สินทั้งหมดของตัวอย่าง ชุดนี้ แหล่งเงินกู้ของลงมาได้แก่ ธนาคารอาคารสงเคราะห์และธนาคารออมสิน เสื่อนไอกปกติ ด้วย ปริมาณเงินกู้ประมาณ 113 และ 33 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 22.0 และ 6.4 ตามลำดับ เป็นที่ นำสังเกตว่า ข้าราชการครูมียอดหนี้จากการเอกชนหรือบุคคลทั่วไปสูงถึงประมาณ 30 ล้านบาท ซึ่ง เป็นทราบกันแน่ชัดว่า การกู้เงินจากเอกชนหรือบุคคลทั่วไป ข้าราชการครูจะต้องเสียดอกเบี้ยใน อัตราที่สูงมาก และอาจเป็นการหักออกเบี้ยก่อนการให้เงินกู้ ซึ่งจะทำให้ข้าราชการครูที่เป็นหนี้ใน ระบบอยู่แล้ว แทบจะไม่ได้รับเงินเดือนของแท้ละเดือนเลย

จากผลการศึกษา พนว่า สำนักงาน สปช. มีข้าราชการครูที่มียอดหนี้สูงสุด คือ ประมาณ 349 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 67.7 ของยอดหนี้ทั้งหมด รองลงมาคือ ข้าราชการครู ในสังกัดกรมสามัญศึกษา ซึ่งมียอดเงินกู้หรือหนี้สินประมาณ 63 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 12.2 ของยอดหนี้รวมทั้งหมด และสำหรับยอดหนี้รวมของตัวอย่างทั้งหมด 800 คน พนว่า มียอด หนี้รวมทั้งสิ้นประมาณ 516 ล้านบาท คิดเป็นค่าเฉลี่ยยอดหนี้ต่อคน คณลักษณะประมาณ 600,000 – 700,000 บาท

จากตารางที่ 4.53 การประมาณปริมาณมูลค่าหนี้ในปัจจุบันของข้าราชการครู จำแนกตามสังกัดต่าง ๆ ที่ศึกษาในกระทรวงศึกษาธิการ พนว่า ปริมาณหนี้สินของข้าราชการครู ทั่วประเทศจะสูงถึงประมาณ 264,247 ล้านบาท โดยมีข้าราชการครูในสังกัดสำนักงาน สปช. และ กรมสามัญศึกษา มียอดมูลค่าหนี้สูงสุดถึง 231,578 และ 29,920 ล้านบาท ตามลำดับ

จากการประมาณยอดมูลค่าหนี้ของข้าราชการครูทั่วประเทศในปี 2544 ข้างต้น พนว่า มีมูลค่าอยู่ที่สูงกว่ามูลค่าอยู่ในปี 2542 ประมาณ 1 เท่าตัว (ในรายงานปี 2542 ยอดมูลค่าหนี้ทั้งหมดประมาณ 138,000 ล้านบาท)

สาเหตุหรือปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้ยอดประมาณมูลค่าหนี้ในปี 2544 มีความแตก ต่างจากมูลค่าหนี้ปี 2542 มาก อาจมาจาก 3 ปัจจัย นอกเหนือไปจาก Sampling Error หรือ Sampling Biasedness คือ

1. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 41 – 50 ปี และเป็นข้าราชการระดับ 7 ซึ่งถือเป็นช่วงอายุและระดับที่มีศักยภาพของการก่อหนี้สูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ จึงอาจทำให้ได้ค่าประมาณเกินกว่าที่ควรจะเป็น

2. ตัวอย่างเกือบทั้งหมดทราบดีว่าการศึกษาครั้งนี้ เป็นความสนใจของสำนักงาน กองทุนและสวัสดิการทางการศึกษา สำนักงาน ก.ค. ดังนั้น จึงทำให้ความคาดหวังไว้ว่า หน่วยงาน นี้จะสามารถเข้ามาช่วยบรรเทาหรือมีมาตรการในการแก้ปัญหานี้สิ้นเชิงพ梧ดันได้ จึงทำให้ หน่วยตัวอย่างแต่ละหน่วยให้ข้อมูลเกี่ยวกับภาระหนี้ได้สูง

3. การเปลี่ยนแปลงของระดับหนี้สินโดยรวมจากปี 2542 ถึงปี 2544 อาจมี ข้อพิломามากจากการวิกฤตทางเศรษฐกิจที่ประเทศไทยกำลังประสบอยู่ ที่ทำให้ภาระรายจ่ายของ ข้าราชการครุ่นเพิ่มสูงขึ้น แม้ว่าจะมีรายได้ที่เป็นเงินเดือนเพิ่มขึ้นก็ตาม จึงทำให้ข้าราชการครุ่นตามหนี้สินเพิ่มขึ้น

จากการพิจารณาทั้ง 3 ปัจจัย อาจปรับมูลค่ายอดหนี้สินรวมของข้าราชการครุ่นของ กระทรวงศึกษาธิการ ในสังกัดที่ศึกษาน่าจะอยู่ที่ประมาณ 200,000 ล้านบาท เมื่อคิดเป็นค่าเฉลี่ย ต่อข้าราชการครุ่น 1 คน พบว่า ข้าราชการครุ่นที่มีหนี้สินจะมีหนี้สินอยู่ประมาณ 500,000 บาทต่อคน ซึ่งสอดคล้องกับมูลค่าหนี้ที่ตัวอย่างส่วนใหญ่มีอยู่ และระดับหนี้เฉลี่ยของข้าราชการครุ่นนี้จะถือเป็น ระดับหนี้ที่ครุพิงมีอยู่ในระยะยาว (ตอบวัดดูประسنค์ข้อที่ 4)

สำหรับการประมาณมูลค่าหนี้ จำแนกตามแหล่งหนี้ และกลุ่มของข้าราชการครุ่นที่ เป็นหนี้ เช่น ระดับเงินเดือน และอายุ โดยใช้ค่านวนจากยอดหนี้รวม 200,000 ล้านบาท แสดงได้ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5.1 ประมาณมูลค่าหนี้ในปี 2544 จำแนกตามแหล่งเงินกู้ เงินเดือน และอายุของ ตัวอย่าง

แหล่งเงินกู้	ประมาณมูลค่าหนี้รวม (ล้านบาท)
สหกรณ์ออมทรัพย์ครุ	95,390
ธนาคารกรุงไทย	10,576
ธนาคารออมสิน	
- เมืองไชยปกติ	12,854
- ภายใต้โครงการพัฒนาชีวิตครุ	2,517
ธนาคารอาคารสงเคราะห์	43,958
ธ.ก.ส. ภายใต้โครงการเงินทุนหมุนเวียน	2,599

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

	ประมาณมูลค่าหนี้รวม (ล้านบาท)
ธนาคารและสถาบันการเงินอื่น ๆ	15,335
สวัสดิการครู	201
แพร์	1,162
เอกชน/บุคคลทั่วไป	11,596
อื่น ๆ (เช่น ผ่อนชำระสินค้า ฯลฯ)	3,806
ระดับเงินเดือน	
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท	7,753
10,001 – 15,000 บาท	57,347
15,001 – 20,000 บาท	94,200
20,001 – 25,000 บาท	33,653
25,001 – 30,000 บาท	6,030
30,001 – 35,000 บาท	1,014
อายุ	
21 – 30 ปี	2,324
31 – 40 ปี	36,807
41 – 50 ปี	121,198
51 – 60 ปี	39,670

จากตารางพบว่า สหกรณ์ออมทรัพย์ครุยังคงเป็นแหล่งเงินกู้ที่ได้รับความนิยมสูงสุด ซึ่งมียอดเงินกู้ประมาณ 95,390 ล้านบาท รองลงมาได้แก่ ธนาคารอาคารสงเคราะห์ที่มียอดเงินกู้ 43,958 ล้านบาท สำหรับแหล่งเงินกู้ที่เป็นเอกชน/บุคคลทั่วไป คาดว่าจะมีข้าราชการครูที่แบกรับภาระหนี้สินประเภทนี้สูงถึง 11,596 ล้านบาท

เมื่อพิจารณาจากระดับเงินเดือนของข้าราชการครู พบร่วมกับข้าราชการครูที่มีระดับเงินเดือน 15,000 – 20,000 บาท มียอดหนี้สินประมาณ 94,200 ล้านบาท รองลงมาได้แก่ ข้าราชการครูที่มีระดับเงินเดือน 10,000 – 15,000 บาท และ 20,000 – 25,000 บาท ตามลำดับ และพบว่าข้าราชการครูที่มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี จะมียอดหนี้สินรวมสูงสุด คือ ประมาณ

121,198 ล้านบาท รองลงมาได้แก่ ข้าราชการครูที่มีอายุระหว่าง 51 – 60 ปี และ 31 – 40 ปี ตามลำดับ (ตอบวัดถุประสงค์ข้อ 1)

3. สาเหตุที่ทำให้ข้าราชการครูเป็นหนี้

จากการศึกษาข้อมูลจากตัวอย่างกลุ่มนี้ พบว่า สาเหตุสำคัญที่ทำให้ตัวอย่างกลุ่มนี้ จำเป็นต้องกู้ยืมเงินหรือสร้างหนี้ ประกอบด้วยเหตุผล 3 ประการคือ (1) เพื่อการจัดหาที่อยู่อาศัย (2) เพื่อการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และ (3) เพื่อการใช้จ่ายในการศึกษาบุตร สำหรับสาเหตุรองลงมาและเชื่อว่ามีส่วนสำคัญในการสร้างหนี้ของข้าราชการครู ได้แก่ การจัดหาพาหนะและเครื่องไฟฟ้าเพื่ออำนวยความสะดวกและความสะดวกและส่งเสริมฐานะทางสังคม การใช้จ่ายเพื่อยกระดับตนเอง ในทางการศึกษา การนำไปใช้หนี้ที่มืออยู่เดิม และนำไปส่งเสียด้วยคุณภาพ - มาตรฐานจากนี้ ยังพบอีกว่าข้าราชการครูมีการก่อหนี้ซ้ำซากต่อไป ทราบได้ที่ยังประสบปัญหาเรื่องค่าใช้จ่าย โดยจะกู้ทั้งจากสหกรณ์ อนกรพย์ครู และแหล่งเงินกู้นอกระบบ มีข้าราชการครูประมาณร้อยละ 59 ของตัวอย่างทั้งหมด ไม่ต้องการกู้ยืมอีก เมื่อผ่อนชำระหนี้หมดแล้วหรือใกล้หมด โดยให้เหตุผลว่า ไม่ต้องการเป็นหนี้สินอีก และไม่มีความจำเป็นต้องกู้ยืมอีกต่อไป (ตอบวัดถุประสงค์ข้อ 2)

4. การเปลี่ยนแปลงของหนี้ในภาพรวมและในระยะยาว

จากรายงานที่ 4.53 แสดงอัตราการเปลี่ยนแปลงของหนี้สินของข้าราชการครูแต่ละสังกัด โดยเปรียบเทียบกับมูลค่าหนี้จากการรายงานของสำนักงานกองทุนและสวัสดิการทางการศึกษา สำนักงาน ก.ค. เมื่อปี 2542 และประมาณการหนี้ของปี 2544 พบว่า มีเพียงข้าราชการครูในสังกัดของกรมอาชีวศึกษา และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลเท่านั้น ที่มีแนวโน้มลดลง แม้ว่าโดยภาพรวมแล้วภาระหนี้สินจะเพิ่มขึ้นก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่าข้าราชการครูในสังกัดสำนักงาน สปช. มีปริมาณมูลค่าหนี้สินเกือบท่าตัว

ภาพรวมของหนี้สินครูในระยะยาว ครูก็จะยังสมควรใจที่จะมีหนี้สินอยู่จำนวนหนึ่ง ทราบที่ครูผู้นั้นมีความคุ้นเคยหรือไม่รู้สึกว่าถูกกดดันจากระดับของมูลค่าหนี้ ตลอดจนคิดว่าหนี้เหล่านั้นไม่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการทำงานที่เป็นภาระหน้าที่ประจำ จากการประเมินในภาพรวมพบว่า ครูคนหนึ่ง ๆ จะมีหนี้สินยอดรวมประมาณ 30-40 เท่าของเงินเดือนประจำผู้วิจัยให้ความเห็นเชิงการประเมินสภาวะการเป็นหนี้ของครูว่า หากระดับยอดหนี้อยู่ที่ 5-10 เท่าของเงินเดือนประจำแล้ว ครูผู้นั้นก็จะไม่มีความรู้สึกกดดัน หรือไม่เป็นผลต่อประสิทธิภาพของผลการทำงานประจำ (ตอบวัดถุประสงค์ข้อ 3 และ 4)

5. มาตรการบรรเทาปัญหาหนี้สินครุ

มาตรการนี้อ่อนหวานการบรรเทาปัญหานี้สินของครุ พิจารณาได้เป็น 2 ประเด็นคือ การแก้ที่ตัวข้าราชการครุเอง โดยการควบคุมค่าใช้จ่ายในครอบครัว การรู้จักประหยัดไม่ฟุ่มเฟือย การทำงานเพื่อให้มีรายได้พิเศษ และห้ายที่สุด ควรจะต้องหาแหล่งเงินกู้ที่ปลอดดอกเบี้ย เช่น จากญาติ พี่น้อง หรือบุพการี เป็นต้น หรือถ้าหากแหล่งเงินกู้ที่คิดดอกเบี้ยต่ำ และผ่อนได้ในระยะยา สำหรับประเด็นที่สองคือ รัฐจะต้องเป็นผู้ช่วยเหลือ โดยถือว่าภาระกิจการบรรเทาปัญหานี้สินครุนั้น เป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยเสริมการปฏิรูปการศึกษาของชาติ โดยการ (1) นำเสนอแหล่งเงินกู้ที่มีดอกเบี้ยต่ำ และผ่อนระยะยา (2) เพิ่มเงินเดือนและสวัสดิการให้กับข้าราชการครุ พร้อมกับยกระดับมาตรฐานวิชาชีพครุและคุณภาพของครุไปพร้อม ๆ กัน และ (3) รัฐควรจัดตั้งองค์กรรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งขึ้นมา เพื่อมาจัดการกับหนี้สินครุ แล้วให้ครุผ่อนชำระกับองค์กรนั้นแค่เพียงแห่งเดียว โดยองค์กรนั้นจะมีเป็นหน่วยงานที่กำหนดระเบียบและเงื่อนไขต่าง ๆ เกี่ยวกับเงินกู้ของข้าราชการครุให้อย่างชัดเจน (ตอบวัดถูกประสงค์ข้อ 5)

5.4 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากตัวอย่าง ส่วนหนึ่งข้าขอเสนอแนะมาตราการบรรเทาปัญหานี้สินครุข้างต้น แต่อย่างไรก็ตาม มีข้อเสนอแนะประเด็นต่อไปนี้ ที่น่าสนใจ ซึ่งผู้มีอำนาจตัดสินใจ อาจช่วยแก้ปัญหานี้สินให้กับครุได้ คือ

- พิจารณาเสริมสวัสดิการในทุก ๆ ด้าน โดยนำการดำเนินงานของภาคเอกชนมาร่วมเสริมแนวทางด้วย
- รัฐและองค์กรปฏิรูปการศึกษา ควรที่จะต้องเห็นความสำคัญของปัญหาและจัดมาตรการแก้ไขที่รวดเร็วและจริงจัง
- การปรับเงินเดือนให้เปรียบเทียบกับบุคลากรอาชีพอื่น และให้สอดคล้องกับการปรับตัวของค่าครองชีพและค่าของเงินที่เปลี่ยนแปลง

สำหรับข้อเสนอแนะของผู้วิจัยในการแก้ปัญหาหนี้สินครู สามารถจำแนกได้ทั้งใน
ระยะสั้นและระยะยาว เป็นข้อ ๆ ดังนี้

ระยะสั้น

1. ควบคุมจำนวนครูให้คงที่หรือลดจำนวนลง โดยการจำกัดที่คุณภาพของครูเป็นหลัก ซึ่งคุณภาพของครูจะต้องถูกประเมินจากหน่วยงานภายนอกที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการประเมิน โดยจะเน้นเกี่ยวกับการสอน วิธีการสอน และการทุ่มเทให้กับอาชีพครูเป็นหลัก สำหรับครูที่ไม่ผ่านการประเมินให้ออกจากอาชีพครู
2. ตามนัยของข้อ 1 สำหรับครูที่ผ่านการประเมิน ควรที่จะมีการเพิ่มค่าตอบแทนและสวัสดิการต่าง ๆ ให้สูงขึ้นเป็นเท่าตัว เพื่อให้ครูสามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และมีเวลาทุ่มเทกับการทำงานในอาชีพครู
3. สำหรับหนี้สินในปัจจุบัน การแก้ปัญหาแบบเบ็ดเสร็จคงทำได้ยากหรือทำไม่ได้ อาจทำได้เฉพาะตามที่แนะนำไว้ในข้อมูลการบรรเทาปัญหานี้สินครูข้างต้น

ระยะยาว

1. รัฐควรส่งเสริมให้อาชีพครูเป็นอาชีพที่บุคคลที่มีคุณภาพสูงต้องการเข้ามาศึกษาและมาประกอบอาชีพนี้ ดังเช่น อาชีพแพทย์ในปัจจุบัน ที่นักเรียนนักศึกษาที่มีผลการเรียนดีเยี่ยมต้องการมาประกอบอาชีพนี้
2. ไม่ควรจัดให้ผู้ที่เข้ามาประกอบอาชีพครูเป็นข้าราชการ ควรที่จะมีการทำสัญญาจ้างกันเป็นรายปี เพื่อที่จะทำให้มีการแข่งขันกันสูง และได้ครูที่มีคุณภาพและด้วยการทำงานในอาชีพนี้อย่างจริงจัง
3. ยกเลิกการเลื่อนระดับครู เป็นอาจารย์ 1, อาจารย์ 2 และอาจารย์ 3 โดยการให้ครูทำวิจัยหรือเขียนตำรา ทำให้ครูไม่ได้ทุ่มเทเวลาภักดีการสอน แต่กลับมาทุ่มเทเวลาภักดีการทำงานเพื่อเลื่อนระดับตนเอง
(ตอบวัดภูประสงค์ข้อ 6)

បទនាន់ករម

บรรณานุกรม

- ณรงค์ ศรีสวัสดิ์. สังคมวิทยาชนบท. กทม. : โรงพิมพ์สำนักงานทำเนียบนายกรัฐมนตรี, 2521.
- ด่าง ฐานดี. มานุษยวิทยาเชิงเศรษฐกิจ. กทม. : ป.สัมพันธ์พาณิชย์, 2524.
- ติเรก ฤกษ์หร่าย. การศึกษาเปรียบเทียบค่านิยมของคนไทยในต่างลับางแก้ว อ.บรรพตพิสัย จ.นครสวรรค์ กับ นิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตร์ มหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม), บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2521.
- เดชาพันธ์ ดวงรัตน์. การศึกษาภาวะหนี้สินของนายท่ารั้นประทวน, ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตร์ มหาบัณฑิต (การท่องเที่ยว) สาขาวิชาศรีสุราษฎร์ โรงเรียนเสนารัถการท่องเที่ยว, 2536
- ธีระพร อุวรรณโน. "ความเชื่อและค่านิยม," ใน เอกสารการสอนชุดวิชาจิตวิทยาและสังคมวิทยา พื้นฐานเพื่อการแนะนำ (หน่วยที่ 8). สาขาวิชาศาสตร์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, กทม., 2533.
- นิพนธ์ คันธเสวี. สรุปผลรายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับหัศนคติของคนไทย บางกลุ่มที่มีต่อท่าทางอเมริกันที่ประจำในประเทศไทย ปี 2511. กทม. : กองวิจัยสังคมศาสตร์ สำนักงานสภาพัฒนาแห่งชาติ, 2511.
- บุญชู ไตรรัตน์วงศ์. หัศนคติต่อการเป็นหนี้ ค่านิยมทางวัฒนธรรมและการเป็นหนี้ของครูโรงเรียน เอกชน ในเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร. ภาคนิพนธ์ปริญญาพัฒนาบริหารศาสตร์ มหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม), คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนาบริหารศาสตร์, 2539.
- บุญรอด วุฒิศาสตร์กุล. ปัจจัยที่มีผลต่อเงินออมและการเป็นภาระหนี้สินของครัวเรือนในเขต เมืองหลักของภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. เศรษฐศาสตร์ประชานิรនทร์ และมนุษย์ทั่วพยากรณ์ 1 โครงการปริญญาเอก ประชานิรនทร์ และการพัฒนา คณะสถิติประยุกต์ ปภานิทัย นภากรพ. ค่านิยมของผู้นำในการพัฒนา. กทม. : ไทยวัฒนาพานิช, 2514.
- พรพิพย์ เก่าวสุวรรณ, ภาระการเป็นหนี้ของครูโรงเรียนประถมศึกษา : กรณีศึกษาครูโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดยะลา. คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนาบริหารศาสตร์ (พัฒนาสังคม). 2541

- พิชญ์ สมพอง. สังคมชาวบ้านนา. กทม. : โรงพิมพ์คุณพินอักษรกิจ, 2525.
- พิพัฒน์ เอกภาคันธ์. ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน. ภาคนิพนธ์ปริญญา พัฒนบริหารศาสตร์บัณฑิต (พัฒนาสังคม), คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2536.
- พิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์ และคนอื่น ๆ. จิตวิทยาสังคมร่วมสมัย. กทม. : สำนักพิมพ์สยามศึกษา, 2527.
- ไฟฟูร์ย์ เครือแก้ว. ลักษณะสังคมไทย. กทม. : โรงพิมพ์เลียงเชียงเจริญ, 2515.
- วันชัย โฉสุคนธิพิพ. ปัจจัยที่มีอิทธิพลสนับสนุนให้นายอำเภอได้รับความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่. ภาคนิพนธ์ปริญญาพัฒนบริหารศาสตร์บัณฑิต (พัฒนาสังคม), คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2538.
- สมโชค จุลเกตต์. การศึกษาสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม ของครูโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษาในเขตพื้นที่คลองเตย. ภาคนิพนธ์ คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ปีการศึกษา 2538
- สิทธิโชค หวานุสันติกุล. ทฤษฎีและปฏิบัติการทางจิตวิทยาสังคม. กทม. : สำนักพิมพ์พิทักษ์ อักษร, 2531.
- สุทธิสม ตั้งก่อง. ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดภาวะหนี้สินของข้าราชการครู : ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการครูประถมศึกษาในจังหวัดภาคอีสานตอนบน. หลักสูตรปริญญาสังคมวิทยา มหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2536
- สุเทพ สุนทรเกสช, ผู้แปล. สังคมแห่งความสำเร็จ. กทม. : สำนักพิมพ์แพรวิทยาอินเตอร์เนชันแนล, 2531.
- เสริน บุญยะหิตานันท์. การศึกษาแนวความคิดและพฤติกรรมเกี่ยวกับการพนันของเด็กและเยาวชน. กทม. : โรงพิมพ์องค์การส่งเสริมฯ ห้าร่าฟาร์มาส์, 2531.
- อุดม ทุมโภเชต, ลักษณะและสาเหตุของปัญหาความยากจนของครอบครัวชนบท : กรณีจังหวัดสงขลา. ปริญญาพัฒนบริหารศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต (การบริหารการพัฒนา) คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. 2536
- อุชา รัชวัล. ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานการทะเบียนรายภูมิของผู้ช่วยนายทะเบียนท้องถิ่น. ภาคนิพนธ์ปริญญาพัฒนบริหารศาสตร์บัณฑิต (พัฒนาสังคม), คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2519.

- อาบนนท์ อาจารย์กับสังคมและวัฒนธรรมไทย. กทม. : โรงพิมพ์บำรุงนุกูลกิจ, 2515.
- อิสระ แพนลินฟ้า. ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากการเคลื่อนย้ายแรงงาน : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านนาสีนวล ตำบลนาสีนวล อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม. ปริญญาในพนธ. ศศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2535.
- สำนักงานกองทุนและสวัสดิการทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู กระทรวงศึกษาธิการ คู่มือการดำเนินงานโครงการพัฒนาชีวิตครู 2543
- สำนักงานกองทุนและสวัสดิการครู สำนักงาน ก.ค. กระทรวงศึกษาธิการ แนวคิดและแนวทาง สำหรับกองทุนเพื่อพัฒนาครู
- สำนักงานกองทุนและสวัสดิการครู สำนักงาน ก.ค. กระทรวงศึกษาธิการ คู่มือการดำเนินงานโครงการเงินทุนหมุนเวียนเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครู 2543
- สำนักงานกองทุนและสวัสดิการครู สำนักงาน ก.ค. กระทรวงศึกษาธิการ เอกสารการแก้ไขปัญหา หนี้สินข้าราชการครู ตุลาคม 2542
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู กระทรวงศึกษาธิการ การแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครู 2541
- กิจเกื้อกูล สถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและวิชาชีพของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและกรมสามัญศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2536
- Cheater, A. Social Anthropology. London : Urwin Hyman, 1989.
- Habermas, J. "Modernity Versus Postmodernity," New German Critique. Winter : Seyla Benhabib, 1981.
- Huntington, S. Political Order in Changing Society. New Haven : Yale University, 1968.
- Hutton, C., and Cohen, R. "African Peasants and Resistance to Change : a Reconsideration of Sociological Approaches", in Oxaal, I. Barnett, T. (Eds). Beyond the Sociology of Development. London : Routledge Kegan Paul, 1984.
- Inkeles, A. and Smith, D. Becoming Modern. London : Hinemann Educational Books Ltd., 1974.

- Pit, Sompong. *The Effects of Multinational Agribusiness on Socio – economic and Cultural Change in Thailand.* Unpublished Ph.D. Thesis, United Kingdom : Lancaster University, 1993.
- Sahlins, M. and Service, E. (Eds). *Evolution and Culture.* Ann Arbor : University of Michigan Press, 1960.
- Sklair, L. *Sociology of the Global System.* New York : Harvester Wheatsheat, 1991.
- Smelser, N. "Toward a Theory of Modernisation," in Dalton, G. (Ed). *Tribal and Peasant Economics.* London : University of Texas Press, 1967.

ภาคผนวก

ที่	กรม	จำนวนครุพัสดุ			จำนวนครุภัณฑ์			หนี้ในระบบ			คงเหลือสิ้น (บาท)
		พัสดุคงเหลือ	พัสดุคงเหลือ	จำนวนคงเหลือ	คงเหลือ	คงเหลือ	คงเหลือ	คงเหลือ	คงเหลือ	คงเหลือ	
1	สถาบันฯ	366,211	324,437	44,782,291,878	35,644,206,349	34,231,860,696	114,658,358,923	4,125,069,398	118,783,428,321		
2	กรมอาชญากรรมศึกษาฯ	92,604	47,337	7,184,540,678	5,714,205,269	1,783,022,631	14,681,768,578	2,229,166,376	16,910,934,954		
3	กรมอาชีวศึกษาฯ	18,834	2,093	417,812,979	551,296,531	53,241,779	1,022,351,289	82,584,363	1,104,935,652		
4	กรมพลศึกษาฯ	1,317	246	60,185,483	57,767,960	10,134,091	128,087,534	13,326,560	141,414,094		
5	กรมศิลปากร	922	136	34,564,273	28,402,281	3,694,239	66,660,793	7,950,060	74,610,853		
6	สำนักงานสหกรณ์การเกษตรฯ	7,965	438	79,138,131	179,980,588	16,316,706	275,435,435	30,044,500	305,479,935		
7	สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล	5,288	1,138	117,742,558	161,294,583	23,644,803	302,681,944	23,535,380	326,217,324		
8	กรมการศึกษาอนุปริชญ์	2,785	1,200	266,323,774	206,283,311	22,304,327	494,911,412	37,828,328	532,739,740		
9	สำนักงานคณะกรรมการกิจกรรมทางศาสนาฯ	909	540	55,025,000	81,900,000	17,000,000	153,925,000	25,250,000	179,175,000		
10	สำนักงานปลด ภาระครุภัณฑ์ราชการ	1,905	493	105,453,173	116,871,473	12,852,756	235,177,402	22,386,725	257,564,127		
	รวม	498,740	378,058	53,103,077,927	42,742,208,355	36,174,072,028	132,019,358,310	6,597,141,690	138,616,500,000		

แบบสอบถาม
โครงการศึกษาปัญหานี้สินของข้าราชการครู
(ถามเฉพาะผู้ที่มีอาชีพครูและเป็นผู้ถือครองหนี้เท่านั้น)

สำหรับพนักงานสัมภาษณ์

สังกัดของผู้ถูกสัมภาษณ์.....	พื้นที่จังหวัด.....
ชื่อพนักงานสัมภาษณ์.....	วันที่.....เดือน.....
ชื่อผู้ควบคุมงานสนาม.....	

คำชี้แจง การศึกษารั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหานี้สินของข้าราชการครู ซึ่งการเสนอผลการศึกษาจะเสนอโดยภาพรวม เพื่อนำผลการศึกษาไปดำเนินงานแก้ไขปัญหานี้สินของข้าราชการครูของรัฐบาล ดังนั้น การตอบแบบสอบถามครั้งนี้จะไม่มีผลกระทบต่อตัวผู้ตอบแบบสอบถามใด ๆ และถือเป็นความลับสูงสุด จึงขอความร่วมมือให้ท่านตอบแบบสอบถามในข้อที่เหมาะสมกับท่านมากที่สุด

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1	ข้อมูลทั่วไป
ตอนที่ 2	ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ
ตอนที่ 3	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ปัญหานี้สินของข้าราชการครู

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ: 1. ชาย 2. หญิง
2. อายุของท่านอยู่ในช่วง
 1. 21 - 30 ปี
 2. 31 - 40 ปี
 3. 41 - 50 ปี
 4. 51 - 60 ปี
3. ตำแหน่งงานของท่านในปัจจุบัน
 1. อาจารย์ 1 ระดับ.....
เงินเดือน.....บาท
 2. อาจารย์ 2 ระดับ.....
เงินเดือน.....บาท
 3. อาจารย์ 3 ระดับ.....
เงินเดือน.....บาท
 4. อื่น ๆ (เช่น ครุ 1-2, พอ.สปอ., ศึกษาธิการชำนาญ, ผู้บริหารสถานศึกษา ฯลฯ)
(โปรดระบุ).....ระดับ.....
เงินเดือน.....บาท
4. การศึกษาสูงสุดของท่านอยู่ในระดับ
 1. ต่ำกว่าปริญญาตรี
 2. ปริญญาตรี
 3. ปริญญาโท
 4. ปริญญาเอก
5. ท่านมีสถานภาพสมรสเป็น
 1. โสด
 2. สมรสและอยู่ร่วมกับคู่สมรส
 3. สมรสและแยกกันอยู่
 4. หย่าขาดจากคู่สมรส
 5. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

6. อาชีพของคู่สมรส

- () 1. รับราชการ
() 2. พนักงานธุรกิจสานกิจ
() 3. พนักงานบริษัท
() 4. ประกอบอาชีพอิสระ/ส่วนตัว
() 5. ไม่มีอาชีพ/แม่บ้าน/พ่อบ้าน
() 6. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

7. ท่านมีบุตรทั้งสิ้น จำนวน..... คน

8. บุคคลที่อยู่ในความรับผิดชอบของท่าน/ครอบครัวของท่าน มีจำนวนทั้งสิ้น

- () 1. บุตร จำนวน..... คน
() 2. บุคคลอื่นนอกเหนือจากบุตร จำนวน..... คน
ได้แก่ (โปรดระบุ)
ก. จำนวน..... คน
ข. จำนวน..... คน
ค. จำนวน..... คน

9. ท่านเคยเข้ารับการฝึกอบรม, สัมมนา, ดูงานต่าง ๆ ในระหว่างที่ท่านรับราชการครูมาบ้างหรือไม่

- () 1. ไม่เคย
() 2. เคย จำนวน..... คน

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

1. ท่านมีรายได้พิเศษหรือไม่

- () 1. ไม่มี
() 2. มีจากการ (โปรดระบุงานพิเศษที่ทำ)
ก. มีรายได้ต่อเดือน..... บาท
ข. มีรายได้ต่อเดือน..... บาท
ค. มีรายได้ต่อเดือน..... บาท

2. รายได้ของคู่สมรสของท่านต่อเดือน จำนวน..... บาท

3. ท่านและคู่สมรสของท่านมีค่าใช้จ่ายรวมกันต่อเดือน บาท โดยจำแนกเป็น (โปรดระบุ)

ก. จำนวน..... คน
ข. จำนวน..... คน
ค. จำนวน..... คน

4. ในปัจจุบันท่านและคู่สมรสของท่านมีหนี้สินที่ค้างชำระและยังต้องผ่อนชำระอยู่รวมกัน มีจำนวน ห้าสิบ บาท โดยจำแนกแต่ละแหล่งเงินกู้ ดังนี้

แหล่งเงินกู้	หนี้ค้างอยู่ (บาท)	ระยะเวลาที่ ต้องผ่อนชำระ อยู่ (ปี)	อัตราดอกเบี้ย (ร้อยละ)	จำนวนเงินที่ผ่อน ชำระต่อเดือน
1. สนับสนุนออมทรัพย์ครู				
2. ธนาคารพาณิชย์ - ธนาคารกรุงไทย - ธนาคารออมสิน - สื่อสารไปกดติด - ภาคใต้โครงการพัฒนาชุมชนครู - ธนาคารอาคารสงเคราะห์ - ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร (ภายใต้โครงการเงินทุน หมุนเวียน) + ธนาคารอิสลาม (ระบุ)				
3. นอกรอบบ - แบงค์ - เอกชน/บุคคลทั่วไป - อื่นๆ				

5. ถ้าสมมติว่าแบ่งภาวะหนี้ของข้าราชการครูออกเป็น 3 แบบ คือ
1. หนี้ปกติ ได้แก่ ข้าราชการครูที่มีวงเงินกู้ต่ำ เมื่อถูกหักเงินเดือนแล้ว สามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้โดยไม่มีปัญหา
 2. หนี้ปกติที่ต้องการช่วยเหลือ ได้แก่ ข้าราชการครูที่มีวงเงินกู้สูง เมื่อถูกหักเงินเดือนต้องการความช่วยเหลือเล็กน้อย จะสามารถผ่อนชำระได้สะดวก โดยไม่เดือดร้อน
 3. หนี้วิกฤต ได้แก่ ข้าราชการครูที่มีวงเงินกู้สูง เมื่อถูกหักเงินเดือนแล้ว ไม่มีเงินเหลือพอที่จะสามารถดำเนินชีพประจำวันได้
- ท่านคิดว่าท่านจดอยู่ในกลุ่มใด
- () 1. กลุ่มที่ 1
() 2. กลุ่มที่ 2
() 3. กลุ่มที่ 3
6. โดยทั่วไป ท่านคิดว่าข้าราชการครูที่จดเป็นผู้ที่มีหนี้วิกฤต หลังจากการถูกหักเงินเดือนแล้ว ควรจะมีเงินเหลือเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินชีพประจำวันเท่าไหร่
- () 1. ติดลบ (จำนวน บาท)
() 2. ไม่เหลือเลย
() 3. น้อยกว่า 2,000 บาทต่อเดือน
() 4. น้อยกว่า 3,000 บาทต่อเดือน
() 5. น้อยกว่า 4,000 บาทต่อเดือน
() 6. น้อยกว่า 5,000 บาทต่อเดือน
() 7. อื่นๆ (โปรดระบุ)

7. สาเหตุที่ทำให้ห่านกู้ยืมเงิน คือ สิ่งใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1. กำนันนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน
- () 2. ซื้อหรือผ่อนรถยนต์ระบบหีบรถจักรยานยนต์และเครื่องใช้ไฟฟ้า
- () 3. ซื้อหรือสร้างที่อยู่อาศัย
- () 4. ลงทุนเพื่อทำอาชีพเสริม
- () 5. เพื่อใช้น้ำบุคคลทั่วไป
- () 6. เพื่อการศึกษาบุตร
- () 7. เพื่อการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น
- () 8. เพื่อเข้ารับการฝึกอบรมจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่จัดขึ้น
- () 9. ซื้อหรือผ่อนรถยนต์นั่งส่วนบุคคล
- () 10. เพื่อค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับงานสังคมในท้องถิ่น เช่น นวนาค, แต่งงาน ฯลฯ
- () 11. เป็นหนี้ก่อนเข้ามารับราชการครู
- () 12. เพื่อนำไปเลี้ยงดูบุพารี
- () 13. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

8. กลุ่mare เรียงลำดับความจำเป็นที่สำคัญ โดย 1 แทนลำดับของสาเหตุที่สำคัญที่สุด และต่อ ๆ ไป ของสาเหตุที่ทำให้ห่านด้วยกู้ยืมเงินจากแหล่งต่าง ๆ

- เพื่อใช้จ่ายเกี่ยวกับงานสังคมในท้องถิ่น เช่น นวนาค, แต่งงาน เป็นต้น
- เพื่อการศึกษาบุตร
- เพื่อนำไปเลี้ยงบุพารี
- เพื่อเข้ารับการฝึกอบรมจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่จัดขึ้น
- ซื้อหรือสร้างที่อยู่อาศัย
- ซื้อหรือผ่อนรถยนต์ระบบหีบรถจักรยานยนต์และเครื่องใช้ไฟฟ้า
- เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน
- ลงทุนเพื่อทำอาชีพเสริม
- เพื่อใช้น้ำบุคคลทั่วไป
- เพื่อการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น
- เป็นหนี้ก่อนเข้ามารับราชการครู
- ซื้อหรือผ่อนรถยนต์นั่งส่วนบุคคล
- อื่น ๆ (ระบุ).....

9. จากภาวะหนึ่งสินที่ท่านประสบอยู่ และต้องผ่อนชำระหนี้ในแต่ละเดือน ท่าน/ครอบครัวของท่านประสบปัญหาค่าใช้จ่ายในครอบครัวในระดับใด

- () 1. น้อยมาก/ไม่มีปัญหาเลย }
() 2. น้อย } ข้ามไปทำข้อ 11
() 3. ปานกลาง
() 4. 多
() 5. มากที่สุด

10. ในกรณีท่านครอบครัวของท่านประสบปัญหาค่าใช้จ่ายในครอบครัวมากหรือมากที่สุด ท่านแก้ปัญหาอย่างไร (ถ้าถูกต่อ โปรดระบุแหล่งเงินกู้ และจำนวนที่กู้)

.....

.....

11. เมื่อท่านผ่อนชำระเงินกู้ยืมหมดแล้วหรือไกลั่นหมด ท่านคิดว่าจะกู้ยืมเงินอีกหรือไม่

- () 1. กู้ยืมอีก เพราะ.....
() 2. ไม่กู้ยืมอีก เพราะ.....

12. ในกรณีที่ท่านต้องการจะกู้ยืมเงินต่ออีก ท่านคู่สมรสของท่านจะกู้เมื่อใด

- () 1. ทันทีเมื่อหมดหนี้
() 2. น้อยกว่า 1 ปี หลังจากหมดหนี้ }
() 3. 2 – 3 ปี หลังจากหมดหนี้ } ข้ามไปทำตอนที่ 3
() 4. 4 – 5 ปี หลังจากหมดหนี้
() 5. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

13. ในกรณีที่ท่านคู่สมรสของท่านกู้ทันทีหลังจากหมดหนี้ ท่านกู้ไปทำอะไร (โปรดระบุ)
.....

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ปัญหาหนี้สินของข้าราชการครู

1. จากภาวะหนี้สินที่ครอบครัวของท่านประสบอยู่ ท่านคิดว่ามีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานของท่านอยู่ในระดับใด
 - () 1. น้อยมาก
 - () 2. น้อย
 - () 3. ปานกลาง
 - () 4. มาก
 - () 5. มากที่สุด
2. โดยทั่วไป ท่านคิดว่า จำนวนมูลค่าหนี้และการผ่อนชำระจำนวนเท่าใดที่ท่านสามารถผ่อนชำระคืนได้ โดยไม่กระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานของท่าน
มูลค่าหนี้.....บาท
ผ่อนชำระคืนเดือนละ.....บาท
3. จากปัญหาหนี้สินที่ท่านประสบอยู่ ท่านคิดว่า รัฐบาลโดยกระทรวงศึกษาธิการ ควรที่จะมีแนวทางหรือมาตรการอย่างไร ที่จะสามารถนำมาช่วยเพื่อบรรเทา/แก้ปัญหาหนี้สินของท่านได้
 - () 1. ไม่มีมาตรการใด ๆ สามารถช่วยได้ เพverbally.....
 - () 2. ช่วยได้ โดยการ.....

4. จากภายในต่อโครงการพัฒนาชีวิตครูที่รัฐบาลโดยกระทรวงศึกษาธิการ ร่วมกับ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ร่วมกันจัดขึ้น เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาหนี้สินของข้าราชการครู โดยให้ครุภูมิ คนละ 200,000 บาท ในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 6 ต่อปี นั้น ท่านทราบหรือไม่ เหมาะสมหรือไม่
- () 1. ทราบ
() ก. เหมาะสม
() ข. ไม่เหมาะสม ควรเป็น
.....เงินกู้.....ดอกเบี้ยร้อยละ.....ต่อปี
- () 2. ไม่ทราบ
() ก. เหมาะสม
() ข. ไม่เหมาะสม ควรเป็น
.....เงินกู้.....ดอกเบี้ยร้อยละ.....ต่อปี
5. โครงการพัฒนาชีวิตครูที่รัฐบาลโดยกระทรวงศึกษาธิการ ร่วมกับ ธนาคารออมสินจัดทำขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหานี้สินครู แบบเบ็ดเสร็จ ท่านทราบหรือไม่
() 1. ไม่ทราบ (ข้ามไปทำข้อ 7)
() 2. ทราบ
6. ในกรณีที่ท่านทราบเกี่ยวกับโครงการพัฒนาชีวิตครู ท่านคิดว่าเหมาะสมหรือไม่
() 1. เหมาะสม
() 2. ไม่เหมาะสม
7. จากมาตรการที่รัฐบาลโดยกระทรวงศึกษาธิการ ดำเนินการแก้ไขปัญหานี้สินข้าราชการครู โดยผ่านโครงการพัฒนาชีวิตครูเพื่อแก้ไขปัญหานี้สินข้าราชการครู และโครงการพัฒนาชีวิตครู ท่านคิดว่าจะสามารถช่วยเหลือ/แก้ไขปัญหาภาระหนี้สินของท่านได้ในระดับใด
() 1. น้อยมาก/ไม่ได้เลย
() 2. น้อย
() 3. ปานกลาง
() 4. มาก
() 5. มากที่สุด

8. เพื่อเป็นการป้องกันการก่อหนี้หรือเพิ่มมูลค่าหนี้ของข้าราชการครู อันเป็นผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการครู ท่านคิดว่ารัฐบาลโดยกระทรวงศึกษาธิการ ควรที่จะมีมาตรการหรือบทลงโทษอย่างใด (โปรดระบุ).....
.....
.....

9. จากภาวะและเงื่อนไขต่าง ๆ ของท่าน เช่น หนี้สิน, รายได้, ความต้องการในการใช้เงิน, กำลังการฝ่อนชำระคืน, สิทธิในการหักยืม, ความช่วยเหลือต่าง ๆ ของรัฐ และอื่น ๆ ท่านคิดว่า ท่านต้องการเป็นหนี้สูงสุด จำนวนเท่าใด.....บาท

10. ความคิดเห็นอื่น ๆ (ถ้ามี)

๗ ๗ ๗ ๗ ๗ ๗ ๗ ๗ ๗ ๗ ๗ ๗